

**1990 SONRASI ANKARA APARTMAN KONUTLARINDA MİMARİ
İMAJ ARAYIŞLARI: ÇİĞDEM, ÇUKURAMBAR VE MUSTAFA
KEMAL MAHALLELERİ**

Canan KAÇAR

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**Ekim 2005
ANKARA**

Canan KAÇAR tarafından hazırlanan 1990 SONRASI ANKARA APARTMAN KONUTLARINDA FARKLI MİMARİ İMAJ ARAYIŞLARI: ÇİĞDEM, ÇUKURAMBAR VE MUSTAFA KEMAL MAHALLELERİ adlı bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Aysu BAŞKAYA
Tez Yöneticisi

Bu çalışma, jürimiz tarafından Mimarlık Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Abdi GÜZER

Üye : Doç. Dr. Aysu BAŞKAYA

Üye : Yrd. Doç. Dr. Nuray BAYRAKTAR

Bu tez, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

**1990 SONRASI ANKARA APARTMAN KONUTLARINDA FARKLI
MİMARİ İMAJ ARAYIŞLARI: ÇİĞDEM, ÇUKURAMBAR VE
MUSTAFA KEMAL MAHALLELERİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

Canan Kaçar

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Kasım 2005**

ÖZET

Postmodern mimari anlayışın, dolayısıyla tüketim kültürünün bir sonucu olarak, simgesellik, esnek form kullanımı, eklektik tarihsel göndermeler ve çoğu zaman ‘kitsch’ olma durumunun konut yapılarında da kendini gösterdiği açıktır. Tüketim kültürünün başlıca dayanağı farklı olmak, fark edilmektir. Bu kültürün bir getirisi olarak mimar ve yapı üreticisi (müteahhit), satışa yönelik olarak, önerdikleri farklı formları, çeşitli malzeme ve renk kullanımıyla desteklemekte, ‘farklı’ bir imaj arayışına gitmektedirler. Ankara’da, 1990 sonrası apartman konutlarında gözlenen çeşitlilik bu arayışın bir sonucudur. Çalışma, gecekondan sürecinden dönüşen üç bölgede, ’90 sonrası yapılmış olan apartman konutlarının cephe hareketleri, cephe kaplama malzemeleri ve renk kullanımlarını konu edinmiştir. Çiğdem, Çukurambar ve Mustafa

Kemal mahallelerinde yapılan analiz çalışmalarında, farklı olmak adına yapılan arayışın bir sonucu olarak, çeşitlilik içinde uyum yerine kaos gözlenmiştir.

Bilim Kodu : 607
Anahtar Kelimeler : Tüketim kültürü, mimari imaj, iğdem, Çukurambar, Mustafa Kemal
Sayfa Adedi : 144
Tez Yöneticisi : Doç. Dr. Aysu BAŞKAYA

**SEARCH FOR ARCHITECTURAL IMAGE IN APARTMENT HOUSES OF
ANKARA AFTER '90: ÇİĞDEM, ÇUKURAMBAR AND MUSTAFA KEMAL
(M. Sc. Thesis)**

Canan Kaçar

**GAZI UNIVERSITY
INSTITUTE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY
November 2005**

ABSTRACT

It's certain that, as a result of postmodern architecture, on account of consumption culture, symbolization, flexible usage of form, eclectic historical references and usually being 'kitsch' also appears at housing environments. Main base of consumption culture is 'to be noticed' and 'to be different'. Aiming to sell of, this culture created a situation which architect and constructor started searching for a different form for a different 'image' by using alternative materials and colors. The variety of appearance shown in apartment houses built after 1990's at Ankara is a result of this search. The main subject of the research is to established facade movements, coating materials and color usage on

apartment house facades in three districts previously been occupied by squatters. According to the analysis made for Çiğdem, Çukurambar and Mustafa Kemal settlements, as a result of the search for being different, a chaos observed in variety instead of unity.

Science Code : 607
Key Words : Consumption culture, architectural image, Çiğdem, Çukurambar, Mustafa Kemal
Page Number : 144
Adviser : Assoc. Prof. Dr. Aysu BAŞKAYA

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca göstermiş olduğu büyük ilgi, sabır ve titizlikten dolayı, danışmanım Doç. Dr. Aysu BAŞKAYA'ya, çalışmaya yaptıkları değerli katkılardan dolayı Doç. Dr. Abdi GÜZER ve Yrd. Doç. Dr. Nuray BAYRAKTAR'a teşekkürlerimi sunarım. Eğitim hayatım boyunca maddi, manevi hiçbir desteği eksik etmeyen annem Gülcan KAÇAR ve babam Erdoğan KAÇAR'a, tezin ve dışındaki her şeyin sıkıntısını benimle paylaşmaya ve elinden gelen her türlü yardımla yükümü hafifletmeye çalışan Emin ŞENGÜL'e teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	x
RESİMLERİN LİSTESİ.....	xiv
HARİTALARIN LİSTESİ.....	xvi
SİMGELER VE KISALTMALAR	xviii
1. GİRİŞ	1
2. TÜKETİM KÜLTÜRÜ, MİMARİ İMAJ ARAYIŞLARI VE KONUT MİMARİSİNDE KULLANIMI	9
2.1. Mimari İmaj Arayışlarında Form Kullanımı	15
2.2. Mimari İmaj Arayışlarında Malzeme ve Renk Kullanımı.....	21
3. 1923–1990 YILLARI ARASINDA ANKARA’DA KONUTUN GELİŞİMİ VE APARTMAN KONUTLARDA MİMARİ İMAJ ARAYIŞLAR	26
3.1. 1923–1930 Yılları Arası	26
3.2. 1930–1940 Yılları Arası	27
3.3. 1940–1950 Yılları Arası	28
3.4. 1950–1960 Yılları Arası	29
3.5. 1960–1970 Yılları Arası	30
3.6. 1970–1980 Yılları Arası	31
3.7. 1980–1990 Yılları Arası	33

	Sayfa
4. 1990 SONRASINDA ANKARA'DA, APARTMAN KONUTLARDA MİMARİ İMAJ ARAYIŞI	36
4.1. Çiğdem Mahallesi	42
4.2. Çukurambar Mahallesi	61
4.3. Mustafa Kemal Mahallesi	87
4.4. Bölüm Değerlendirmesi	103
5. SONUÇ	107
KAYNAKLAR	111
EKLER	117
EK-1 Bölgelerde Projesi Bulunan Mimarlarla Yapılan Görüşme Metinleri	118
EK-2 Ümitköy Mahallesi	124
EK-3 Çalışmada Yer Alan Apartman Konutların Adresleri	140
ÖZGEÇMİŞ	144

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 4.1. Çiğdem Mahallesi, 1, 2, 3 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	44
Çizelge 4.2. Çiğdem Mahallesi, 1, 2, 3 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	45
Çizelge 4.3. Çiğdem Mahallesi, 4, 5, 6 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	46
Çizelge 4.4. Çiğdem Mahallesi, 4, 5, 6 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	47
Çizelge 4.5. Çiğdem Mahallesi, 7, 8, 9 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	48
Çizelge 4.6. Çiğdem Mahallesi, 7, 8, 9 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	49
Çizelge 4.7. Çiğdem Mahallesi, 10, 11, 12 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	50
Çizelge 4.8. Çiğdem Mahallesi, 10, 11, 12 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	51
Çizelge 4.9. Çiğdem Mahallesi, 13, 14, 15 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	52
Çizelge 4.10. Çiğdem Mahallesi, 13, 14, 15 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	53
Çizelge 4.11. Çiğdem Mahallesi, 16, 17, 18 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	54
Çizelge 4.12. Çiğdem Mahallesi, 16, 17, 18 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	55
Çizelge 4.13. Çiğdem Mahallesi, 19, 20, 21 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	56
Çizelge 4.14. Çiğdem Mahallesi, 19, 20, 21 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	57

Çizelge	Sayfa
Çizelge 4.15.Çiğdem Mahallesi, 22, 23, 24 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	58
Çizelge 4.16.Çiğdem Mahallesi, 22, 23, 24 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	59
Çizelge 4.17.Çiğdem Mahallesi değerlendirme çizelgesi	60
Çizelge 4.18.Çukurambar Mahallesi, 1, 2, 3 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	64
Çizelge 4.19.Çukurambar Mahallesi, 1, 2, 3 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	65
Çizelge 4.20.Çukurambar Mahallesi, 4, 5, 6 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	66
Çizelge 4.21.Çukurambar Mahallesi, 4, 5, 6 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	67
Çizelge 4.22.Çukurambar Mahallesi, 7, 8, 9 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	68
Çizelge 4.23.Çukurambar Mahallesi, 7, 8, 9 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	69
Çizelge 4.24.Çukurambar Mahallesi, 10, 11, 12 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	70
Çizelge 4.25.Çukurambar Mahallesi, 10, 11, 12 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	71
Çizelge 4.26.Çukurambar Mahallesi, 13, 14, 15 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	72
Çizelge 4.27.Çukurambar Mahallesi, 13, 14, 15 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	73
Çizelge 4.28.Çukurambar Mahallesi, 16, 17, 18 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	74
Çizelge 4.29.Çukurambar Mahallesi, 16, 17, 18 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	75

Çizelge	Sayfa
Çizelge 4.30.Çukurambar Mahallesi, 19, 20, 21 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	76
Çizelge 4.31.Çukurambar Mahallesi, 19, 20, 21 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	77
Çizelge 4.32.Çukurambar Mahallesi, 22, 23, 24 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	78
Çizelge 4.33.Çukurambar Mahallesi, 22, 23, 24 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	79
Çizelge 4.34.Çukurambar Mahallesi, 25, 26, 27 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	80
Çizelge 4.35.Çukurambar Mahallesi, 25, 26, 27 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	81
Çizelge 4.36.Çukurambar Mahallesi, 28, 29, 30 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	82
Çizelge 4.37.Çukurambar Mahallesi, 28, 29, 30 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	83
Çizelge 4.38.Çukurambar Mahallesi, 31, 32 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	84
Çizelge 4.39.Çukurambar Mahallesi, 31, 32 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	85
Çizelge 4.40.Çukurambar Mahallesi değerlendirme çizelgesi	87
Çizelge 4.41.Mustafa Kemal Mahallesi, 1, 2, 3 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	90
Çizelge 4.42.Mustafa Kemal Mahallesi, 1, 2, 3 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	91
Çizelge 4.43.Mustafa Kemal Mahallesi, 4, 5, 6 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	92
Çizelge 4.44.Mustafa Kemal Mahallesi, 4, 5, 6 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	93

Çizelge	Sayfa
Çizelge 4.45. Mustafa Kemal Mahallesi, 7, 8, 9 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	94
Çizelge 4.46. Mustafa Kemal Mahallesi, 7, 8, 9 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	95
Çizelge 4.47. Mustafa Kemal Mahallesi, 10, 11, 12 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	96
Çizelge 4.48. Mustafa Kemal Mahallesi, 10, 11, 12 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	97
Çizelge 4.49. Mustafa Kemal Mahallesi, 13, 14, 15 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	98
Çizelge 4.50. Mustafa Kemal Mahallesi, 13, 14, 15 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	99
Çizelge 4.51. Mustafa Kemal Mahallesi, 16, 17, 18 no.lu konutların cephe hareketleri analizi	100
Çizelge 4.52. Mustafa Kemal Mahallesi, 16, 17, 18 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi	101
Çizelge 4.53. Mustafa Kemal Mahallesi değerlendirme çizelgesi	103

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 2.1. Kemer Country.....	12
Resim 2.2. Ema Bilkent Konakları.....	12
Resim 2.3. Havuzlu Konaklar.....	12
Resim 2.4. Blok konutlarda tek tiplik	13
Resim 2.5. Kütlelerde hareketlilik arayışları	13
Resim 2.6. Şefik Gül Villası.....	14
Resim 2.7. Çağlayan Apt., Çukurambar.....	18
Resim 2.8. Usta Apt., Çukurambar	18
Resim 2.9. Postmodern tasarımlarda kullanılan başvuru kaynaklarına örnekler, 1.....	18
Resim 2.10. Postmodern tasarımlarda kullanılan başvuru kaynaklarına örnekler, 2.....	19
Resim 2.11. Postmodern tasarımlarda kullanılan başvuru kaynaklarına örnekler, 3.....	19
Resim 3.1. Ulus, Mimar Kemalettin.....	28
Resim 3.2. Ulus, 1936.....	28
Resim 3.3. Büklüm Sokak, 1951	31
Resim 3.4. Kennedy Caddesi, 1961.....	31
Resim 3.5. Kennedy Caddesi, 1980.....	33
Resim 3.6. Çankaya, 1983.....	35
Resim 3.7. Yıldız, 1992.....	35
Resim 4.1. Kapalı çıkma	39
Resim 4.2. Köşelerde vurgu.....	39

Resim	Sayfa
Resim 4.3. Kademe	39
Resim 4.4. Söve.....	40
Resim 4.5. Yatay.....	40
Resim 4.6. Salonda geniş pencere	40
Resim 4.7. Dairesel pencere.....	40
Resim 4.8. Dekoratif kolon.....	40
Resim 4.9. Çekme kat.....	41
Resim 4.10. Köşe balkonu	41
Resim 4.11. Dış balkon.....	41
Resim 4.12. Gömme balkon	41
Resim 4.13. Eğrisel balkon	41
Resim 4.14. Üçgen alınlık	42
Resim 4.15. Mustafa Kemal Mahallesi'nde kapalı çıkma ve kademe uygulaması.....	105
Resim 4.16. Çiğdem ve Çukurambar mahallelerinde kısmi hareketler..	105
Resim 4.17. Çiğdem ve Çukurambar mahallelerinde kütleye hakim biçimsel hareketler.....	105
Resim 4.18. Cephede kademe, yatay bant, geniş pencere, eğrisel balkon, üçgen alınlık gibi eleman kullanımı.....	105
Resim 5.1. Çeşitli dönemlerden alıntı yapılan mimari öğeler	110

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita	Sayfa
Harita 4.1. Ankara, Eskişehir ve Konya Yolu aksları	36
Harita 4.2. Çiğdem, Çukurambar ve Mustafa Kemal mahallelerinin konumu	38
Harita 4.3. Çiğdem Mahallesi	43
Harita 4.4. Çukurambar Mahallesi	62
Harita 4.5. Mustafa Kemal Mahallesi.....	88

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklama

AMANPB

Ankara Metropolitan Alan Planlama Bürosu

ODTÜ

Orta Doğu Teknik Üniversitesi

1. GİRİŞ

İnsanlar, mimari çevre ile olan ilişkilerini bu çevreyi oluşturan yapıların biçim ve cepheleri aracılığıyla kurarlar. Bu sebeple gerek yapıların biçimleri ve gerekse mekan oluşturan yüzeyler olarak tanımlanan cepheler, insanların yapılarla işlevleri ve anlamları açısından iletişim kurdukları en önemli mimari elemanlardır (1).

Aksoy, biçimlendirme etkinliğini, insanların duygu, düşünce ve eğilimlerinin iletilmesini ve bu yolla bilgi birikiminin aktarılmasını sağlayan bir iletim aracı olarak tanımlamaktadır (2). Bu noktada cepheler, mimari yapının kimlik ve anlam kazanma aracı haline gelmektedir (3).

Bir yapıda cephe, yani 'kabuk', o yapıyı 'dış'tan ayıran, çevreleyen ve sınırlayan eleman olmasıyla, parçası olduğu yapının, mimarının ve yapıldığı dönemin etkileriyle, biçimsel, teknolojik ve sınıfsal ifadeleri içermektedir. Dolayısıyla mimari yüzeyler, mimar tarafından belli bir ifadeyi amaçlayan veya amaçlamayan bir yaklaşımla oluşturularak, yapının dışavurumunu yansıtırlar. Bu özellikleriyle mimari cepheler, topluluğun yaşayış biçimini, değerlerini, sanat ve kültür anlayışlarını sergileyen elemanlardır. Cepheler sadece fiziksel olarak bir egemenlik alanı tanımlamakla kalmayarak, ilettiği sembolik imajlarla kendisi dışında simgesel anlamlar taşıyan bir tüketim objesidir (4). Bu durum sadece kamu yapılarında değil, konut yapılarında da benzer bir şekilde görülmekte, cephe tüketim kültürünün ana elemanı olarak öne çıkmaktadır. Gerek müstakil, gerekse de blok konutlarda tasarımcı-işveren birlikteliğinde önerilen konutlar, tekdüzeliğin ötesine geçerek farklı olmaya çalışmaktadırlar. Özellikle küçük firmalar eliyle inşa edilen müstakil toplu konutlar, kullanıcısına teslim edildikten hemen sonra teknik, fonksiyonel ve estetik kaygılarla kabuk değiştirmeye, yenilenmeye, eklemlenmeye başlamaktadır. Tekrarlarla oluşturulmuş, monoton, sıkıcı görünümün yerini zamanla biri diğerine benzemeyen, kimi zaman kimliksiz, kişiliksiz cepheler almaktadır (5). Müstakil toplu konutlardan farklı olarak apartman tipi

konutlarda ise kullanıcı, dairesinin içinde değişim yapabilmesinin haricinde dışta bir değişiklik yapabilme şansına sahip değildir.

Türkiye'nin konut stoğunun %50'sinden fazlasını apartman tipi konutlar oluşturmaktadır (6). Apartmanlaşmanın önde gelen etkeni, Kat Mülkiyeti Yasası (1965) ve bu bağlamda tanımlanan yapı üretme yöntemleri ve toplumsal ilişkilerdir. Aslında apartmanların egemen konut türünü oluşturması, toplumda yerleşik bir konut yaşam biçimi değil, nesnel koşulların (sermaye azlığı, altyapıya sahip arsa yokluğu, tekil konut arsalarının pahalılığı, apartmanların tekil konutlara oranla daha ucuz pazarlanması, v.b.) zorlaması sonucudur. Apartman tipi konut üretim biçimleri ise; Yap-Sat ve Kooperatifler olmak üzere iki başlıkta sıralanabilir (7).

Yap-Sat Sistemi

Yap-Sat olarak adlandırılan üretim biçiminde yer alan kişiler, arsa sahibi, müteahhit ve mimardır. Girişimci olarak müteahhit, sürecin kontrolünü elinde bulundurmaktadır. Kullanıcı ihtiyacı, müteahhidin tanımlamasıyla belirlenmekte, mimar ve kullanıcı karşılaşmamaktadır. Müteahhit, arsa sahibiyle kat karşılığı anlaştığı bloktaki konutların en düşük maliyetle ve en hızlı şekilde satışını hedeflemektedir (7). Arsa sahibine verilecek kat adedi, yapının bulunduğu yerin kent içindeki konumu ve değerine bağlı olarak değişmektedir. Müteahhit, bu tip bir işleyişten üç tür yarar sağlar:

1. Arsa için ödeme yapılmadığından eldeki anaparanın tamamı inşaat faaliyetlerine kullanılabilir.
2. Girişimci arsanın değerini ürettiği yapının değeri üzerinden ödemektedir.
3. Yapının bir bölümünde başlangıç talebi oluşturularak, dairelerin bir kısmının peşinen satılmasıyla sermaye artmakta ve üretici ekonomik anlamda rahatlamaktadır. Ayrıca kurduğu bir yapı malzemesi şirketi ile devletten kredi alabilmekte, yapı malzemelerinin büyük bir kısmını ise

piyasadan vadeli ve borçlanarak alabilmekte, dolayısıyla sermaye azlığı aşılabilmektedir (8).

İnşaat, az miktarda anapara ve inşaat sırasında satılan dairelerin geliriyle yürütülür. İşvereni yap-satçı olan mimarın bu süreçteki rolü 'satışa uygun' tasarımı yapmakla sınırlıdır. Fakat mimar tasarım sürecinde de farklı kişilerin talepleriyle karşı karşıyadır. Girişimci, her ne kadar doğru saptamalarla üretimi gerçekleştirmeye çalışırsa çalışsın, sonuçta 'karlılık' en büyük amaçtır. Dolayısıyla yapıda asıl önemli olan kullanıcı istek ve ihtiyaçları ikinci plana itilmektedir. Amaç, konutun piyasada yüksek değerle satışını sağlamaktır. Müteahhit ve nadiren de olsa arsa sahibi bu amaç doğrultusunda kendi deneyimlerini ve zevklerini dayatabilmektedir. Piyasada değer artırıcı olarak görülen belirlemeler aracılığıyla konut üretimi yapılır. Hedef kitlenin (konut müşterisinin) ekonomik verilerine göre, yaşam tarz ve beklentileri belli kabullerle saptanarak yapı malzemeleri dahi buna göre seçilir. Yapılan uygulamalarda kullanılan yapı malzemeleri tek başına ele alındıklarında, kimi zaman inşaat piyasasının en kaliteli ürünleridir. Fakat uygulamada, bu malzemelerin birbirleriyle olan uyumu göz ardı edilirse sonuç üründe kalitesizliğe sebep olmaktadır.

Mevcut yapı biçimleri ve şehir parselasyonu dahilinde Yap-Sat sistemi, çevresel kalitenin ve mimar, mühendis gibi profesyonel gruba ilginin düşmesine ve standartlaşmış bir şemayla çok sayıda konutun üretilmesine sebep olmuştur. Standartlaşmış proje üretimi ise "imza mimarlığı"nı ortaya çıkarmış ve yeterli birikime sahip olmayan mimarların konut projelerini imzalamasıyla karşı karşıya kalınmıştır (9). Konut mimarlığında yaşanan bu erozyon, tasarımların ve genel olarak da yapılaşmanın kalitesini düşürmüştür.

Kooperatif Sistemi

Diğer apartman konut üretim biçimi olan kooperatifler ise devlet eliyle veya özel sektör tarafından yapılan toplu konut uygulamalarıdır. Bu uygulamada

mimari bürolar ve inşaat firmaları aktif rol oynarlar. Tasarım sürecinde mimar, projenin ölçeğine göre birçok farklı kişiyle bir arada çalışmaktadır. Kooperatif yönetimiyle iletişim kurularak yürütülen tasarım sürecine, nadiren kooperatif üyeleri de dahil olurlar. Fakat mimar için yap-sat sürecinde karşılaşıldığı gibi tasarıma yönelik kişisel baskılar söz konusu değildir. Bu sebeple kooperatifler eliyle yapılan konut üretiminde, mimarın tasarım sürecinde daha özgürce hareket edebildiği söylenebilir.

Günümüz kullanıcılarının büyük bir kısmı, herhangi bir tüketim malzemesiyle 'konut'u aynı değer yargılarıyla değerlendirebilmektedir. Gösterişçi tavır olarak adlandırabilecek bu durum yanlış bir yaklaşım olsa da, bu yönde hizmet eden birçok uygulamaya, dolayısıyla da yanlışın meşrulaşmasına sebep olmuştur. Kullanılan malzemenin fiyatı yüksekse ve toplumda pahalı olduğu imajı da varsa, konut tasarım ve inşasında, gerekli olsun olmasın, kullanımı 'müşteriyi' (kullanıcıyı) tatmin etmektedir. Böylesine kabul gören bir uygulama, haliyle amacı satış olan yap-satçı tarafından kullanılmakta ve bu yapıların artışıyla daha büyük kitlelerce kabul görmektedir. Kendi içinde bir döngü oluşturan bu durum mimari dokuda büyük bir tahribata, 'görüntü kirliliğine' sebep olmaktadır.

Konut tasarım sürecinde etkisi olan arsa sahibi, kooperatif yönetimi, müteahhit veya inşaat şirketlerinin dışında, bölgede planlama kriterlerini belirleyen, imar planlarının hazırlanması ve bunların kontrolü yetkisini elinde bulunduran belediyeler de önemli bir role sahiptirler. Hazırlanan imar planları, bölgede yer alacak yapıların sınırlarını tanımlayarak tasarım sürecinde ilk etkeni oluştururlar. Nazım İmar Planları, Uygulama İmar Planları, İslah İmar Planları ve Revizyon İmar Planı gibi araçlarla yapılan planların prensipleri doğrultusunda belirlenen yapılaşma, bölgenin geleceğini de büyük oranda belirlemektedir. Planlama prensipleri, zaman içinde farklı yaklaşımlarla değişim göstermiştir (10).

1928 ve 1934 yılları arasında gerçekleşen CIAM (Congr s Internationaux d'Architecture Moderne) Kongreleri süresince ortaya konan "standartlaşma, rasyonelleşme, işlevsel düzenleme ve hijyen" prensipleri, modern planlamanın temelini oluşturmaktaydı (11). Ancak bu tip bir planlama anlayışında yapılan pratiklerin sonucunda görülen tanımsız, soyut kentsel mekanlara karşılık ciddi eleştiriler gelmiş ve bunların yerine "kimlik taşıyan, mekan ve aidiyet duygusu veren" bir planlamanın alması gerektiği ortaya konmuştur (10). Türkiye'de ise planlama kriterlerinin bu tip bir evrim geçirmeyip, standartlaşma, rasyonelleşme, işlevsellik ve hijyen prensiplerinin halen geçerliliğini sürdürdüğü söylenebilir. Bu tip bir planlamanın bir handikabı da tasarım sürecini tamamen tek bir karar mekanizmasına bağlaması ve demokratik, katılımcı bir plan yaklaşımına olanak sağlamamasıdır (10). Dolayısıyla, bölgenin planlamasına katılamayan mimar, önceden saçak kotu ve yapı yaklaşma sınırları aracılığıyla belirlenmiş bir hacmin içinde tasarım yapmak zorunda kalmaktadır. Mimara tasarım işi olarak iç mekan ve cephe düzenlemesi kalmaktadır. şehir plancısı ise bu süreç içinde ne yazık ki bir yer edinememektedir. Bu  er evede, Ankara-Eskişehir yolu aksında yer alan konut yerleşimlerinden Çukurambar, Mustafa Kemal ve Ümitköy mahallelerinin ve Konya yolu aksında yer alan  iğdem Mahallesi'nin cephe düzenleri araştırılmıştır. Yapılan analiz ve araştırmaların sonucunda Ümitköy mahallesi'nin çalışma kapsamındaki diğer mahallelerden yapı üretim teknikleri, parselasyon düzeni ve geçirdiği yapılaşma süreci bakımından farklılıklar taşıdığı görülmüş ve çalışma  iğdem, Çukurambar ve Mustafa Kemal mahalleleriyle sınırlanmıştır.  mitk y için yapılan araştırma ve analizler Ek-2'de bulunmaktadır.

Çalışmanın konusu olan Ankara, Türkiye'de gelişme süreci için imar planı hazırlanan ilk şehirdir. Buna rağmen şehir, hazırlanan imar planlarının uygun gördüğü yapılaşmayı genel olarak gösterememiştir. En büyük problem, bu planlarca öngörülen nüfus artışının çok daha üstünde bir yoğunluğa sahip olmasından kaynaklanmaktadır. şehir için 1928'de Jansen planı, 1955'te Yücel-Uybadin planı, 1970'lerde Ankara Metropoliten Alan Nazım Plan

Bürosu'nca '1990 Ankara Nazım Planı' ve 1984'te ODTÜ grubunca '2015 Nazım Planı' hazırlanmıştır (12).

Ankara için Ankara Metropolitan Alan Nazım Plan Bürosu'nca hazırlanarak 1982'de onanan "1990 Ankara Nazım Planı" ve sonrasında ODTÜ grubunca hazırlanan "2015 Nazım Planı", kentin büyümesini bir çanak şeklindeki ovidan çıkarak koridorlar halinde gelişmesini öngörmekteydi (12). Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmalar, özellikle batı koridorlarını oluşturan Eskişehir ve İstanbul yolları üzerinde, halen devam eden hızlı bir yapılaşmayla sonuç vermektedir. Özellikle 1990'lardan sonra büyük bir gelişmeye sahne olan bu bölgenin konut yapılarına ve ekonomik yapısına bakıldığında, kentin eski yerleşim alanlarından farklı bir tablo çizdiği görülmektedir (13).

Çalışmanın konusu olan bölgelerden Çukurambar ve Mustafa Kemal Mahallelerinin tutunduğu Eskişehir yolu üzerinde yer alan TPAO, Bakanlıklar, bankaların genel müdürlükleri, kamu kuruluşları ve üniversiteler (ODTÜ, Bilkent, v.b.) bu aksın önemli ölçüde prestij kazanmasını sağlamıştır. Bazı büyük inşaat şirketlerinin satın aldıkları araziler de imar planı kapsamına alınınca, bu alanlarda konut yapımına başlanmış ve prestijli her türlü sosyal imkanın sunulduğu, diğer toplu yerleşim alanlarına göre daha yüksek yaşam standardı sunan yeni yerleşimler gerçekleştirilmeye başlamıştır. Çalışmada, Ankara'da, 1990 sonrası yasal yapılaşma gösteren, Eskişehir yolu aksına tutunan konut bölgelerinden Çukurambar ve Mustafa Kemal mahallelerinde ve Konya yolu aksına tutunan Çiğdem mahallesinde biçim, renk ve malzeme kullanımları araştırılmış ve bunların biçimsel anlamda satış odaklı pazarlama aracı olarak nasıl değerlendirildiği ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bir arayış olarak adlandırabileceğimiz bu durum, Ankara'da 1970-75'lerden itibaren gözlenmeye başlamıştır (14). İnşaat sektörünün taraflarını; planlamacı olarak mimar, üretici olarak müteahhit ve kullanıcı olarak farklı ekonomik düzeylerde insanlar oluşturmaktadır. Sektörün üç ayağını oluşturan

bu grupların iletişim içeriği ise günümüzde ekonomik şartlar tarafından belirlenmektedir. Müteahhidin satış kaygısı ve kullanıcının zaman içinde değişen talepleri, mimarı 'farklı' olanı aramaya zorlamakta ve yapının cephelerinin 'aldatıcı' bir önem kazanmasına sebep olmaktadır. Mimar, planlama kriterlerinin yanında, satılacak 'nesne'nin pazarda tercih edilebilirliğini de sağlamak durumunda kalmaktadır. Diğer taraftan mimar, herhangi bir bağlam gözlenemeyen bu usulsüzlük ortamında, biçimi, malzeme ve rengi, kendi istekleriyle birlikte kullanıcı beğenisini de hedefleyerek yorumlamakta, kendince bir 'bağlam' oluşturmakta ve ona göre hareket etmektedir. Farklı mimarlar tarafından farklı bağlamlar doğrultusunda tasarım yapıldığı düşünülürse, ortak bir dil ve doku oluşturulamayacağı açıktır.

Çalışmanın yöntemi

Bu çerçevede, Çiğdem Mahallesi'nde 24, Çukurambar Mahallesi'nde 32 ve Mustafa Kemal Mahallesi'nde 18 adet apartman tipi konutun cepheleri, biçim, kaplama malzemesi ve renk kullanımı açısından incelenmiş, bölgelerin durumları ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışma için seçilen bölgelerin her üçünde de yasal yapılaşma 1990 sonrasında başlamış, yap-sat sistemiyle ve müteahhit eliyle apartman tipi konutlar üretilmiştir. Yapılan alan çalışması sonrasında her bölge, kendi içinde, cephe hareketi, kaplama malzemesi ve renk kullanımı olmak üzere üç başlık altında değerlendirilmiştir. Cephe hareketi başlığı altında kütlede kapalı çıkma, köşelerde vurgu, kademe, söve, yatay bant, salonda geniş pencere, dairesel pencere, çekme kat, köşe balkonu, dış balkon, gömme balkon, eğrisel balkon ve üçgen alınlık kullanılıp kullanılmadığına bakılmıştır. Kaplama malzemeleri granit, mermer, andezit, Akdeniz taşı, prese tuğla, yapay taş, cam mozaik (BTB), seramik ve PVC olarak sıralanmış, renk kullanımları pastel ve parlak renkler olmak üzere iki grupta toplanmıştır. Pastel renkler grubunda beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve ve tonları bulunurken, parlak renkler sarı, yeşil, mavi, bordo, mor, pembe ve kiremit rengi gibi renklerden oluşmaktadır.

Bölgelerde yapılan alan çalışması ve analizlerinin yanında, bu bölgelerde uygulanmış projesi bulunan Ömer Faruk Sumak, Faik Ahmet Şenel, Ayşe Ergül, Hüdaverdi Gökçen ve Can Ersan sözlü görüşmeler yapılmıştır. Tam metinleri ekte bulunan görüşmeler şu sorular çerçevesinde gerçekleştirilmiştir:

1. Bölgenin gözlediğiniz dönüşüm sürecini anlatır mısınız?
2. Bu süreç içinde konut yapılarının biçimlenişlerini irdeler misiniz?
3. Yapılarda biçim arayışlarının sebepleri nelerdir? Bölge çerçevesinde değerlendirir misiniz?
4. Bölge yapılarında gözlenen kendini ön plana çıkarma çabasının ortaya çıkardığı çeşitlilik hakkında ne düşünüyorsunuz?
5. Bölgede tasarım yaparken çevre yapılaşma sizi nasıl etkiledi?
6. Bölgelerde gözlenen biçim çeşitliliği ne gibi elemanlarla sağlanmaktadır?
7. Kişisel olarak yapılarınızın ‘farklı olması’, ‘kendini göstermesi’ için ne gibi yöntemler kullanıyorsunuz?

Çalışmanın kapsamı

Çalışmanın birinci bölümünü giriş bölümü oluşturmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde, tüketim toplumu ve kültürünün oluşum süreci, bu durumun mimarlık ortamına ve konut yapılarına yansımaları anlatılacaktır. Ayrıca imaj arayışında form, kaplama malzemesi ve rengin kullanımı bu bölümün alt başlıkları olarak irdelenecektir. Üçüncü bölümde, Ankara’nın başkent oluşundan itibaren apartman tipi konutlarda cephe yaklaşımları ve mimari anlayışın gelişimi, şehir için hazırlanan planlar başlıklarıyla, 1923–1930, 1930’lar, 1940’lar, 1950’ler, 1960’lar, 1970’ler, 1980 dönemi olarak incelenmiş ve bu dönemlerde apartman konutların cephe biçimlenişi ortaya konmaya çalışılmıştır. Dördüncü bölüm, Çiğdem, Çukurambar ve Mustafa Kemal mahallelerinde 1990 sonrası yapılaşmanın, cephe, malzeme ve renk kullanımı araştırma ve değerlendirmesini içermektedir. Sonuç bölümü, yapılan değerlendirmelerin ışığında, bölgelerdeki yapılaşmaya genel bakışı aktarmaktadır.

2. TÜKETİM KÜLTÜRÜ, MİMARİ İMAJ ARAYIŞLARI VE KONUT MİMARİSİNDE KULLANIMI

Günümüzde sosyal yapılanma olarak insan topluluklarını incelediğimizde, üretim sistemlerinin, tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkardığı “tüketim toplumu ve kültürü” kavramlarıyla karşı karşıya kalmaktayız. Tüketim toplumu kavramı kapitalist ekonominin önemli dayanaklarından seri üretimin getirdiği yoğun arz-talep ilişkisiyle ilintilidir.

1970’lerin ortalarına kadar üretim süreci olarak Fordist üretim tarzının hakim olduğu dünyada, ulaşımın kolaylaşması ve dolayısıyla coğrafi zorlukların artık engel olarak görülmemesi, tüketim kalıplarında değişiklikler yaşanması, teknolojik gelişmelerin hızlanması ve finanssal yapının güçlenmesi farklı bir sistemi ortaya çıkarmıştır; esnek üretim sistemi (15).

İki üretim sistemi arasında geçiş dönemi yaşanırken Fordist üretim sisteminin mal ve hizmet üretimine dayalı yapısının yerini esnek üretiminin tüketim ve tüketim kültürü almıştır. Bu yeni anlayış işlevin geri plana atılmasına ve kullanımdan çok, farklı olmanın önem kazanmasına sebep olmuştur (15).

Üretimin hızlı artışı, tüketimin de artması ihtiyacını doğurmuştur. Üretimin devamlılığı tüketimin olmasına bağlıdır. Kapitalist ekonomide devamlılık ise sürekli büyümeyle, dolayısıyla sürekli artan üretim ve yine sürekli artan tüketimle sağlanmaktadır. Bu sebeple tüketimin sürekli artışını sağlamada zayıf kalan ihtiyaçlar ve kullanım kriterlerinin dışında yeni tüketim sebepleri bulmak gerekmiştir (16). Sonuç olarak esnek üretim sistemi kendi toplumsal kültürünü, “tüketim kültürü”nü oluşturmuştur.

Süer ve Sayar, esnek üretim sisteminin, küresel düzeyde finans gücüne sahip büyük şirketleri ve bu şirketlerde çalışan profesyonel bir grubu ortaya çıkardığını belirtmektedir (15). Bu profesyonel kitle, gelir anlamıyla “üst orta sınıf” olarak tanımlanmaktadır. Aynı dönemde esnek üretim modeliyle,

kitlesel tüketim yerini bireysel tüketime, sıradanlık (tek tiplik) yerini farklılığa, kalıcılık yerini gelip geçicilik ve moda gibi kavramlara bırakmıştır. Dolayısıyla oluşan yeni sınıf, kendini ifade etmek, farklı kılmak ve seçtiği metaları kimlik haline getirmek şansını bulmuştur (15). Tüketim kültürü içerisinde üst orta sınıfın modern bireyi, kendi kimliğini ve yaşam tarzını kendisi dışındakilere gösterirken sadece giysilerini değil, otomobilini, mobilyalarını hatta oturduğu konutu da bir araç olarak kullanır (15). Yani, maddi ihtiyaçların kullanım değerinden çok, kimlik olarak ifade ettikleri önem kazanmıştır.

Bu noktada, bahsedilen üst orta sınıfın mimariyle en büyük kesişme alanının 'konut' olduğu açığa çıkar. Mimarlığın yoğun çalışma alanlarından olan konut, aynı zamanda mimarlık kültürüyle günlük hayatın ortak yaşandığı alandır. Dolayısıyla yaşam tarzının farklılığının vurgulanması da konut aracılığıyla gerçekleşir.

Bir tasarım ürünü olarak mekan, kullanıcının sosyal hareketlerini ve ilişkilerini gerçekleştirdiği ortamıdır. Gündelik hayatın önemli bir bölümünün geçtiği mekan olarak konut ise, kullanıcısının estetik tercihlerini gösterdiği, kişisel tüketim tarzının sergilenebildiği ortamdır (17, 18, 19). İnsan için konut, sadece barınacak bir yer değil, sahiplenip, kendini yansıttığı, sosyal, psikolojik ve kültürel yapısını oluşturduğu bir 'yuva'dır (18). Dolayısıyla konutun taşıdığı imaj, kullanıcının kendini ifadesi, bireyin toplum içindeki konum ve saygınlığını göstermesi noktasına taşınmaktadır. İnsan yapısı gereği yaşadığı ortama kendi bünyesinden katkı yapmak ister (20). Kişiyi özelleştirme durumu mekanın çizgisel veya bir takım elemanlar aracılığıyla sınırlarının tanımlanmasıdır. Bu özelleştirme durumu, fiziksel olarak sınır belirlemenin ötesinde kişinin kendisi için imaj oluşturması ve çevresiyle özdeşleşmesidir (19, 21, 22). Aynı ortamı paylaştığı kişilerle iletişim içerisinde olan insan, bu iletişim sırasında çevresinde gördüğü değişimden etkilenir ve beğendiği bazı örnekleri taklit ederek veya yorumlayarak uygular (20). Bu noktada beğenilmenin ve farklılaşmanın öne çıktığını, kullanılan imajların da bu yönde hizmet ettiği söylenebilir. Kullanıcı günümüz

yapılanmasında kendi kimliğini ancak hareketli, yarı hareketli ve az bir ihtimalle sabit elemanları, kullanım sürecinde, kendi ihtiyaçları doğrultusunda yorumlayarak değiştirmekte, yaşadığı mekana kendi kimliğini yansıtmaktadır.

Nesnelerin sürekli tüketilmesinin gerekliliği, yeni pazarlama anlayışlarının oluşmasına sebep olmuştur. Reklam sektörü ve moda da yeni stratejileri ile tüketime hizmette yerlerini almışlar ve diğerlerini peşinden sürükleyecek, özenilen kitlelere hitap eden nesneleri yüceltmıştirler (23). Konut ise reklam ve moda sektöründeki yerini, üzerinde sürekli olarak vurgu yapılan “farklı yaşam tarzı” düsturu ile almaktadır (15).

Pazarlama, tüketim toplumu içerisinde kolay ve seri değer üretmek ve bunları en iyi fiyatla satışa sunmak üzerine kurulmuştur. Fakat mimarlık alanında seri olarak değer üretimi, tüketim değeri yüksek, buna karşın mimari değer olarak düşük yapıların artışına sebep olmuştur. Bunun yanında, bu tür yapılaşmanın yoğunluğu ve yaygınlaşması kendini meşru hale getirmektedir (24). Tüketim kültürü, gündelik hayat ve mimarinin kesiştiği nokta olan konut, inşaat sektörünün büyük bir kısmını oluşturması nedeniyle bahsedilen değer yitiminden açıkça etkilenmektedir.

Haug, tüketim kültürünün iki ayrı anlamından bahsetmektedir (25). Bunlardan birincisi maddenin kullanım değeri, ikincisi ve daha önemlisiyse bu değer görünüşü, yani ‘imajı’dır. Tüketim toplumu kültürü, maddenin kullanım değerinden çok, anlam olarak ifade ettikleriyle, ne gösterdiğiyle yani imajıyla ilgilenmektedir. Mimaride ürünün taşıdığı işlevsel anlam ve simgesel anlamın (26, 27), bu noktada ayrışarak, simgesel anlamın daha büyük önem taşıyan bir konuma getirildiği söylenebilir.

Mimaride ‘imaj’, kurum veya kullanıcının sınıfsal özelliklerini ortaya koyma aracıdır. Kurum yapılarında, kullanıcıların kişisel özellikleri değil, kurum kimliği ve ticari etiket ön plana çıkmaktadır. Kullanıcının kendisini ortaya

koyması için en uygun ortam ise denemelere açık olması dolayısıyla konutlardır.

Çoğunlukla büyük ölçekli, müze, kültür merkezi, ofis ve yönetim binaları gibi yapılarda gözlenen biçimsel simgesellik, konut yapılarında kendini daha sadeleştirilmiş halleriyle göstermektedir. Konutlarda imajın kullanıcı tarafından, statü gösterme amacıyla sorgulanmaya başlamasından beri bu yapıların sunum ve pazarlama şekillerinde bir değişim gözlenebilir. Üst gelir sınıfı kullanıcılara yönelik inşa edilen, şehir dışı site yerleşimlerinde özellikle vurgulanan ‘country’, ‘bağ evleri’, ‘konak’, ‘Türk Evi’ gibi simge ve anlatımlar, sıkça başvurulanan birer tasarım ve pazarlama unsuru haline gelmişlerdir (Resim 2.1, 2, 3). Geleneksele öykünme, alıntılar yapma, bazı elemanları çağrışım amaçlı kullanarak nostalji yoluyla kaliteyi çağrıştırmaya gibi yöntemlerle alıcıya ulaşmak amaçlanmaktadır.

Resim 2.1. Kemer Country

Resim 2.2. Ema Bilkent Konakları

Resim 2.3. Havuzlu Konaklar

Apartman tipi konutlarda da benzer bir tutum sergilenmekte, birimlerin oluşturduğu blok bir bütün olarak ele alınarak, imaj arayışları cephe ölçeğinde sınırlı kalmaktadır. Tip plan uygulanan blok tipi konutlarda, balkonların eğrisel veya diyagonal gibi biçimlerle farklılaştırılması, çıkma ve geri çekme gibi uygulamalar yapıların dış cephelerine hareketli bir etki vererek ‘farklı’ bir görüntü elde edilmeye çalışılmaktadır (Resim 2.4, 5) (28). Fakat bu yaklaşımlar da kimi zaman kalabalıklık ve düzensizlik, kimi zaman ise ölçeksizlik hissi verebilmektedir (Resim 2.5).

Resim 2.4. Blok konutlarda tek tiplik

Resim 2.5. Kütlede hareketlilik arayışları, Batıkent

Tüketim toplumunca ilk anda sorgulanan imajlar, konut mimarisinde de kendine yer bulmakta ve sınıfsal konumun ifadesi için kullanılmaktadır. Türkiye’de, statü sembolü olarak görüntü değeri abartılmış çok sayıda konut üretilmektedir (24). Müşterinin talebiyle ve tasarımcının bu talebe yanıt vermeye çalışmasıyla bir rekabet ortamı oluşmuş, daha değerli, önemli veya özgün tasarımların belirteci; bu konutların imajları olmuştur.

Yapıların bireyler veya sektörde yetkin kişilerce (mimar, müteahhit gibi) ‘amaçlanan anlam’ları dışında farklı sosyal gruplar tarafından ‘yüklenen anlam’ları da vardır. Bu anlamlar zamanla, iletişim aracılığıyla değer kazanarak modaya dönüşebilir. Sosyo-ekonomik anlamda farklı gruplara dahil olan insanların, çeşitli zamanlarda, farklı büyüklük ve biçimde konutlar veya kent içi, kent dışı yerleşimleri tercih etmeleri bu etkileşimin bir ürünüdür.

(18). Ankara’da, günümüzde bu değişime örnek olarak, farklı çevrelerden grupların Çayyolu, Bilkent veya Gölbaşı bölgelerinde site halindeki konut yerleşimlerini gösterebiliriz.

Satış amaçlı imajlar oluşturulurken, kullanılan malzemeler ve bunların strüktürle dil birliği içinde olmaması, eklenti kalması mimari kültürle bağdaşmasa da tüketilebilirlik açısından tercih edilir hale gelmiştir (24). Ürünü ‘kitsch’ haline getiren bu tutum, satış aldatmacası olarak da tanımlanabilir (29). Tekil konutlarda bu tip bir tutum daha rahat gözlenebilmektedir. Mal sahibi, toplumsal ve ekonomik statüsünü göstermek ve prestij sağlamak amacıyla mimardan ‘değişik’, ‘zengin’, ‘gösterişli’ bir yapı talep edebilmektedir. Mimarın bu yönde yaptığı çalışması ise kolayca ‘kitsch olma’ sınırlarında gezer hale gelebilmektedir (29). Resim 2.6’da mimar Merih Karaaslan’ın tasarladığı Şefik Gül Villası görülmektedir. Yapıda kullanılan göndermeler, kimi zaman eklektik kalsa da, mimar bunun müşteriyle ilişki ve talepleri doğrultusunda ortaya çıktığını söylemektedir (30).

Resim 2.6. Şefik Gül Villası (30)

Günümüzde gerek müstakil, gerekse blok tipi konutların üreticisi, malının kısa zamanda satışı ve nakde dönüşünü amaçlamakta, dolayısıyla satışa sunacağı konutların tercih edilir, diğer konutlara göre farklılıkları olan, hedef kitlesine cazip gelecek imajlar sunan uygulamaları aramaktadır. Bu ticari süreçte mimar, kimi zaman kimliğinin de dışına çıkarak, var olan düzene

ayak uydurmaya çalışmak zorunda kalmaktadır. Uygulamanın belirleyenleri çoğu zaman mimarın dışında gelişmekte, sözgelimi belediyeler, cephede kullanılmak üzere belli biçim ve malzemeleri önerebilmektedirler. Mimar benzer bir durumu üretici/müteahhitle olan ilişkisinde de yaşamaktadır; müteahhit satışta öne çıkacak özellikleri olan, dikkat çekici fakat ekonomik çözümlerin yani işlevsellikten çok satışa yönelik imajların peşindedir.

2.1. Mimari İmaj Arayışlarında Form Kullanımı

Yürekli, mimari ürünün diğer yapılar içinde farklılık ortaya koyabilmesi için izlenen yöntemleri aşağıdaki başlıklar altında irdelemektedir:

- ‘Yalıtım’; oluşturulan biçimin çevreyi oluşturan bileşenlerden, basit biçimsel farklılıklarla ön plana çıkarılmasıyla,
- ‘Rölatif ölçü’; biçimin çevre bileşenlere oranla büyük boyutsal farklılıklarla belirlenmesiyle,
- ‘Kontur farklılığı’; biçimin gökyüzündeki silüetinin belirginleştirilmesi ve(ya) mekansal ayrımlar, malzeme farklılıklarıyla,
- ‘Yüzey’; bulunduğu çevre içinden farklı renk, doku, ölçü kullanımıyla sağlanır (31).

Çalışmada ele alınan bölgelerde, bir konut bloğunun kendini öne çıkarabilmesi ise, parsel boyutlarının benzerliği ve çekme mesafelerinin de aynı olması sebebiyle, rölatif ölçü düzeyinde sağlanamamakta, bu sebeple biçimsel farklılık, malzeme, renk ve doku kullanımları önem kazanmaktadır.

Pragmatik bir mekan fiziksel boyutu olan mekandır (32). Mimarının oluşumuna katılan temel öğeler, yapının hizmet ettiği eylemler ve gereklerini tanımlayan ‘işlev’, yapının kendisini taşıması ve bir hacim oluşturabilmesi için çeşitli elemanlarca kurulan düzen, ‘taşıyıcı sistem’, binanın biçimlenişini etkileyen en önemli etmenlerdir. Diğer yandan insanın yapısında bulunan

güzel olana arzu ve ihtiyaç da yapının 'estetik' boyutunun önem kazanmasına sebep olmaktadır. Bahsedilen tüm etmenlerin birlikteliği ise binanın bütünü ve bunun insanla ilişkisini kuran 'biçim'i oluşturmaktadır (33).

Aydınlı, mimarlığın yalnızca barınma sorunlarını çözmekle ilgilenmediğini, her yapının bir heykel gibi plastik değer olduğunu, iletişim değeri taşıdığını ve anlam yüklendiğini belirtmektedir (34). Hem simgesel, hem de işlevsel anlamda ele alınan yapıların tasarım süreçleri de, Aydınlı'nın belirttiği değerler göz önünde tutularak gerçekleştirilmekte, sonuç ürün ise ikonografik ve irrasyonel nitelikler taşıyan, giderek kendini temsile doğru evrilen bir iletişim nesnesi haline gelmektedir (34). Mimari ürünün bu özellikleri, değerlendirmelerin form ve cephe üzerinden yapılmasını sağlamıştır.

Çevre bileşenleri olarak nesnelerin görsel nitelikleri, form, renk, doku v.b. öğelerle tanımlanır. Form ise, maddesel anlamda bir nesnenin genel biçimini belirleyen sınırlarının sürekliliği ile oluşan biçimsel düzeni ifade eder. Mimarlıkta form kavramı ise kütlenin veya mekanın sahip olduğu biçimin bütünsel düzenidir. Kütle formu, tasarım ürününün fiziksel ve toplumsal ilişkilerinin belirleyeni, simgesel anlamlar taşıyan öğesidir. Dolayısıyla form kararı büyük önem taşımaktadır (35).

Yüzey, bir cismi uzaydan ayıran dış ve yaygın bölümdür (36). Öyleyse bir yapının cephelerinin onu dış ortamdan ayıran yüzeyler olduğu söylenebilir. Böylece, sundukları cephelerle etrafımızı çevreleyen yapılar ve mekanlar yaşantımız için gerekli "fon"u oluştururlar (37). Her bina, iç mekan ve komşularıyla birlikte dış mekan yani kentsel mekan olmak üzere iki mekan oluşturur (38). Dolayısıyla bahsedilen fonda, kentsel mekanı oluşturan yapıların biçimsel değerleri de önem kazanmaktadır. Yapıların biçimleri çeşitli faktörlerin (mimari deneyim, kültürel ve coğrafi etkenler gibi) etkisiyle belirlenir. Biçimlenişteki oran ve ölçek, yapının tipi, yeri ve statüsüyle ilgilidir (27, 39).

Yapıların biçim değerleri, çeşitli dönemlerde farklı yaklaşımlarla tanımlanmıştır. Modernizm, yapının biçimini tüm süslemelerden arındırmayı ve fonksiyonun biçimin belirleyicisi olduğunu savunurken, Postmodernizm, arındırmanın kültürel birikimi yok saymak ve toplumsal arketiplerin kaybı olacağını, dolayısıyla geçmişe referans veren simgesel elemanların ve süslemelerin kullanımının yapıların değerini artıracaklarını söylemektedir. Venturi (1993), Modernizmi şu sözlerle eleştirmektedir (40):

“Modern mimarlık seçmeciliği fırlatıp attığı zaman, simgeselliği de yok etmiş oldu. Bunun yerine mimari öğelerin anlatımları üzerine yoğunlaşarak, anlatımcılığı geliştirdi; strüktür ve işlevin anlatımcılığı üzerinde çalıştı. Yapının imgesi aracılığıyla, gerçekte ender olarak ulaşabildiği reformcu-ilerici, toplumsal ve sınıai amaçlar önerdi. Kendini mekanın, strüktürün ve programın yalın mimari öğelerinin zorlamaya dayanan eklemlerleriyle sınırlayan Modern mimarlığın anlatımcılığı, kuru, boş ve sıkıcı –sonunda da sorumsuz- bir hale geldi. Bugünün Modern mimarlığı, belirtik simgeselliği ve yapıya sonradan uygulanan yüzeysel bezemeyi yadsırken, yapının kendisini kocaman bir süse dönüştürerek çarpıttı. Süslemenin yerine ‘eklemlmeyi’ koyarak kendini de ördeğe dönüştürdü.”

Simgeselliğin değer kazanması, eş zamanlı olarak değişen ticari ve ekonomik yapılanma, toplumda imaja olan ilgiyi artırmış, fakat süreç içerisinde sunulan imajların birer tüketim nesnesine dönüştüğü gözlenmiştir. Diğer yandan, her alanda özgürleşme anlayışı mimaride de kendine yer bulmuştur. Etik değerlerin, bunların dayandığı ideolojilerin ve toplumsal nefsi kontrol altında tutan inançların yıkılması sonrasında kurulan yeni değerler sistemi tüketim toplumuna endekslenmiştir (41). Formun işlevden ayrılmasıyla oluşan serbest ortamda eklektik ve imajlara hizmet eder bir ‘tarihe referans verme’ tavrı ortaya çıkmış ve bu tavır tüketim değerleriyle tanımlanan mimarlığı beslemiştir (19, 29). Resim 2.7’deki apartman tipi konutta Türk Evi’nde görülen cumba ögesi üst iki katta kullanılan çıkma ile, antik Yunan mimarisinde görülen giriş portikosu ise yapılan çıkmanın üzerinde sadeleştirilmiş bir alın olarak karşımıza çıkmaktadır. Resim 2.8’de ise yine Türk Evi ögesi olan ‘köşk’ mekanının salona dönüştüğü, bununla beraber yine antik Yunan mimarisi kolonlarının sadeleştirilmiş başlıklarıyla

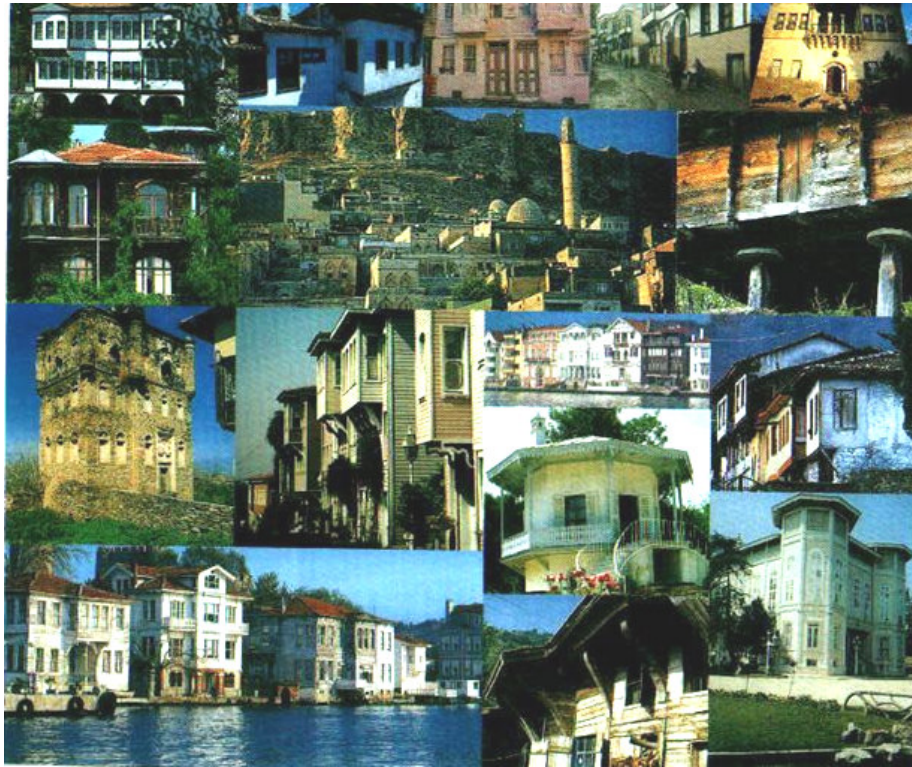
birer ss ögesi olarak kullanıldığı görülmektedir. Bahsedilen referans sistemi içinde sadece kendi kültürümüzle sınırlı kalmayıp, farklı kültürlerden alıntılara da yer verildiği gözlenmektedir. Resim 2.9, 10 ve 11’de, Gr’n ifadesiyle postmodern tasarımlara kaynak olan tarzlarda bazı yapılar görülebilir (42).

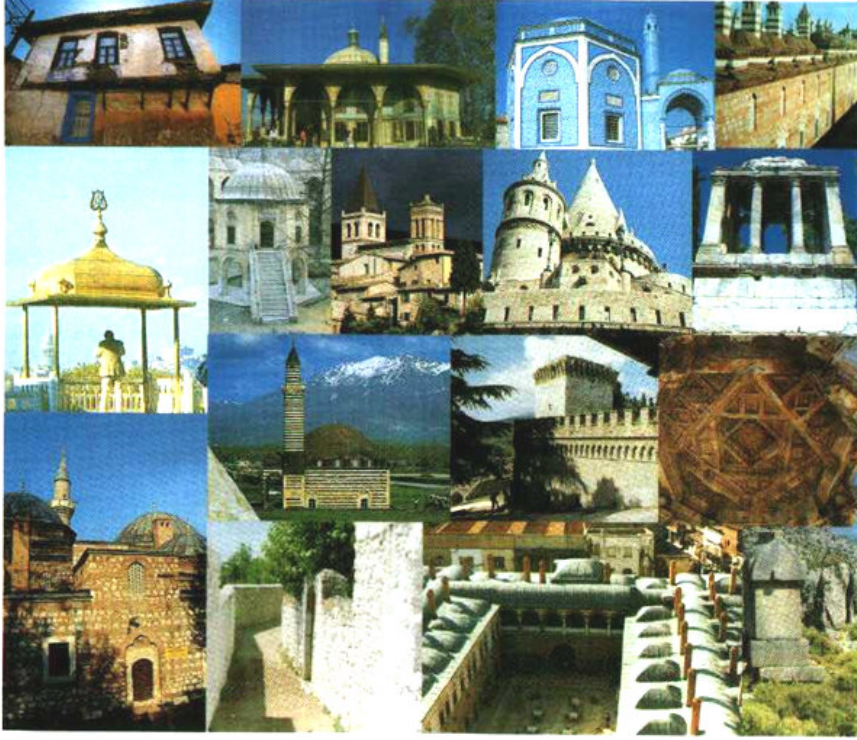
Resim 2.7. Çağlayan Apt., Ç.ambar

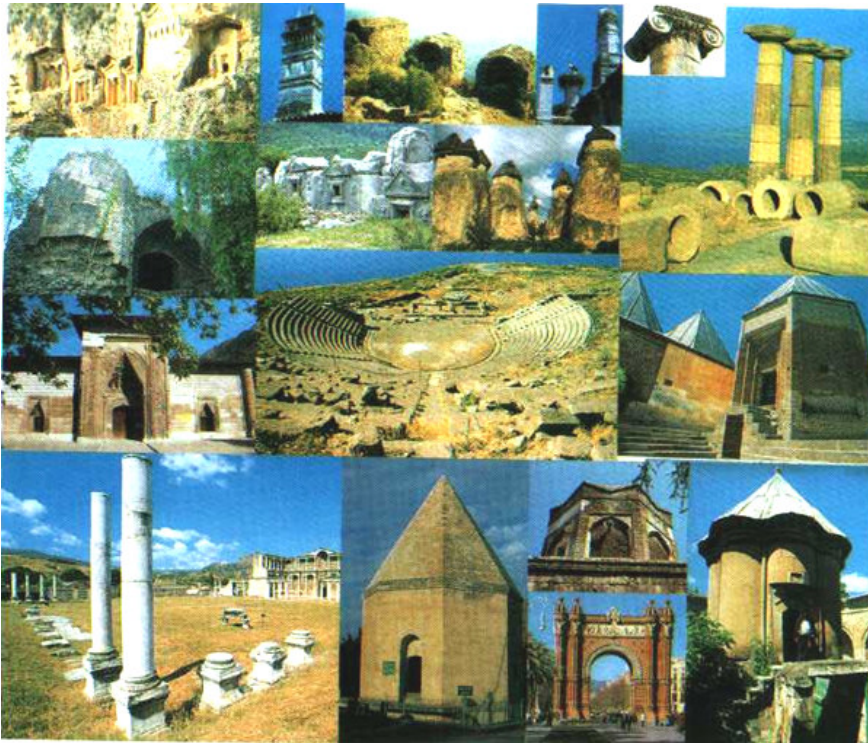
Resim 2.8. Usta Apt., Ç.ambar

Resim 2.9. Postmodern tasarımlarda kullanılan başvuru kaynaklarına rnekler, 1 (42)

Resim 2.10. Postmodern tasarımlarda kullanılan başvuru kaynaklarına örnekler, 2 (42)

Resim 2.11. Postmodern tasarımlarda kullanılan başvuru kaynaklarına örnekler, 3 (42)

Postmodern mimarinin form anlayışını; popüler kültürün itici gücü Amerikan kültürü merkezli, mekanik teknoloji karşıtı ama yine de endüstriyel, kentli, daha irrasyonel, araçsal akılcı, biçimci, kimi kez süslemeci, daha çok tecimsel (tüketime açık), daha çok eğlendirici, parçadan bütüne varma, tümevarımcı, eleştirel değil uzlaşmacı tutum olarak tanımlayabiliriz (3). Altınışıık, popüler olmanın gereği haline gelen eğlendirme eyleminin, mimariyi de etkilediğini, yapılarda dekorasyona varan, eklektik kullanımlar artış gösterdiğini belirtir (19). Ayrıca Postmodern anlayışın uzlaşmacı tutumu, popüler olanın eleştirilmeksizin kabul ve tekrarını doğurmuştur (19, 43). Baurillard, bu durumu kaçınılmaz olarak görmekte ve yapılabilecek tek şeyin taklit ve tekrardan ibaret olacağını söylemektedir (44). Biçimin özerkleşme amacıyla kullanımı, mekanı ve işlevi değil, yapının kendisini ve yapı aracılığıyla başka anlamları simgesel olarak temsil etmesi Postmodern anlayışta yer bulmuştur (43). Biçimin bu derece anlam yüklenmesi ve öne çıkması, kendisinin de tüketilir bir obje olmasını ve ticari ürün haline gelmesini sağlamıştır (29, 43).

Modernin, işlevsellik ve rasyonelliğirettiği, mekanın temsilini yapının temsiline yeğlediği dönem sonrası mimari ürün, popüler kültür ve sonrasında Postmodernizmle, ikonografi, irrasyonelite ve bir tür iletişim nesnesi olarak temsil aracı haline gelmiştir. Tüketim kültürü içinde önem kazanan nesnenin sunumları, mimaride de yapının kendisini nasıl sunduğu, tariflediği sorununu ortaya koymuştur. Venturi, biçimsel dil kullanımının ve çağrışıma dayalı sistemlerin kaçınılmaz ve hatta olumlu olduğunu belirtir (40).

Biçimsel anlamda yapılan özgürlükçü denemelerin dönem içinde öne çıkması, bu tutumun zamanla genellik kazanmasına sebep olmuştur. Her türlü 'fantezi' gerçeğe dönüşme şansı bulmuş, diğer yönden ise ulaşılabilir hale gelmesi sebebiyle çekiciliğini yitirmiştir (41). Güzer, 'Orgy' olarak tanımladığı modern sonrası dönemin etkinliğini kaybetmesi sonrası ortaya çıkan mimari tutumları şöyle sıralamaktadır:

- Özgürleşme ve geleneklerin yıkılmasına karşı olan veya bu yaklaşımı yenilenme ihtiyacının çözümü olarak görmeyenler,
- Döneme dahil olmak için geç kalan veya bilinçli olarak, tutumun tekrarlanmasından doğan meşrulaşmayı bekleyenler,
- Böyle bir tavırda yer aldığı için pişmanlık duyan fakat tasarım anlamında yaşadığı özgürlüğü ve zevki bırakmak istemeyenler,
- Eklektik tutumun karşısına karmaşık bir düzen koyan 'dekonstrüktivistler'
- Herhangi bir tutum gütmeyen fakat kendine has mimari çözümler arayan, bir tutuma dahil olmak yerine bireyselliklerini öne çıkarmayı yeğleyenler (41).

Güzer, yaptığı sınıflandırmada herhangi bir tutum içinde olmayan, bireyselliklerini öne çıkaran grupta, projeye has çözümleri bulmada başarılı, mimari anlamda kendine has bir düzeni oturtmuş örnekleri kastetmektedir. Bu çalışmada ele alınan blok konut örnekleri ise, bireysellik ve belli bir tutum gütmeme açısından bu gruba dahil görünseler de, sergiledikleri tutumun popülerleşmesi sebebiyle bireyselliklerini yitirmiştir.

2.2. Mimari İmaj Arayışlarında Malzeme ve Renk Kullanımı

Yapının kendini fark ettirebilmesi, biçimsel farklılık kullanımıyla (yalıtım ilkesi) sağlanabildiği gibi 'kontur farklılığı' ilkesiyle farklı malzemelerin, 'yüzey' ilkesiyle farklı renk ve doku kullanılması yoluyla da gerçekleştirilebilir.

Mimari imaj arayışlarında malzeme kullanımı

Bugüne kadar malzeme çoğunlukla göz ardı edilmiş bir konu olarak kalmış, strüktür ön planda tutulmuştur. Halbuki mimarlık tarihi, aynı zamanda malzemenin de gelişimini içermektedir. Çoğunlukla göz ardı edilmiş olmalarına rağmen, malzemeler aslında mimarlığın başarısızlığı durumunda "günah keçisi" gibidirler (45). Örneğin modern mimarlığın başarısızlığı brüt

betonun soğuk ve karanlık görünümü ile özleştirilmiştir. Buna zıt bir şekilde malzemeler görülmesi istenmeyenleri gizlemek, daha etkili, kaliteli bir görünüm sergilemek, örneğin kalitesiz görüntülü apartman bloklarının mozaik, taş, vb. malzemelerle süslenerek pazarlanması amacıyla kullanılabilirler. Burada malzeme belli sosyal sınıfın tercihinin cevap verebilmek maksadıyla ticari imajın adeta bir aracı olmuştur.

Bir yüzeyin dokusu, malzemenin yapısında varolan niteliğidir. Ahşap, taş, alçı, seramik, cam, metal, plastik vb. pek çok malzemenin farklı dokusu vardır. Dokusuz bir obje 'soyut' olarak görünür, belirli bir dokusu olan obje daha somut ifade oluşturarak diğer objeler arasından kolaylıkla fark edilerek ayrılabilir ve algılanabilir (46). Mimari cephede kullanılan malzeme yapının karakterini belirlemekte ve ona renkle birlikte kimlik kazandırmaktadır (4). Louis Sullivan mimarı; kelimeler yerine malzemeleri kullanan bir şair olarak görmektedir (47). Bu çerçeveden bakıldığında malzeme, fiziksel bir araç olmanın yanında sembolik mesajlar ileten önemli bir unsur olarak kendini göstermektedir. Kullanılan malzemenin dokusu ve rengi sayesinde cepheler, huzur, prestij, ihtişam, karmaşıklık, düzen, sıcaklık ve soğukluk sıfatlarıyla tanımlamakta, toplum ve kullanıcısının belleğinde bu özellikleriyle yer almaktadır (4).

Malzeme, dil ve anlam açısından çeşitlilik göstermektedir. Çok eski çağlardan başlayarak sürekli kullanılmış bütünleyici bir eleman olmasının yanı sıra, estetik açıdan da mekanlara katkıda bulunmuştur. Kullanılan farklı malzemeler sahip oldukları renk ve doku ile hislere hitap eder, farklı anlamlar barındırırlar. Rapoport (48) ve Cooper (49) son 30 yıldır konutun sembolik anlamı konusunda çalışmalar yapmış, kültürel değerler birlikteliğinde, kişisel ve sosyal sembol olarak konutun fonksiyonunu analiz etmişlerdir. Kullanılış biçimlerine göre tüm malzemeler fonksiyonel işlevlerini yerine getirirken, iletişim işlevini de yüklenmiş ve sembolik bir öge olarak karşımıza çıkmıştır. "Doğru tasarım" arayışları içinde malzemenin iletişim işlevi, tasarımcılar tarafından doğrudan bir ifade aracı olarak kullanılmış ve sembolik öge olma

işlevini de yüklenmiştir. Yüzeyde kullanılan malzeme ögesi, bütünselliği sağlamanın yanı sıra yapının kimliği konusunda da bize bilgi iletir ve bu özelliği ile kültürel bir iletişim ögesi konumuna gelir. Kullanılan malzemelerle kurulmaya çalışılan yaşam biçimi farklı doku örnekleriyle kendini göstermektedir. Örneğin New York, Manhattan'da kullanılan cam ve çelik ağırlıklı malzemelerin oluşturduğu doku ile geleneksel Türk evinde kullanılan ahşap ve alaturka kiremit birlikteliğinin oluşturduğu doku farklı anlamlar içermektedir (48).

Teknolojinin gelişmesi, malzemelerin istenilen biçimde işlenmeleri ve dayanımlarının artırılması yönünde kolaylıklar sağlarken doğal malzemelerin yerini alan pek çok yapay malzemenin de yapılara girmesine neden olmuştur. Plastik ve türevi malzemelerin gelişimi sonucu, yapı elemanlarından yüzey kaplamalarına kadar, hemen hemen tüm uygulamalarda kullanıma imkan veren yapay malzemeler, kullanıcıya sonsuz doku alternatiflerini de beraberinde sunmaktadır. Gelişen teknolojinin günümüz mekanlarına taşıdığı bu çeşitlilik, mimaride yüzey dokusunun dilini oldukça güçlendirmiştir. Günümüz mekanlarında göze çarpan en büyük özellik, farklı malzemelerin bir arada kullanılıyor olmasıdır. Geçmişte olduğu gibi bugün de belirgin bir eğilimden söz etmek oldukça zordur. Bu durum da doğal olarak mekanlarda görüntüsel anlamda bir kargaşa, yani kimliksizlik oluşturmaktadır (50).

İmar kurallarının oluşturduğu kısıtlı çerçeve içinde, apartman konutlarda yapı üreticisi, binasını öne çıkararak yüksek bir meblağla satışını sağlamak amacıyla kütleli hareketlere oranla maliyeti daha düşük yöntemler kullanmaya yönelebilmektedir. Cephelerin farklı doku ve renkte malzemelerle bütün olarak veya kısmi kullanımlarla kaplanması ise bunlardan biridir. Bu malzemelerin seçiminde ise yine ekonomik durum etkili olmaktadır. Granit veya mermer kaplamanın maliyeti ile PVC kaplamanın maliyeti arasındaki fark yapının cephesinin görünümünü belirleyen nokta haline gelmektedir.

Maliyet etkeninin dışında müteahhidin kültürel yapısı ve önceki pratikleri seçimde etkili olabilir. Daha önce Keçiören bölgesinde çalışmış bir müteahhit Çukurambar'da cam mozaik süsleme, otantik desen uygulaması yapabilmektedir. Mimarların cephe kaplamalarında belirleyiciliği ise, müteahhidin onu sürece dahil etmesiyle ilgili görünmektedir.

Mimari imaj arayışlarında renk kullanımı

Yapıların algısında önemli elemanlardan birisi de renk kullanımıdır. Lang, şekil, örüntü, mekan, malzeme, aydınlatma ve rengi yapılaşmış çevrenin anlam taşıyan değişkenleri olarak tanımlamaktadır (51). Uyumlu bir çevre yaratılırken, toplumun ve bireyin görsel ve estetik konforu da gözetilmelidir. Görsel konfor ise renk ve malzeme elemanlarının doğru ve yerinde kullanımıyla sağlanabilir.

Mimarların yapılarında renk tercihleri iki farklı yaklaşımla sınıflandırılabilir. Rengi sembolik olarak kullanan birinci grup mimarlardan Graves rengi formun göstergesi olarak, Outram ise rengi bir katıyı, yani mimariyi gerçek kılmak üzere kullandığını söylemiştir. Libeskind, Eisenman ve Tschumi gibi Dekonstrüktivist mimarlar ise rengi sembolik bir araç olarak kullanmaktadır (52).

İkinci tür kullanım ise rengin yapı formuyla ve çevre ile bütünleştiği, uyum gözetilerek yapılan uygulamalardır. Le Corbusier, F. L. Wright ve Richard Meier bu grupta yer alan mimarlardandır (52).

Ruskin, formu bakanın gözünde renklendirilmek üzere oluşturulmuş genel bir kavram olarak görmektedir. Ona göre mimaride renk, form kadar değişmez olmalı ve mimari mükemmellik için olmazsa olmaz kıstaslar arasında sayılmalıdır (53).

İşlevsel bir bilgi aracı olarak kabul edilen renk, kullanıcı ihtiyaçlarını karşılamak üzere mekan oluştururken, mekanın işlevinin algılanmasını ve

yorumlanmasını sağlamaktadır. Aktif renklerin kullanımı tasarımın bulunduğu çevre içinde kolaylıkla algılanmasını sağlarken, pasif renkler ise çevreyle uyum sağlayarak tasarımın daha az ön konuma geçmesine neden olurlar. Bu nedenle sıcak ve parlak renkler, dikkat çekmek veya dikkati belli bir yöne toplamak amacıyla kullanılırken, küçük yüzeylerde bu renklerden yararlanmak o yüzeylerin yönlendirici etkisini arttırmaktadır.

Mimarlığa kimlik, ait olma, sahiplenme gibi davranış biçimleri açısından bakıldığında renk, insanın çevreyle olan ilişkisini önemli bir boyutta etkileyebilmektedir. Bilinçli bir kullanımla renk, bir çevrenin kimlik kazanmasını ve aidiyet gereksinimlerinin karşılanmasını sağlayabilir (54).

Apartman cephelerine genel olarak baktığımızda 1950'li yıllara kadar örneklerin o dönemin mimari akımlarına bağlı olarak cephelerde renk kullanılmaması, cephelerin sıvalı olarak bırakılması veya sadece beyaza boyanması sebebiyle, renk açısından oldukça fakir görünüme sahip olduğu gözlenmektedir. Fakat daha sonraki yıllarda apartman cephelerine çok olmasa da yine de bir miktar renk eklenmiş ve 1980, 1990'lardan sonra ise tamamen renkli örnekler yer almaya başlamıştır.

Yapılan araştırmada, dönem ve bölgelere göre müteahhidin renk tercihinin farklılık gösterdiği, 'popüler' olanın değiştiği görülmüştür. Mimarlarla yapılan görüşmelerde cephede kullanılan renklerin neredeyse tamamen müteahhidin belirleyiciliğinde olduğu, daha önceden elde kalan veya müşterinin beğendiği bilinen renkleri tercih ettiği görülmüştür (55).

3. 1923–1990 YILLARI ARASINDA ANKARA’DA KONUTUN GELİŞİMİ VE APARTMAN KONUTLARDA MİMARİ İMAJ ARAYIŞLARI

Ankara, 13 Ekim 1923 tarihinde herhangi bir Orta Anadolu şehri iken, alınan başkentlik kararını karşılayacak alt yapı ve hatta üst yapı olanaklarından yoksun bir durumdadır. Alınan bu karardan sonra Ankara, çeşitli dönemlerde değişen konut anlayış ve problemleriyle karşılaşmıştır. Tekeli Ankara’nın geçirdiği bu değişimi dört dönemde incelemektedir (8):

1. 1923–1950 yılları arası; kentleşme hızı yavaştır ve konut sunum biçimleri henüz çeşitlenmenin başındadır.
2. 1950–1965 yılları arası; yükselen kentleşme hızına karşın konut sunum biçimleriyle kurumsal yapılar ihtiyacı karşılayamamaktadır. Dönem sonuna doğru uygulamanın kendi içinden gelişen çözümler (yap-sat, gecekondü) kurumsallaşmıştır.
3. 1965–1980 yılları arası; yap-satçı ve gecekondü tipi konut üretim biçimleri hızlanmış, bunların sunduğu sağlıksız yapılaşmaya karşılık toplu konut sunum biçimlerinde ilk denemeler görülmeye başlamıştır.
4. 1980 sonrası dönemde toplu konut üretim biçimleri artmış dolayısıyla piyasaya sunulan konut miktarında ciddi bir artış gözlenmiştir (8).

1923’ten günümüze konut üretim biçimleri gibi, konutlarda mimari imajın kullanım alanı olan cephe biçimlenişleri de dönemler arasında değişim göstermiştir.

3.1. 1923–1930 Yılları Arası

Ankara’da 1923–1930 yılları arasında özel girişim eliyle üretilen konutlar, bahçeli evler ve apartmanlar olmak üzere, farklı amaçlarla yapılan konutlardır. Bahçeli evler üreticinin kendi kullanımı için inşa ettiği konutlardır. Apartmanlar ise kira geliri elde etmek amacıyla yapılan konutlardır. Ankara için ilk imar planını hazırlayan Jansen, ‘kira kışlaları’ olarak adlandırdığı bu tip

konutlara hazırladığı planda yer vermemiş, konut yerleşimlerinde kat sayısını 3 ile sınırlamıştır. Jansen'le aynı fikri paylaşılanlar, apartmanın toplumsal açıdan sakıncalı ve sağlıksız olduğunu söylerken, bahçeli evlerde yaşamı övmekte ve bahçeyi evin en büyük odası olarak tanımlamaktadır. Bunun yanında apartmanı 20.yy. konut olarak gören ve daha ekonomik olduğu kadar, çalışma hayatına katılan kadın için daha uygun olduğunu belirtenler de bulunmaktadır (56).

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde kemerler, sütun başlıkları ve geniş saçaklar gibi geleneksel öğelerin kullanıldığı gözlenmektedir. Türk evinden alıntı biçimler cephelerde kullanılmakta fakat planlara yansımamaktadır. 1950'lere kadar bir grup yapılar batı kökenli mimarinin modernizmden kaynaklanan sadelik anlayışı içinde düzenlenirken, diğer bir grup ise Ulusalçılık anlayışına uygun bir Türk Evi senteziyle biçimlenmiştir (56).

1920'lerin örnekleri, mimar sayısının da az olduğu bir dönem olarak, Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki ideoloji-mimarlık bütünleşmesinin ürünü olan Ulusal Mimarlık akımını yansıtmaktadır. O dönem için her eylemde aranan milli olma şartı mimarlığa da yansımış, cepheler, para ve iyi işçilik isteyen, 20. y.y. için geçersiz olan sistemlerle bezenmiştir. Türk tarihsel öğelerinin bu yönde kullanılması, dönemin apartman cephelerinde de tekrarlanmış, çıkmalar zemin kat üzerinde desteklerle taşınan cumbaları oluşturmuştur. Kitlelerin en belirgin özelliği, geniş saçak, simetri ve simetri aksındaki Osmanlı taç kapı görüntüsünde giriş kapısı, köşelere kulelerin eklenmesi ve kemerli pencerelerdir (Resim 3.1)(56).

3.2. 1930–1940 Yılları Arası

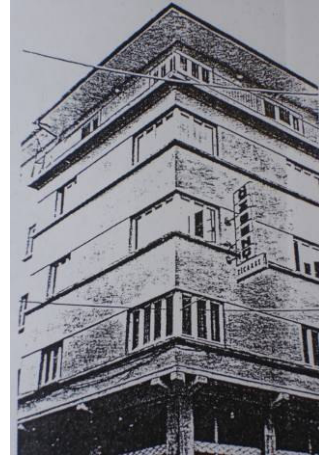
1930'lu yıllara gelindiğinde yaşanan ekonomik kriz sebebiyle devlet konut üretiminden çekilmiştir. Diğer taraftan konut üretimi için kredi de sağlayamadığı için bireysel üretim de sıkıntıya girmiş bunun sonucu olarak ise gecekondü yapımı başlamıştır (57).

Bahçelievler Yapı kooperatifi (1935), Ankara'nın olduğu kadar Türkiye'nin de ilk yapı kooperatifidir. Yerleşim ve konut planları Jansen tarafından hazırlanan kooperatifin üyeleri ise üst düzey devlet ve banka yöneticilerinden oluşmuştur. Bu oluşumu takiben 1936'da Güvenevler Kooperatifi kurulmuştur (57).

1930'lu yıllarda, eğik çatıdan düz çatıya geçiş, genellikle betonarme iskeletin uygulandığı uluslar arası mimarlık akımı yönünde, akılcı tutum ve yalınlıkta tasarlanmış apartman yapılarını da beraberinde getirmiş, dönemin özellikle Yenişehir-Atatürk Bulvarı çevresindeki yerli mimarlarca yapılan apartmanlar prizmatik kütlelerden oluşmuştur. Bu dönemin apartman örnekleri, akılcı, işlevci yaklaşımın cepheye yansıtıldığı, düz çatılı, kübik kitle anlayışında, simetriden kaçan, yatay şerit ve köşe pencerelerinin uygulanması, köşe aralarda yapının köşesinin yuvarlatılışı, orta hacmin dışa taşması ile iki yanında balkonların yer aldığı ve edelputz sıvanın yaygın kullanımı gibi özellikler göstermektedir (Resim 3.2)(56).

Resim 3.1. Ulus, Mimar Kemalettin (56)

Resim 3.2. Ulus, 1936 (56)

3.3. 1940–1950 Yılları Arası

1941'de Ucuzevler Yapı Kooperatifi kurulmuş, 1946'ya gelindiğinde kurulan kooperatif sayısı 22'yi bulmuştur (8). 1947 yılında çıkarılan 4626 sayılı yasa

ile devlet lojman yapımına başlamıştır. Yapılan ilk uygulama, Paul Bonatz tarafından bir mahalle bütünlüğü içinde tasarlanan Saraçoğlu Mahallesi'dir. Bonatz tasarımı, ayırık konutlar yerine bitişik blok ve apartmanlar halinde bir yerleşimi uygun görmüştür (8).

1940'larda, yabancı mimarlara tepkilerin arttığı ve milli mimari arayışlarının yaşandığı bir ortam söz konusudur. II. Ulusal Mimarlık Dönemi olarak adlandırılan bu akım, batı yapı sistemini ve yeni sosyal düzene ve aile yapısına göre gelişme göstermiş plan şeması benimsenmiş fakat cephelerde pencere oranları, geniş saçak uygulamaları ve çıkmalarla biçimlenişte ulusal öğeler kullanılmıştır (56).

3.4. 1950–1960 Yılları Arası

Ankara, 1950'lerden sonra gittikçe artan nüfusu, genişlemekte olan kentsel yerleşimi ve ülkenin merkezi olma işleviyle, planı olmasına rağmen plansız gelişme gösteren bir kent durumundadır. Bu durum, yeni koşullar altında yeni bir plan hazırlanmasını zorunlu kılmıştır. Bu doğrultuda 1955 yılında açılan yarışmayı Raşit Uybadin ve Nihat Yücel'in hazırladığı proje kazanarak, 1957 yılında uygulamaya konmuştur (58).

1950–1960 yılları arasında kalan zaman diliminde kentleşme hızı yükselmiş, konut sorunu kronikleşerek devam etmiş, hatta Ulus'un kuzey ve kuzeydoğusu gecekonduyla çevrilmiş, buna karşın yasal bir konut üretim biçimi olan yap-satçılığın gündeme gelerek geliştiği görülmüştür (56).

1950'li yılların başında prizmatik biçimler benimsenmiş, rasyonel mimarlık akımı genel mimarlık anlayışına hakim olmuştur. 1950'lerin sonuna doğru ise prizmatik biçimlerin yanında organik biçimler de kabul görmeye başlamıştır (56). Ulusal mimarlık döneminin aksine bu dönemde batı mimarlığının büyük etkisi hissedilmekte ve hatta kimi zaman biçimsel kopyacılığa da başvurulduğu gözlenmektedir (12).

1950'li yıllarda Türk mimarlığında apartman konutların biçimlenmeleri, batı mimarlığındaki değişimlerle eş zamanlıdır. Bu döneme kadar Avrupa etkisindeki Türk Mimarisi, bu tarihlerde Amerika'yla olan ekonomik yakınlaşmadan etkilenecek rotasını bu ülkeye doğru çevirmiştir. Özellikle lüks apartman konutlarda geniş açıklıklı balkonlara ve bu balkonlarda yere kadar açılan geniş cam yüzeylere yer verilmiştir. O dönem için modern mimarinin simgesi ve bir moda haline gelen bu uygulama, Ankara'nın iklim koşullarına uygunluğu açısından tartışılabilir da yaygın bir biçimde kullanılmıştır. 1950'lerin cephe malzemesi ise çokça kullanılan BTB/cam mozaik kaplama malzemesidir. 1957'de alınan bir kararla verilen apartmanların ön ve arka cephelerinde 1.5 m.lik çıkma izni ve sosyo-ekonomik olgular tip plan ve tek düze cephelerin oluşmasına neden olmuştur (Resim 3.3)(56).

3.5. 1960–1970 Yılları Arası

1960'lara gelindiğinde konut mimarisinde genel olarak bölgelere göre dağılmış bir tek düzelik ve benzerliklerin oluşmaya başladığı gözlenmektedir (59). Bu durumun sebebini sosyal yapının değişmesine bağlayan Sedat Hakkı Eldem, sınıf farklılıklarının keskinleşmesiyle, köşkların, konakların ve mütevazı konutların bir arada bulunduğu eski Türk sokak yapısının da farklılaştığını belirtmektedir (60).

1960–1970 dönemini 1950'lerden ayıran en büyük özellik, aktarmacılığın yerine araştırmacılığın benimsenmiş olmasıdır. 1950'lerin uluslararası mimarlığı taklitçi yaklaşımı gözden geçirilirken diğer tarafta da farklı eğilimler analiz edilmiştir (56).

Bu dönemde, 1950'lerde başlayan Amerikan Mimarlığı etkisi devam etmekte, özellikle cam yüzeylerde artış gözlenmektedir. Saçak ve çatı elemanlarının yerini cam önüne uygulanan güneş kırıcılar almaya başlamıştır (59). 1960'ların apartman örneklerinde 50'lerde gelişen tek düze cephe etkisinden kurtulma amacıyla brutalist eğilimler, cephelerin parçalanması, özellikle

balkonlarda uygulanan dik açılarının yumuşatılması gibi yaklaşımlar gözlenmektedir (Resim 3.4)(56).

Resim 3.3. Büküm Sokak, 1951(56)

Resim 3.4. Kennedy Cad., 1961 (56)

3.6. 1970–1980 Yılları Arası

Hazineye ait topraklar üzerine gayri resmi yollarla, kişinin kendi emeğini kullanarak oluşturduğu gecekondu yerini, 1970'lere gelindiğinde hisseli tapuların satın alındığı ve işçi çalıştırılarak yapılan inşaat faaliyetleri almıştır. Yap-satçılığın yanında yasal olmasa da gelişen bu üretim biçimi bile konut sorununun çözümünde yeterli olmamış, farklı üretim biçimi arayışlarına gidilmiştir. 1967'lerden itibaren çözüm olarak toplu konut üretimi gündeme gelmiş fakat bu sürecin işlemesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması 1980'li yılları bulmuştur (61).

1965'lerden sonra hızla artan nüfusa karşılık yetersiz kalan konut stoğu ve yoğunluğu kaldıramayan şehir yapısına çözüm olarak klasik yoldan imar planları elde etmek yerine İmar ve İskan Bakanlığı'nca kurulacak büroların üç büyük kentin imar planlarını hazırlaması fikri ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda görevi Ankara Nazım Planı'nı yakın çevresiyle hazırlamak göreviyle, 1969'da Ankara Metropolitan Alan Nazım Plan Bürosu (AMANP) kurulmuştur (62).

1970–1975 yılları arasında yoğun bir çalışma dönemi geçiren büro, sonuç olarak Ankara için, farklı yaklaşımlarla belirlenmiş üç gelişme alternatifi belirlemiştir. Eğitim, satelit (uydu) ve koridor şemaları olarak farklı gelişim yönleri gösteren bu alternatifler arasından ‘koridor’ şeması diğerlerine göre daha uygun görülmüş ve 1982 yılında onaylanmıştır. Plan 1990 yılını 3.6 milyonluk bir nüfusla karşılamayı hedeflemektedir (63).

Uygulama noktasında başarısızlığa uğrayan Jansen ve sonrasında da Yücel-Uybadin planları dönemlerinin aksine AMANP, kentin büyümesini yönlendirme başarısına ulaşabilmiştir. Planın en belirgin özelliği kentin batı yönünde büyümesini öngörmesidir. Bu hedefin gerçekleşebilmesi için 1974’lerden sonra kamulaştırmalar başlamış, kenti kuzeybatı aksına yönlendirebilmek için, alt ve alt-orta gelir düzeyine sahip gruplara yönelik Batıkent Projesi tasarlanmıştır. Kamulaştırmaları 1978 yılında bitirilen Batıkent Projesi, 1980 yılında uygulanmaya başlamış ve ilk yerleşim 1983 yılında gerçekleşmiştir (64).

İlhan Tekeli bu dönemde Ankara’nın gösterdiği yapısal gelişimi şöyle ifade etmektedir:

“1965’ler Ankara’sında özel araba sahipliği henüz yaygın değildir. Dolayısıyla erişilebilirlik çok önemlidir. Bu olgu, spekülatif arsa piyasasıyla birleşince çok yüksek yoğunlukta bir şehir formu oluşmuştur. Genellikle bu şehir formunun merkezinde yüksek gelir grupları oturmakta, çevresinde gecekondu yer almaktadır. Şehrin bu dairesel betimlemesi içinde Çankaya ve Bahçelievler yönünde iki prestijli sektörü bulunmaktadır. 1970’ler sonrasında hızla artan özel araba sahipliği, bu şehirselleşme formunda bir dönüşümü başlatmıştır. Prestijli sektörlerin uzantısında alt kentleşme (suburbleşme) eğilimleri doğmuştur. OR-AN örneğinde olduğu gibi.” (65)

60’ların sonunda çekme katların tam kata çevrilmesi, 1979’larda yaşanan petrol krizi (dolayısıyla ısıtma masraflarının artması) nedeniyle pencere boyutlarında küçülme gibi durumlar apartman cephelerinin biçimlenişini etkilemiştir (Resim 3.5)(56).

Resim 3.5. Kennedy Caddesi, 1980 (56)

3.7. 1980–1990 Yılları Arası

1980'lerden sonra kamu kuruluşlarının, arsa değerinin ucuz ve alt yapı uygulamasının kolay olduğu, kentin uç alanlarında lojman yapmaya başladığı görülmektedir. Çankaya'da OR-AN yolu boyunca askeri lojmanlar, Milletvekili lojmanları, Gölbaşı'nda TEK lojmanları verilebilecek örneklerdendir.

1981 yılında uzun zamandır üzerinde çalışılan Toplu Konut Kanunu çıkarılmış fakat kanun kapsamına alınmayan büyük sermaye grupları dolayısıyla eleştirilere maruz kalmıştır. Özel sermayeye toplu konut yolunun açılması 1984 yılında çıkarılan 2985 sayılı yasa ile sağlanmış, dolayısıyla toplu konut üretim sistemi, yapı kooperatifleri ve konut yapım şirketleri tarafından yapılan üretimler olmak üzere iki yönden gerçekleşmiştir (64).

Özcan Altaban, Raci Bademli, Baykan Günay, Murat Güvenç, İlhan Tekeli ve Ali Türel, Ankara için hazırladıkları planın bir nazım plandan çok, politikalar demeti ya da yapısal plan olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir (12). Amaç metropoliten alanın gelişmesini yönlendirmek ve yeni uygulama projeleri için bir çerçeve oluşturmaktır. Plan aşamasında yapılan çalışmalarda Ankara'nın desantralizasyon eğilimi gösterdiği gözlenmiş, plan yaklaşımında ise bu durumu destekleyerek, şehrin akslar halinde gelişmesini sağlamak öne çıkmıştır. Kamu kuruluşları, küçük ve büyük sanayi tesisleri

gibi yapıların kent merkezinden uzaklaşma eğilimleri desteklenecek dolayısıyla yeni çekim noktaları oluşacaktır. Konut yapılaşmasında da benzer bir durum söz konusudur. Şehir merkezinde ortaya çıkan yoğun yapılaşmayı sağlayan yap-satçı üretim sistemi önemini kaybetmekte ve yerini kooperatiflere bırakmaktadır. Dolayısıyla bu tip girişimlerin desteklenmesiyle konut yerleşimlerinin de desantralizasyonu mümkün görülmüştür. Çayyolu'nda memur kooperatiflerine tahsisi düşünülen 450 hektarlık bir alan da bu hedefi destekleyecek bir projedir (63).

Ankara'da, bir taraftan kooperatifler eliyle çok sayıda konut üretilirken, büyük inşaat şirketleri kentin imar planı kapsamında olmayan dolayısıyla maliyeti düşük arsalarını satın aldıktan sonra imar planı kapsamına aldırarak konut üretimine başlamışlardır. Bu yönde alınan arsaların büyük çoğunluğu şehrin batı koridorunda yer almaktadır. MESA şirketinin ürettiği Koru Sitesi bu durum için önemli bir örnektir. Konutkent ve Bilkent, Çamlık Sitesi gibi yüksek çevre standartlarına sahip yerleşimler, üst sosyo-ekonomik gruba hitap etmektedir. Bu yerleşimlerde sunulan konutların fiyatlarının yüksekliği, bir arada yaşama eğiliminde olan üst gelir grubunun tercihleri, şehrin içindeki diğer semtlere kıyasla daha homojen sosyal grupların oluşmasına sebep olmaktadır (65).

1980'lerde Özal Hükümeti'nin dışa açılma ve serbest ekonomi politikaları halkı tüketime yöneltmiştir. Yaşanan bu değişim ortamında konutun kullanım değeri geri planda kalmış, bir yatırım aracı haline gelmesiyle piyasada değişim değeri (satış değeri) ön plana çıkmıştır. Ayrıca, alım gücü yüksek kesim için, kimlik/farklılık gösterme aracı olarak da, komşu yapılardan daha nitelikli, daha 'farklı' biçimlenişle sunulmaya başlanmıştır (56).

Ankara'da apartman konutların cepheleri uzun zaman uluslararası stilin sade çizgilerini taşımış, modern mimarlığın geniş cam yüzeyleri ve yatay biçimlenmeleri hakim elemanlar olarak gözlenmiştir. Koyu renk sıvalar ve taş

kaplamalar ile Ankara apartmanları birbirini tekrarlar görüntüsü nedeniyle bir monotonluk hissi uyandırmaktadır (56).

Çatı eğimlerinin %25'ten %33'e çıkarılması ile çatının %30'unu aşmamak ve bağımsız birim olmamak kaydıyla kullanımına izin verilmesi gibi yönetmelik kararlarıyla Ankara'da apartman cepheleri yeni biçimlenmeler göstermiştir. 80 sonrasında tarihsel değerlerin korunması yönündeki bilinçlenme, yönetmeliklerin bu tip uygulamalara olanak sağlamasıyla yaygınlaşmıştır. Ayrıca farklı sosyo-ekonomik ve kültürel gruplara ait insanların beğeni ve beklentilerinde gözlenen farklılıklar mimaride de çeşitlenmeye sebep olmuştur (Resim 3.6)(56).

Çeşitli mimari teori ve ideolojinin bu dönemde bir arada kullanımıyla Ankara apartmanlarında, giderek kargaşaya varan bir çoğulculuk ve çok seslilik gözlenmektedir. Diğer taraftan mimarların da dönemin etkisiyle kendilerini yansıtmaya çabasına girmeleriyle genel bir mimarlık anlayışının yerini kişisel yaklaşımlar almış, sonuçta Ankara apartmanlarında sade çizgileriyle modern mimarlık etkileri gözlenirken diğer taraftan geleneksele dönüş, kimi zaman abartılı ve arabesk uygulamalar da bulunmaktadır (Resim 3.7)(56).

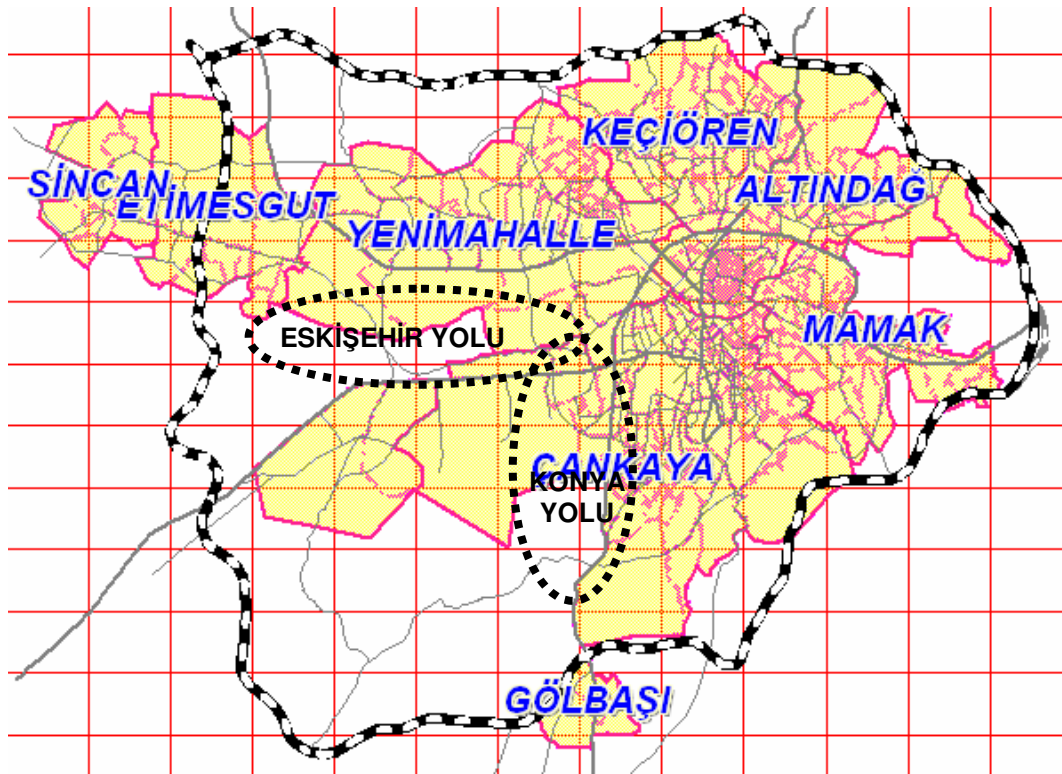
Resim 3.6. Çankaya, 1983

Resim 3.7. Yıldız, 1992

4. 1990 SONRASI ANKARA'DA, APARTMAN KONUTLARDA MİMARİ İMAJ ARAYIŞLARI

Önceki bölümde incelenen Ankara'nın yapısal gelişmesine yönelik plan yaklaşımları, merkez etrafında yağ lekesi şeklinde ve akslar halinde dışa açılarak büyüme olmak üzere iki başlıkta toplanabilir. Çalışmaya konu olan Eskişehir yolu aksı, büyük toplu yerleşim alanları ve yüksek kamu yapıları ile; Konya yolu aksı ise siyasi parti genel merkezleri, özel hastaneler, oteller, büyük otomotiv, tekstil ve mobilya firmalarının galerileriyle önem kazanmıştır (Harita 4.1).

Harita 4.1. Ankara, Eskişehir ve Konya Yolu aksları

İlk olarak AMANPB tarafından hazırlanan planda öngörülen koridorlar halinde dışa açılarak büyüme stratejisi uygulama aşamasına ulaşabilmiş ve şehrin özellikle batı koridoru bu öngörüyle birlikte gelişmeye başlamıştır.

Bu plan, Çiğdem Mahallesi ve Çukurambar Mahallesi'nde bulunan düzensiz yapılaşmış konutların düzenli bir yapıya getirilmesini, Mustafa Kemal Mahallesi'nde bulunan yine düzensiz yapılaşmanın yerine kamu kuruluşlarıyla uluslararası kuruluşların yerleşmesini öngörmektedir.

Daha sonra ODTÜ grubunca hazırlanan planda da koridorlar halinde gelişme yapısı desteklenmiştir. Yine AMANPB planı gibi bu plan da Çiğdem Mahallesi ile Çukurambar Mahallesi'ni konut yerleşimi ve Mustafa Kemal Mahallesi'ni resmi kurumlar alanı olarak önermektedir. Çukurambar Mahallesi ve Mustafa Kemal Mahallesi'nin yer aldığı Eskişehir yolu aksının gelişmesinin hızlanmasında Çayyolu'nda, düşük gelirliyi hedefleyerek yapılan kamulaştırmaların da rolü vardır.

Eskişehir yolu aksı, bakanlık binaları, diğer bazı devlet kurumları, alışveriş merkezleri, Havelsan gibi üretici firmalar, banka prestij yapılarıyla beraber konut yerleşimlerinin de bulunduğu, lineer bir alandır. Konya yolu ise sağlık yapıları, siyasi parti genel merkezleri, sanayi yapıları, atölyeler ve otellerle bir diğer prestij alanıdır. Çalışma için bu alanların seçilmesinde, bölgelerin rant anlamında yüksek gelir kaynağı olarak görülmesi ve bu konut alanlarında gözlenen biçimsel çeşitlilik etkili olmuştur.

Çalışma, bu akslar üzerinde bulunan Çiğdem, Çukurambar ve Mustafa Kemal mahallelerinde yapılmıştır (Harita 4.2). Her üç bölgede de geçmişte gecekondular yerleşimleri bulunmaktadır. Zaman içinde, her üç bölge de orta-üst ve üst gelir grubuna hitap eden birer yerleşim haline gelmiştir.

Harita 4.2. Çiğdem, Çukurambar ve Mustafa Kemal mahallelerinin konumu

Bölgelerde bulunan apartman konutlar, cephe hareketleri, kaplama malzemesi kullanımı ve renk kullanımı olmak üzere üç ana başlık altında incelenmiştir. Cephe hareketleri, kapalı çıkma, köşelerde farklı kot kullanımıyla vurgu, cephede kademe kullanımı, söve ve yatay bantlar, salonlarda geniş pencereler, dairesel pencereler, dekoratif kolon kullanımı, çekme kat uygulaması, köşe, dış, gömme ve eğrisel balkon ve üçgen alınlık başlıkları altında toplanmıştır. Kaplama malzemeleri ise granit, mermer, andezit, Akdeniz taşı, prese tuğla, yapay taş, cam mozaik (BTB), seramik ve PVC olarak sınıflandırılmıştır. Renk kullanımı pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahverengi) ve parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, v.b.) olarak iki gruba ayrılmıştır. Cephe hareketleri incelemesinin net olarak ortaya koyulabilmesi amacıyla her bir başlık için üçer örnek seçilmiştir (Resim 4.1-4.14) .

Resim 4.1. Kapalı çıkma

Resim 4.2. Köşelerde vurgu

Resim 4.3. Kademe

Resim 4.4. Söve

Resim 4.5. Yatay bant

Resim 4.6. Salonda geniş pencere

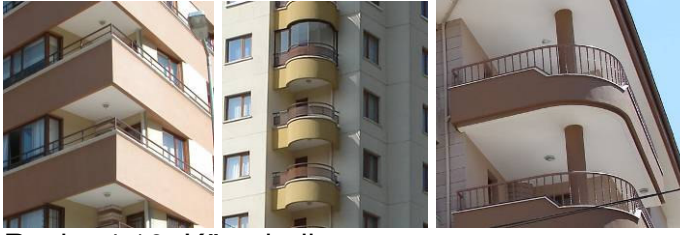
Resim 4.7. Dairesel pencere

Resim 4.8. Dekoratif kolon

Resim 4.9. Çekme kat

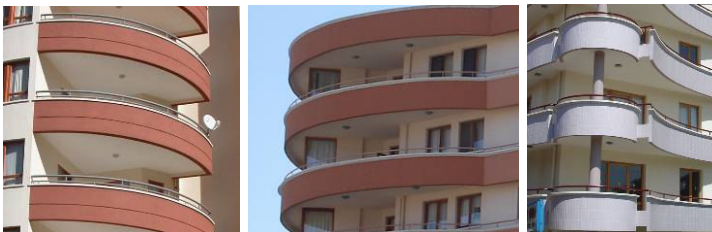
Resim 4.10. Köşe balkonu

Resim 4.11. Dış balkon

Resim 4.12. Gömme balkon

Resim 4.13. Eğrisel balkon

Resim 4.14. Üçgen alınlık

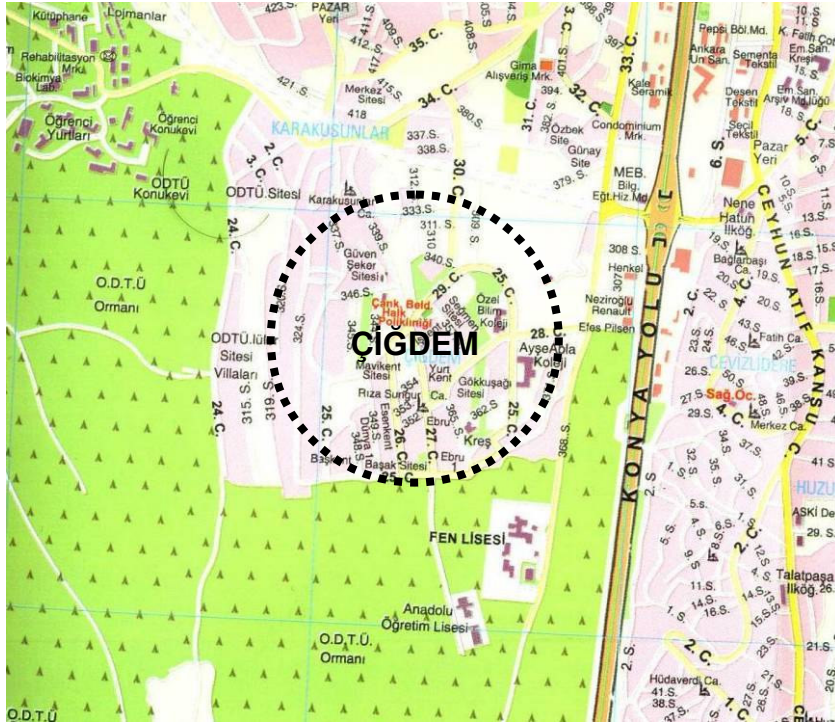
4.1. Çiğdem Mahallesi

Çiğdem Mahallesi, Ankara'nın merkezi Kızılay'ın güneybatısında yer almaktadır. Doğusunda Konya yolu ve ODTÜ arazisi, batı ve güneyinde yine ODTÜ arazisi, kuzeyinde ise 100. Yıl Mahallesi ile sınırlıdır (Harita 4.3).

1983 yılında çıkarılan 2085 sayılı af kanunu sonrası hazırlanan ve 1984'te onaylanan "1/5000 ölçekli Çukurambar-Karakusunlar Nazım İslah İmar Planı" kapsamına girmektedir. Bu planın yetersizliği üzerine "1/5000 ölçekli Çukurambar-Karakusunlar Revizyon Nazım İmar Planı" hazırlanmış ve 1991'de onaylanmıştır. Çiğdem Mahallesi'ni içine alan "1/1000 ölçekli Karakusunlar I. Etap İmar Planı " ise 1992'de yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten itibaren plan kararlarına yapılan itirazlar nedeniyle plan notlarına ekler yapıla gelmiştir. İmar planı 3000 m²'lik parsellerde 10, 2100 m²'lik parsellerde 7, 1500 m²'lik parsellerde ise 5 katlı konut yerleşimi öngörmektedir (66).

Site halinde konut yerleşimlerinin hakim olduğu bölgede yap-sat tipi tekil konut üretimi 1990'ların ortalarında başlamıştır. Benzer boyutlardaki parsellerde yerleşen bu konutlar, yüksek gelir grubuna hitap ederek tasarlanan, bu sebeple alıcının ilgisini çekebilmek amacıyla çeşitli cephe oyunlarının denendiği birimler haline gelmiştir (67).

Bölgede, yönetmeliklerle hak tanınmasıyla kullanılan çekme kat uygulamasının oldukça yaygın olduğu gözlenmiştir. Salon mekanının cephede tariflenmesini sağlayan geniş pencereler de bir diğer cephe hareketi olarak göze çarpmaktadır.

Harita 4.3. Çiğdem Mahallesi

Cephe kaplama malzemelerinin kullanımında çeşitlilik söz konusudur. Kaplama kullanımı genellikle cephenin bir kısmı ile sınırlı kalsa da neredeyse tamamında uygulandığı örnekler de bulunmaktadır.

Çoğunlukla pastel ve parlak renklerin bir arada kullanıldığı bölgede, pastel renk grubunun veya parlak renk grubunun tekil kullanıldığı konutlara da rastlamak mümkündür.

Çiğdem Mahallesi'nden 24 konut, cephe hareketleri, kaplama malzemeleri ve renk kullanımlarına göre incelenmiştir. Çizelge 4.1–4.16'da bu sınıflandırmalar altında yapılan araştırma görülmektedir.

Çizelge 4.1. Çiğdem Mahallesi, 1,2,3 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	×	-	×		
	Eğrisel balkon	-	×	×		
	Gömme balkon	-	×	×		
	Dış balkon	×	-	-		
	Köşe balkonu	×	-	-		
	Çekme kat	×	×	×		
	Dekoratif kolon	-	-	-		
	Dairesel pencere	-	-	×		
	Salonda geniş pencere	×	×	×		
	Yatay bant	×	-	-		
	Söve	-	-	-		
	Kademe	×	-	×		
	Köşelerde vurgu	-	-	-		
	Kapalı çıkma	×	×	×		
Konut						
	1		2		3	

Çizelge 4.2. Çiğdem Mahallesi, 1,2,3 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	-	×	×		
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	-	-		
Kaplama malzemeleri	PVC	-	×	-		
	Seramik	-	-	-		
	Cam mozaik(BTB)	-	-	×		
	Yapay taş	-	-	-		
	Prese tuğla	-	-	-		
	Akdeniz taşı	-	-	-		
	Andezit	×	-	-		
	Mermer	×	-	-		
	Granit	-	-	-		
Konut						
	1		2		3	

Çizelge 4.3. Çiğdem Mahallesi, 4, 5, 6 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	×	-	×	
	Eğrisel balkon	×	×	×	
	Gömme balkon	×	-	-	
	Dış balkon	×	×	×	
	Köşe balkonu	×	×	-	
	Çekme kat	×	×	×	
	Dekoratif kolon	×	-	-	
	Dairesel pencere	-	-	-	
	Salonda geniş pencere	-	×	×	
	Yatay bant	-	-	-	
	Söve	-	-	-	
	Kademe	×	-	×	
	Köşelerde vurgu	-	-	×	
	Kapalı çıkma	×	-	×	
Konut					
	4		5		6

Çizelge 4.4. Çiğdem Mahallesi, 4, 5, 6 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	-	x	x
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	x	x	x
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	x	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	-	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	-	-	-
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	x
Konut				
				
	4	5	6	

Çizelge 4.5. Çiğdem Mahallesi, 7, 8, 9 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	-	×	-
	Eğrisel balkon	×	-	-
	Gömme balkon	×	×	-
	Dış balkon	×	ı	×
	Köşe balkonu	×	ı	×
	Çekme kat	×	×	-
	Dekoratif kolon	-	-	-
	Dairesel pencere	-	-	-
	Salonda geniş pencere	×	×	×
	Yatay bant	-	-	-
	Söve	-	-	×
	Kademe	×	×	×
	Köşelerde vurgu	-	-	-
	Kapalı çıkma	-	×	-
Konut				
				
	7	8	9	

Çizelge 4.6. Çiğdem Mahallesi, 7, 8, 9 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	×	-	×
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	×	×
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	×	-
	Yapay taş	-	-	×
	Prese tuğla	-	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	×
	Andezit	-	-	-
	Mermer	-	-	×
	Granit	-	-	-
Konut				
	7		8	
			9	

Çizelge 4.7. Çiğdem Mahallesi, 10, 11, 12 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	×	-	×
	Eğrisel balkon	-	-	-
	Gömme balkon	-	-	-
	Dış balkon	×	×	×
	Köşe balkonu	-	×	×
	Çekme kat	×	-	×
	Dekoratif kolon	-	-	-
	Dairesel pencere	×	×	-
	Salonda geniş pencere	-	×	×
	Yatay bant	×	×	-
	Söve	-	-	-
	Kademe	×	-	×
	Köşelerde vurgu	-	-	-
	Kapalı çıkma	×	-	×
Konut				
	10		11	
			12	

Çizelge 4.8. Çiğdem Mahallesi, 10, 11, 12 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	×	×	×
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	×	×
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	×	-	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	-	×	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	×	×	×
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	-
Konut				
	10		11	
			12	

Çizelge 4.9. Çiğdem Mahallesi, 13, 14, 15 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	×	-	×
	Eğrisel balkon	×	-	-
	Gömme balkon	×	-	-
	Dış balkon	-	×	×
	Köşe balkonu	-	-	×
	Çekme kat	×	×	×
	Dekoratif kolon	-	-	-
	Dairesel pencere	×	-	-
	Salonda geniş pencere	×	×	×
	Yatay bant	-	×	-
	Söve	×	×	-
	Kademe	×	×	×
	Köşelerde vurgu	×	-	-
	Kapalı çıkma	×	×	-
Konut				
	13		14	
			15	

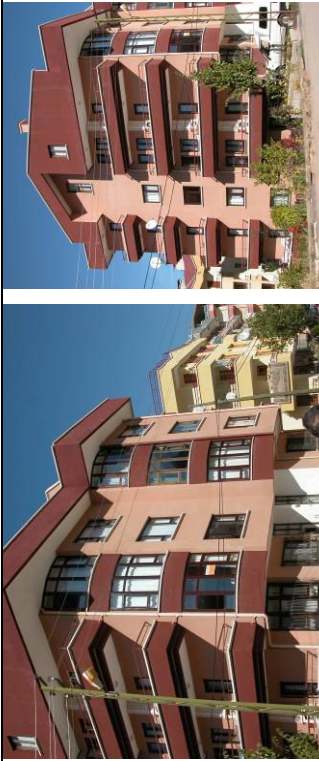
Çizelge 4.10. Çiğdem Mahallesi, 13, 14, 15 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	x	x	x
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	x	x	x
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	x	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	-	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	-	-	-
	Mermer	-	-	x
	Granit	-	-	-
Konut				
	13		14	
			15	

Çizelge 4.11. Çiğdem Mahallesi, 16, 17, 18 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	-	-	-
	Eğrisel balkon	-	-	×
	Gömme balkon	×	-	-
	Dış balkon	×	×	×
	Köşe balkonu	×	×	-
	Çekme kat	×	×	×
	Dekoratif kolon	×	-	×
	Dairesel pencere	-	-	-
	Salonda geniş pencere	×	×	×
	Yatay bant	×	-	×
	Söve	-	-	-
	Kademe	×	×	-
	Köşelerde vurgu	-	-	×
	Kapalı çıkma	×	×	×
Konut				
				
	16		17	
				
		18		

Çizelge 4.12. Çiğdem Mahallesi, 16, 17, 18 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	×	×	×
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	-	×
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	×	-	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	-	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	-	-	-
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	×
Konut				
				
	16		17	
				18

Çizelge 4.13. Çiğdem Mahallesi, 19, 20, 21 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	×	-	×
	Eğrisel balkon	×	×	×
	Gömme balkon	×	-	×
	Dış balkon	-	×	×
	Köşe balkonu	-	×	×
	Çekme kat	-	×	×
	Dekoratif kolon	-	-	-
	Dairesel pencere	-	-	-
	Salonda geniş pencere	×	×	-
	Yatay bant	-	×	×
	Söve	-	-	×
	Kademe	-	×	×
	Köşelerde vurgu	-	-	-
	Kapalı çıkma	-	-	-
Konut				
				
				
	19		20	
			21	

Çizelge 4.14. Çiğdem Mahallesi, 19, 20, 21 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	x	x	-
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	x	x	x
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	-	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	-	-	-
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	-
Konut				
	19		20	
			21	

Çizelge 4.15. Çiğdem Mahallesi, 22, 23, 24 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	-	-	-
	Eğrisel balkon	×	×	×
	Gömme balkon	-	×	-
	Dış balkon	×	×	×
	Köşe balkonu	-	-	-
	Çekme kat	×	×	×
	Dekoratif kolon	×	-	-
	Dairesel pencere	-	-	-
	Salonda geniş pencere	-	×	×
	Yatay bant	×	-	-
	Söve	-	-	-
	Kademe	×	×	×
	Köşelerde vurgu	×	×	×
	Kapalı çıkma	×	-	-
Konut				
	22		23	
			24	

Çizelge 4.16. Çiğdem Mahallesi, 22, 23, 24 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	×	×	×
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	×	×
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-	-
	Yapay taş	-	×	-
	Prese tuğla	-	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	-	-	-
	Mermer	×	-	×
	Granit	-	-	-
Konut				
	22		23	
			24	

Çiğdem Mahallesi değerlendirilmesi

Bölgede incelenen 24 apartman konutun %87,5'inde çekme kat, %83'ünde salonda geniş pencere, %79'unda katlar arası kademe ve dış balkon kullanımı gözlenmiştir. Kapalı çıkma ve eğrisel balkon kullanımı %58, gömme balkon ve üçgen alınlık kullanımı ise %46 oranında bulunmaktadır. Köşelere vurgu sağlayan kule biçimli yükselmeler %25, pencere kenarlarında söve, dairesel pencere ve dekoratif kolon elemanları ise %17 oranında gözlenmiştir (Çizelge 4.17). Çekme kat kullanımında gözlenen çokluk, bölgeye ait imar plan notlarında bu uygulamaya izin verilmesinden kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.17. Çiğdem Mahallesi değerlendirme çizelgesi

Konut	Cephe hareketi													
24	Kapalı çıkma	Köşelerde vurgu	Kademe	Söve	Yatay bant	Salonda geniş pencere	Dairesel pencere	Dekoratif kolon	Çekme kat	Köşe balkonu	Dış balkon	Gömme balkon	Eğrisel balkon	Üçgen alınlık
Adet	14	6	19	4	9	20	4	4	21	12	19	11	14	11
%	58	25	79	17	38	83	17	17	88	50	79	46	58	46
	Kaplama malzemeleri								Renk Kullanımı					
	Granit	Mermer	Andezit	Akdeniz taşı	Prese tuğla	Yapay taş	Cam mozaik(BTB)	Seramik	PVC	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor)	Pastel ve parlak renk kullanımı		
Adet	2	5	4	1	1	2	5	1	1	4	3	17		
%	8	21	17	4	4	8	21	4	4	17	13	70		

Çiğdem Mahallesi'nde cephe kaplaması malzemeleri kullanımında çeşitlilik söz konusudur. Cephelerde genellikle giriş katlarında yapılan bu uygulamalar

dışında nadiren cepheye hakim olarak veya tamamen kaplama uygulaması da gözlenmektedir. Bu malzemelerden mermer ve cam mozaik kullanımı %21, Andezit kullanımı %17, granit ve yapay taş kullanımı %8, Akdeniz taşı, prese tuğla, seramik ve PVC kaplama malzemesi kullanımı ise %4 oranlarında görülmüştür (Bkz. Çizelge 4.17.).

Bölgede incelenen konutların büyük çoğunluğunu oluşturan %71'inde pastel ve parlak renklerin birlikte uygulaması, %17'sinde sadece pastel renk grubu uygulaması ve %13'ünde ise sadece parlak renk grubu uygulaması gözlenmiştir (Bkz. Çizelge 4.17.).

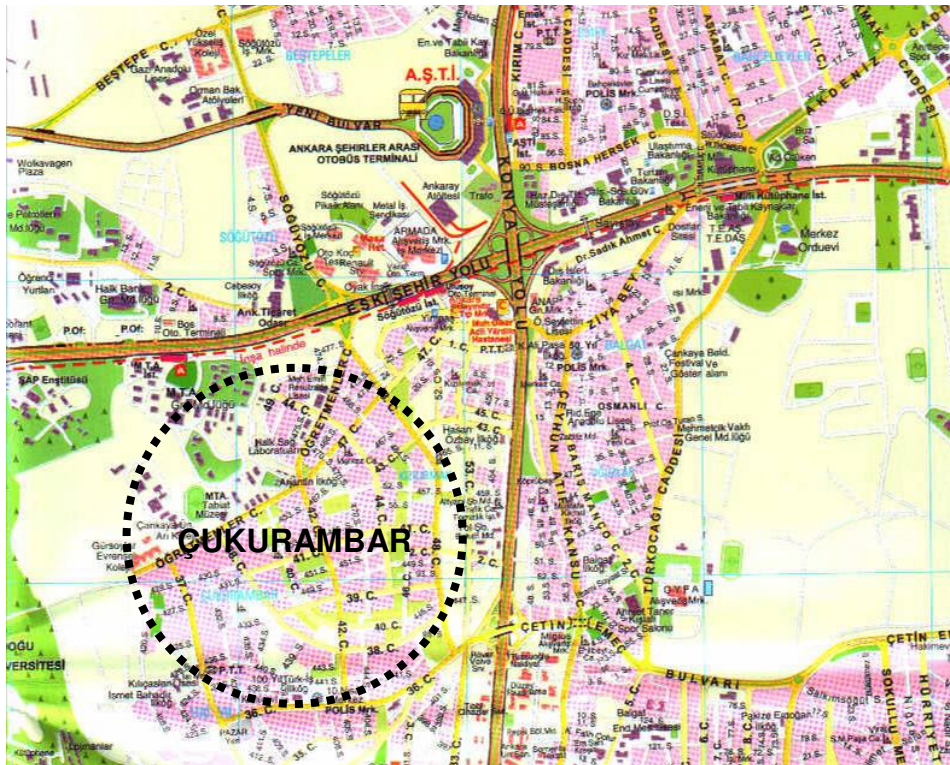
4.2. Çukurambar Mahallesi

Çukurambar Mahallesi de Çiğdem Mahallesi gibi Ankara'nın merkezinin güneybatısında yer almaktadır. Kuzeyinde Eskişehir yolu ve Kızılırmak Mahallesi, batısında MTA, doğusunda Konya yolu ve Balgat ve güneyinde ise 100. Yıl mahallesi ile sınırlıdır.

1960'lardan itibaren bir gecekondu bölgesi olan Çukurambar, 1990'lı yılların başından beri bir dönüşüm geçirmektedir (Harita 4.4). Bölge için öncelikle 1983 yılı 2805 sayılı Af kanunu sonrasında "1/5000 ölçekli Çukurambar-Karakusunlar Nazım İslah İmar Planı" hazırlanmış, fakat söz konusu plan gelişmelerin gerisinde kaldığı için daha sonra bunun yerine bir Revizyon İmar Planı hazırlanarak, 1991 yılında onanmıştır. Bölgede imar çalışmaları etap ve aşamalar halinde yapılmıştır. Hazırlanan planlar içinde parselasyon çalışmalarının en az 1500, en çok ise 3000 m².lik parsel düzenlemesi olacak şekilde yapılması karara bağlanmıştır (68, 69, 70). 1920'li yılların planlama anlayışıyla yapılan bu düzenleme bölgede yüksek bir yoğunluğa ve bir bağlamsızlık ortamına sebep olmuştur (10).

Bölgede yapılaşmanın başlangıcı finans anlamında güçlü firmaların bölgeye gelmesiyle olmuştur. Fakat gecekondu dan dönüşen bölgelerin çoğunda

yaşandığı gibi burada da alt yapı hizmetleri, yapılaşmanın yoğunlaşmasıyla getirilmiştir. Görüşme yapılan mimarlardan Faik Ahmet Şenel ve Ayşe Ergül bölgede yaptıkları projelerin aplikasyonunda büyük sıkıntılar yaşadıklarını, parselin yerini bulmakta zorluk çektiklerini belirtmişlerdir (55, 71). Yapılaşmanın başlamasıyla bölgeye talep artmış ve Ankara'nın çeşitli bölgelerinden farklı ekonomik seviyede müteahhitler burada konut inşaatına başlamışlardır. Diğer yandan bu çeşitlilikte yapı üreticisi, yanında geldiği bölgedeki pratiklerini de taşımış ve mimarlardan da bunu talep etmişlerdir. Özellikle, mimarların inisiyatifi dışında gelişen cephelerde kaplama malzemeleri ve renk kullanımlarında, daha önce müşteri tarafından beğenildiğini bildiği yönde uygulama yapmayı tercih etmişlerdir. Bir başka yöntem ise bölgede daha önce yapılan ve yüksek talep gören bir yapının aynen veya benzer bir şekilde taklit edilmesidir.

Harita 4.4. Çukurambar Mahallesi

Yapılan görüşmeler sonucunda biçim, kaplama malzemesi ve renk kullanımlarında önemli etkenlerden birinin üretici firmanın ekonomik durumu

olduğu anlaşılmıştır. Elbette, biçimin ilk belirleyeni bölgenin imar durumu ve yönetmeliklerdir. Çalışma yapılan bölgeler içinden Çukurambar'da bulunan konutlarda balkonların kütle biçimlenişinde etkili bir eleman olarak kullanıldığı gözlenmiştir. Bu farklılığı sağlayan ise Çukurambar'da balkon m²'lerinin emsal değeri hesabına katılmamasıdır (71). Dolayısıyla bölge konutlarında oldukça büyük balkon kullanımları görülmektedir.

Bölgede kaplama malzemesi olarak çeşitli ürünlerin kullanıldığı gözlenmiştir. Bunların tercih edilme sebeplerini ise yine kültürel ve ekonomik durum belirlemektedir. Örneğin Keçiören bölgesinde sıklıkla kullanılan cam mozaik (BTB) malzemesinin burada da uygulandığı görülmektedir.

Cephelerde renk kullanımında ise tek renk kullanımının tercih edilmediği ve pastel renklerle birlikte parlak renk kullanılarak çoklu uygulamaların yapıldığı görülmüştür. Ayşe Ergül, renk seçiminde dönemin 'moda' renklerinin de etkili olduğunu belirtmiştir. Kimi zaman kişisel zevklerin de öne çıkabildiği renk kullanımında, müteahhidin aceleci davranarak, satışta hızlandırıcı bir rol oynaması sebebiyle, bir an önce yapının cephesini boyamaya meyilli olduğu görülmektedir (55).

Çukurambar bölgesinden 32 konut, cephe hareketleri, kaplama malzemeleri ve renk kullanımlarına göre incelenmiştir. Çizelge 4.18–4.39'da bu sınıflandırmalar altında yapılan araştırma görülmektedir.

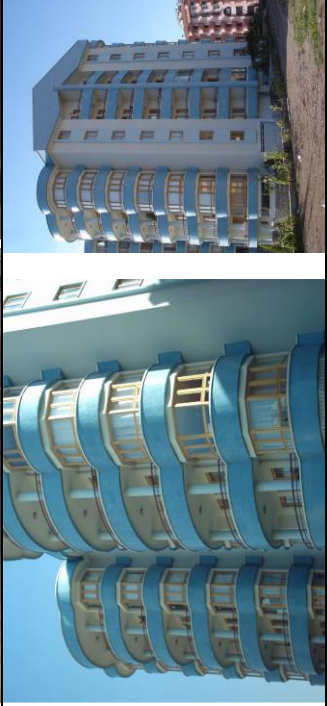
Çizelge 4.18. Çukurambar Mahallesi, 1,2,3 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	-	-	×
	Eğrisel balkon	-	×	×
	Gömme balkon	-	×	×
	Dış balkon	×	×	×
	Köşe balkonu	-	×	×
	Çekme kat	-	-	×
	Dekoratif kolon	-	-	×
	Dairesel pencere	-	-	-
	Salonda geniş pencere	×	-	-
	Yatay bant	-	-	-
	Söve	-	-	-
	Kademe	×	-	-
	Köşelerde vurgu	×	-	-
	Kapalı çıkma	×	-	×
Konut				
	1		2	
			3	

Çizelge 4.19. Çukurambar Mahallesi, 1,2,3 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	▪	×	×
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	×	×
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	-	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	×	-	-
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	-
Konut				
	1		2	
			3	

Çizelge 4.20. Çukurambar Mahallesi, 4, 5, 6 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	-	-	-
	Eğrisel balkon	×	×	×
	Gömme balkon	-	-	-
	Dış balkon	×	×	×
	Köşe balkonu	×	-	-
	Çekme kat	×	-	-
	Dekoratif kolon	-	-	-
	Dairesel pencere	×	-	-
	Salonda geniş pencere	×	×	×
	Yatay bant	-	×	-
	Söve	-	×	-
	Kademe	×	-	-
	Köşelerde vurgu	-	-	-
	Kapalı çıkma	-	-	×
Konut				
	4		5	
			6	

Çizelge 4.21. Çukurambar Mahallesi, 4, 5, 6 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	-	x	x
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	x	x	-
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-	x
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	-	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	x	-	-
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	-
Konut				
	4		5	
			6	

Çizelge 4.22. Çukurambar Mahallesi, 7, 8, 9 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	×	-	-
	Eğrisel balkon	×	×	×
	Gömme balkon	×	×	-
	Dış balkon	×	×	×
	Köşe balkonu	×	×	-
	Çekme kat	×	×	-
	Dekoratif kolon	×	-	-
	Dairesel pencere	-	-	-
	Salonda geniş pencere	×	×	×
	Yatay bant	×	×	×
	Söve	×	-	-
	Kademe	×	×	-
	Köşelerde vurgu	-	-	-
	Kapalı çıkma	×	×	-
Konut				
	7		8	
			9	

Çizelge 4.23. Çukurambar Mahallesi, 7, 8, 9 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	×	×	×
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	×	-
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	×	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	-	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	-	-	-
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	-
Konut				
	7		8	9

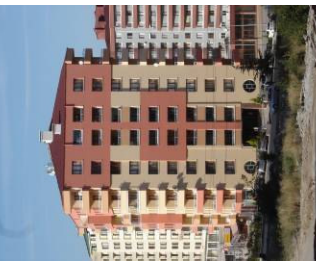
Çizelge 4.24. Çukurambar Mahallesi, 10, 11, 12 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	-	×	-
	Eğrisel balkon	-	-	×
	Gömme balkon	×	-	×
	Dış balkon	×	×	×
	Köşe balkonu	-	-	-
	Çekme kat	-	-	-
	Dekoratif kolon	-	-	-
	Dairesel pencere	-	-	×
	Salonda geniş pencere	×	×	-
	Yatay bant	-	×	×
	Söve	-	-	-
	Kademe	×	×	×
	Köşelerde vurgu	-	×	-
	Kapalı çıkma	×	×	-
Konut				
				
	10		11	
		12		

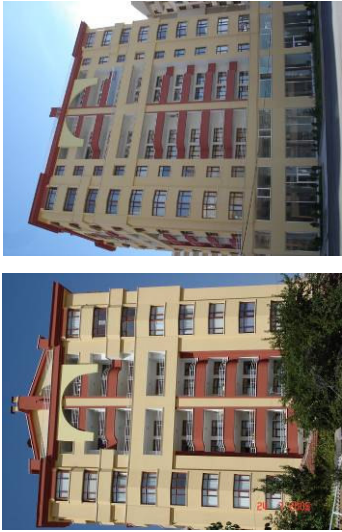
Çizelge 4.25. Çukurambar Mahallesi, 10, 11, 12 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	×	×	×
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	×	-
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	-	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	-	×	-
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	-
Konut				
	10		11	
				
		12		

Çizelge 4.26. Çukurambar Mahallesi, 13, 14, 15 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	×	-	-		
	Eğrisel balkon	×	×	×		
	Gömme balkon	×	-	×		
	Dış balkon	×	×	×		
	Köşe balkonu	-	×	×		
	Çekme kat	×	-	-		
	Dekoratif kolon	-	-	-		
	Dairesel pencere	-	-	-		
	Salonda geniş pencere	-	-	-		
	Yatay bant	×	×	-		
	Söve	-	-	-		
	Kademe	×	-	×		
	Köşelerde vurgu	-	-	-		
	Kapalı çıkma	-	-	-		
Konut	 		 		 	
	13		14		15	

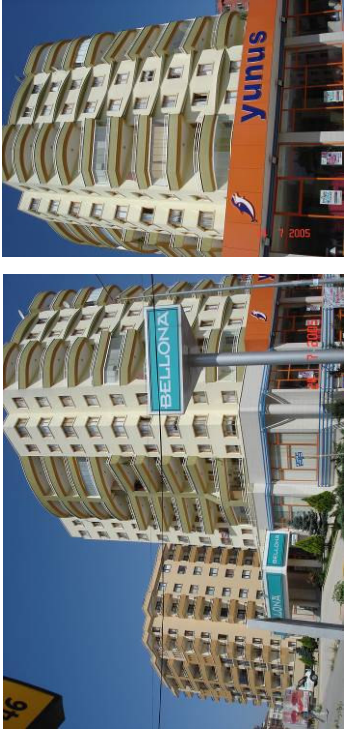
Çizelge 4.27. Çukurambar Mahallesi, 13, 14, 15 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	×	×	×
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	-	-	×
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	-	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	-	-	×
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	-
Konut				
	13		14	
			15	

Çizelge 4.28. Çukurambar Mahallesi, 16, 17, 18 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	-	×	-
	Eğrisel balkon	×	×	-
	Gömme balkon	×	-	-
	Dış balkon	×	×	×
	Köşe balkonu	-	×	×
	Çekme kat	-	-	×
	Dekoratif kolon	-	-	-
	Dairesel pencere	-	-	-
	Salonda geniş pencere	-	-	-
	Yatay bant	×	×	-
	Söve	-	×	-
	Kademe	-	×	-
	Köşelerde vurgu	-	-	-
	Kapalı çıkma	-	×	×
Konut				
				
				
	16	17	18	

Çizelge 4.29. Çukurambar Mahallesi, 16, 17, 18 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	x	x	-
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	x	x	x
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-	-
	Yapay taş	-	-	x
	Prese tuğla	-	x	-
	Akdeniz taşı	-	x	-
	Andezit	-	x	-
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	-
Konut				
	16		17	
			18	

Çizelge 4.30. Çukurambar Mahallesi, 19, 20, 21 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	×	×	-
	Eğrisel balkon	×	-	×
	Gömme balkon	×	×	×
	Dış balkon	×	-	×
	Köşe balkonu	-	-	×
	Çekme kat	-	-	-
	Dekoratif kolon	-	-	-
	Dairesel pencere	×	-	-
	Salonda geniş pencere	-	-	-
	Yatay bant	×	-	-
	Söve	×	-	-
	Kademe	×	×	-
	Köşelerde vurgu	×	×	-
	Kapalı çıkma	-	-	-
Konut				
	19		20	
				
		21		

Çizelge 4.31. Çukurambar Mahallesi, 19, 20, 21 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	x	x	x
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	x	x	x
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	x	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	x	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	x	x	x
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	-
Konut				
	19		20	21

Çizelge 4.32. Çukurambar Mahallesi, 22, 23, 24 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	-	-	-
	Eğrisel balkon	-	×	×
	Gömme balkon	-	×	×
	Dış balkon	×	×	×
	Köşe balkonu	-	-	-
	Çekme kat	-	-	×
	Dekoratif kolon	-	-	-
	Dairesel pencere	-	-	-
	Salonda geniş pencere	-	-	×
	Yatay bant	×	-	-
	Söve	-	-	-
	Kademe	×	-	-
	Köşelerde vurgu	-	×	-
	Kapalı çıkma	-	-	×
Konut				
	22		23	
	24		24	

Çizelge 4.33. Çukurambar Mahallesi, 22, 23, 24 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	×	×	×
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	-	×	×
Kaplama malzemeleri	PVC	-	×	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-	×
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	-	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	×	×	-
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	-
Konut				
				
	22		23	
				24

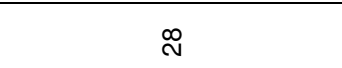
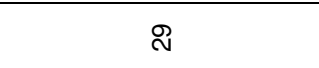
Çizelge 4.34. Çukurambar Mahallesi, 25, 26, 27 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	-	×	×
	Eğrisel balkon	×	-	×
	Gömme balkon	-	-	-
	Dış balkon	×	×	×
	Köşe balkonu	-	-	×
	Çekme kat	×	-	-
	Dekoratif kolon	-	×	-
	Dairesel pencere	-	-	-
	Salonda geniş pencere	-	×	-
	Yatay bant	×	-	-
	Söve	×	-	-
	Kademe	×	-	×
	Köşelerde vurgu	×	-	-
	Kapalı çıkma	-	-	×
Konut				
	25		26	
			27	

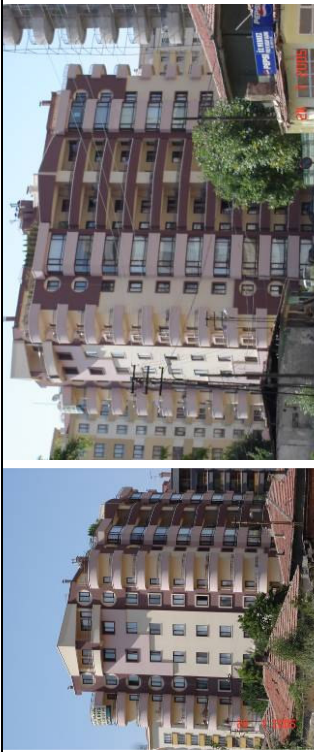
Çizelge 4.35. Çukurambar Mahallesi, 25, 26, 27 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	×	-	×
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	×	×
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	-	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	×	×	-
	Mermer	-	-	×
	Granit	-	-	-
Konut				
	25		26	27

Çizelge 4.36. Çukurambar Mahallesi, 28, 29, 30 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	×	×	-
	Eğrisel balkon	-	×	×
	Gömme balkon	-	×	-
	Dış balkon	×	×	×
	Köşe balkonu	-	×	-
	Çekme kat	×	×	-
	Dekoratif kolon	-	-	-
	Dairesel pencere	-	×	-
	Salonda geniş pencere	×	×	-
	Yatay bant	-	×	-
	Söve	×	-	×
	Kademe	×	×	×
	Köşelerde vurgu	-	-	×
	Kapalı çıkma	-	×	×
Konut				
				
				
	28		29	
				
			30	

Çizelge 4.37. Çukurambar Mahallesi, 28, 29, 30 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	×	×	×
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	×	×
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	×	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	-	-	-
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	-
Konut				
	28		29	
		30		

Çizelge 4.38. Çukurambar Mahallesi, 31, 32 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	×	-
	Eğrisel balkon	×	×
	Gömme balkon	×	×
	Dış balkon	×	×
	Köşe balkonu	-	×
	Çekme kat	-	-
	Dekoratif kolon	×	-
	Dairesel pencere	-	-
	Salonda geniş pencere	×	×
	Yatay bant	×	×
	Söve	×	-
	Kademe	×	×
	Köşelerde vurgu	×	-
	Kapalı çıkma	-	-
Konut			
			
	31	32	

Çizelge 4.39. Çukurambar Mahallesi, 31, 32 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	×	×
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	×
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-
	Seramik	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-
	Yapay taş	-	-
	Prese tuğla	×	-
	Akdeniz taşı	-	-
	Andezit	-	-
	Mermer	-	-
	Granit	-	-
Konut			
	31		32

Çukurambar Mahallesi değerlendirmesi

Çukurambar Mahallesi için yapılan alan çalışmasında, bölgede bulunan apartman tipi konutların çoğunda ‘farklı olma’ kaygısının kendisini gösterdiği söylenebilir. İlk bakışta bölge içinde çok büyük bir çeşitlilik gözlene de, örnekler dikkatle incelendiğinde bazı cephe elemanlarının birbirlerinin türevi olarak farklı eleman, malzeme ve renk kombinasyonlarıyla tekrarlandığı fark edilmektedir.

Cephe hareketi başlığı altında yapılan değerlendirmede apartmanların %97’sinde dış balkon kullanıldığı gözlenmiştir. Son dönemde popülerliği artan eğrisel balkon kullanımı ise 32 örneğin %72’sinde görülmektedir. Cephede katlar arasında kademe kullanımı %60 oranla bir başka popüler eleman olarak kendini göstermektedir. Gömme balkon kullanımı %53, yatay bant kullanımı %50, salon mekanlarına vurgu sağlayan geniş pencere kullanımı %47, kapalı çıkma ve köşede balkon kullanımı %41, üçgen alınlık kullanımı %38, daha çok imar yönetmeliklerinin belirleyiciliğinde olan çekme kat kullanımı %31, köşelerde kule biçimli yükselmeye vurgu yapılması %25, pencere etrafında söve kullanımı %22, dairesel pencere ve dekoratif kolon kullanımı %13 oranlarında gözlenmiştir (Çizelge 4.40).

Cephe kaplama malzemeleri açısından yapılan değerlendirmede %41 oranda kullanımla en çok tercih edilen malzemenin Andezit (Ankara Taşı) olduğu ortaya çıkmıştır. Malzemenin, çoğunlukla su basman kotunda, kimi zaman zemin katın tamamında ve nadiren tüm cephede şeritler halinde kullanımı gözlenmiştir. Andezit dışında %17 oranında prese tuğla, %13 oranında ise cam mozaik kullanımı gözlenmiştir. Her iki malzemenin de cephede kısmi olarak kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca mermer, Akdeniz taşı ve PVC kaplama malzemeleri kullanılmış 1’er (%3) örnek bulunmaktadır (Çizelge 4.40).

Bölge, renk kullanımı açısından oldukça büyük bir çeşitlilik göstermektedir. Sadece pastel renk (beyaz, krem, somon, toprak rengi ve kahve tonları) kullanımı %13, sadece parlak renk (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor)

kullanımı %6, her iki gruptan renklerin kullanımı ise %69 oranında gözlenmiştir. Kullanılan renklerde çoğunlukla uyum gözetilmiş olsa da, zıt renk kullanımı da yaygın bir uygulamadır (Çizelge 4.40).

Çizelge 4.40. Çukurambar Mahallesi değerlendirme çizelgesi

Konut	Cephe hareketi													
32	Kapalı çıkma	Köşelerde vurgu	Kademe	Söve	Yatay bant	Salonda geniş pencere	Dairesel pencere	Dekoratif kolon	Çekme kat	Köşe balkonu	Dış balkon	Gömme balkon	Eğrisel balkon	Üçgen alınlık
Adet	13	8	19	7	16	15	4	4	10	13	31	17	23	12
%	41	25	60	22	50	47	13	13	31	41	97	53	72	38
	Kaplama malzemeleri								Renk Kullanımı					
	Granit	Mermer	Andezit	Akdeniz taşı	Prese tuğla	Yapay taş	Cam mozaik(BTB)	Seramik	PVC	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor)	Pastel ve parlak renk kullanımı		
Adet	0	1	13	1	5	0	4	0	1	4	6	22		
%	0	3	41	3	17	0	13	0	3	13	19	68		

4.3. Mustafa Kemal Mahallesi

Mustafa Kemal Mahallesi, güneyde Eskişehir yolu, kuzeyde İstanbul yolu, batıda Barış Sitesi yerleşimi ve doğuda ise Havelsan ve Tofaş servis tesisleri ile sınırlanmıştır (Harita 4.5).

Onaylı nazım plan gereği imar durumu değişikliği yapılan yaklaşık 39 ha. lık Mustafa Kemal Mahallesi'nde ilk 1/1000 ölçekli plan 2805 sayılı af yasası gereği "Mustafa Kemal Mahallesi II. Kısım İslah İmar Planı" adı altında 1988 yılında onaylanmış ve parselasyon çalışmaları yapılmıştır. Hazırlanan plana göre 2–3 katlı yapılaşma öngörülmüştür (72).

Harita 4.5. Mustafa Kemal Mahallesi

Daha sonra Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin 1991 yılında onayladığı 1/5000 ölçekli "Eskişehir Yolu Kamu Kuruluşları Alan Revizyon Nazım İmar Planı" nedeniyle kapsama giren alan için 1/1000 ölçekli "Mustafa Kemal Mahallesi II. Kısım İslah İmar Planı Değişikliği" hazırlanarak aynı yıl onaylanmıştır. Fakat bu planların onaylanmasından sonra yapılan ıslah imar planında alınan 2–3 katlı yapılaşma öngörülen alanlarda kat sayısının 4 katı aşmaması şartıyla 1'er kat artırılması kararına yönelik plan çalışması yapılmış ve bu plan da 1994 yılında onaylanmıştır. Fakat kat artırımı önceki plan çalışmalarına uymaması ve parsel boyutlarının yetersiz kalması dolayısıyla iptal edilmiştir. İlerleyen zamanda mahalle sakinlerinden gelen kat artırımına yönelik talepler de değerlendirilerek tekrar imar planı değişikliğine gidilmiştir.

Emsal değeri 4 kata denk gelecek şekilde artıran ve parsellerde birleştirmeye giden bu plan çalışması ise 1997’de onaylanmıştır (72). Fakat bu süreçte arsa sahiplerinden farklı talepler gelmiş, hazırlanan planlara itirazlar nedeniyle yargı süreçleri yaşanmış ve devam etmektedir. Bu nedenle bölgenin yapılaşması uzun sürmekte, ilk plan döneminden bugüne konut üretimi ancak hız kazanmaktadır (73).

Bölgede, kütleye hakim olarak kullanılan biçim hareketi gözlenmemiştir. Çoğunlukla kısmi kullanımlar olarak gözlenen cephe hareketleri, kapalı çıkmalar, kademe kullanımları olarak karşımıza çıkmaktadır. Çukurambar bölgesindeki büyük ve kütleye hakim balkon kullanımları burada yerini daha mütevazı biçimlenişlere bırakmıştır.

İki bölge, kaplama malzemesi ve renk kullanımları açısından büyük benzerlik göstermektedir. Bölgede prese tuğla, andezit ve mermerin sıkça kullanıldığı, bunların yanında yine çeşitli kaplama malzemelerinin uygulandığı gözlenmiştir. Konut cephelerinde renk kullanımında ise, çoğunlukla pastel ve parlak renk grubunun tercih edildiği gözlenmiştir.

Mustafa Kemal bölgesinden 18 konut bloğu, cephe hareketleri, kaplama malzemeleri ve renk kullanımlarına göre incelenmiştir. Çizelge 4.41–4.52.’de bu sınıflandırmalar altında yapılan araştırma görülmektedir.

Çizelge 4.41. Mustafa Kemal Mahallesi, 1,2,3 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	×	-	×
	Eğrisel balkon	-	×	×
	Gömme balkon	-	-	×
	Dış balkon	×	×	×
	Köşe balkonu	×	×	×
	Çekme kat	×	×	-
	Dekoratif kolon	-	×	×
	Dairesel pencere	-	-	-
	Salonda geniş pencere	×	×	×
	Yatay bant	-	-	-
	Söve	×	-	-
	Kademe	×	×	×
	Köşelerde vurgu	-	-	-
	Kapalı çıkma	×	×	×
Konut				
	1		2	3

Çizelge 4.42. Mustafa Kemal Mahallesi, 1,2,3 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	×	-	×
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	×	×
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-	-
	Yapay taş	-	×	-
	Prese tuğla	×	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	-	-	×
	Mermer	-	×	×
	Granit	-	-	-
Konut				
	1		2	3

Çizelge 4.43. Mustafa Kemal Mahallesi, 4, 5, 6 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	×	-	-
	Eğrisel balkon	×	-	×
	Gömme balkon	-	×	×
	Dış balkon	×	×	×
	Köşe balkonu	×	×	×
	Çekme kat	-	×	-
	Dekoratif kolon	-	-	-
	Dairesel pencere	-	-	-
	Salonda geniş pencere	×	×	×
	Yatay bant	-	-	-
	Söve	-	-	×
	Kademe	-	-	-
	Köşelerde vurgu	-	-	-
	Kapalı çıkma	×	×	×
Konut				
	4		5	
			6	

Çizelge 4.44. Mustafa Kemal Mahallesi, 4, 5, 6 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	-	-	×
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	×	-
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	×	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	-	-	×
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	×	×	-
	Mermer	×	-	-
	Granit	-	×	-
Konut				
				
	4		5	
		6		

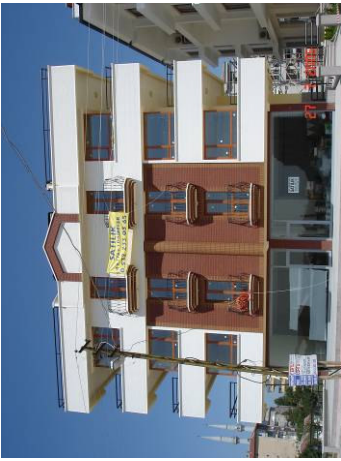
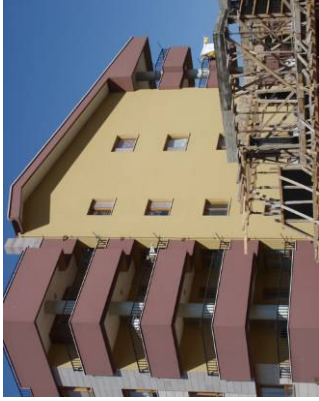
Çizelge 4.45. Mustafa Kemal Mahallesi, 7, 8, 9 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	x	x	x
	Eğrisel balkon	x	-	-
	Gömme balkon	x	x	x
	Dış balkon	x	x	x
	Köşe balkonu	x	x	-
	Çekme kat	x	-	x
	Dekoratif kolon	x	-	-
	Dairesel pencere	x	-	-
	Salonda geniş pencere	x	x	-
	Yatay bant	x	-	x
	Söve	x	x	-
	Kademe	-	x	-
	Köşelerde vurgu	-	-	-
	Kapalı çıkma	x	x	x
Konut				
				
	7		8	
9				

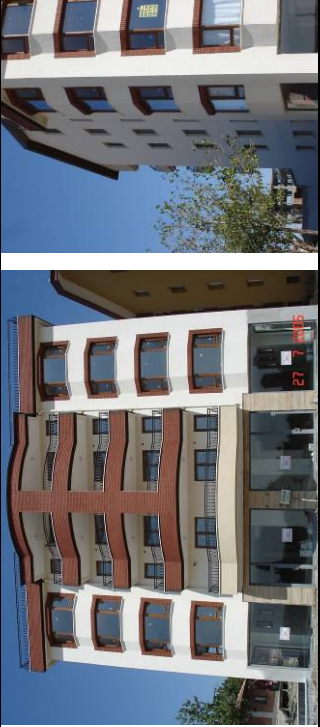
Çizelge 4.46. Mustafa Kemal Mahallesi, 7, 8, 9 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	×	×	-
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	-	×
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	×	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	-	-	-
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	-
Konut				
	7		8	
			9	

Çizelge 4.47. Mustafa Kemal Mahallesi, 10, 11, 12 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	×	-	-
	Eğrisel balkon	-	-	×
	Gömme balkon	-	-	-
	Dış balkon	×	×	×
	Köşe balkonu	×	×	-
	Çekme kat	×	×	×
	Dekoratif kolon	×	-	-
	Dairesel pencere	-	-	-
	Salonda geniş pencere	×	×	×
	Yatay bant	-	-	-
	Söve	-	-	×
	Kademe	×	×	-
	Köşelerde vurgu	-	-	-
	Kapalı çıkma	×	×	×
Konut	 		 	
	10		11	12

Çizelge 4.48. Mustafa Kemal Mahallesi, 10, 11, 12 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	x	x	x
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	x	x	x
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	x	-	x
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	-	x	-
	Mermer	-	x	x
	Granit	-	-	-
Konut				
	10		11	
			12	

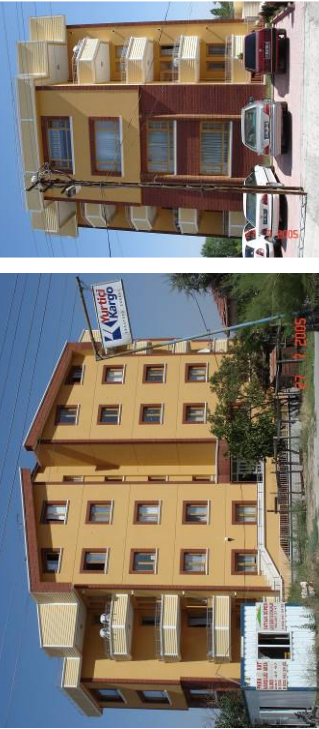
Çizelge 4.49. Mustafa Kemal Mahallesi, 13, 14, 15 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	-	-	×
	Eğrisel balkon	×	-	×
	Gömme balkon	-	-	×
	Dış balkon	×	×	×
	Köşe balkonu	-	×	×
	Çekme kat	-	×	×
	Dekoratif kolon	×	-	-
	Dairesel pencere	-	-	-
	Salonda geniş pencere	-	-	×
	Yatay bant	-	×	-
	Söve	-	×	-
	Kademe	×	×	-
	Köşelerde vurgu	-	-	-
	Kapalı çıkma	×	×	-
Konut				
				
				
	13		14	
			15	

Çizelge 4.50. Mustafa Kemal Mahallesi, 13, 14, 15 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	-	×	×
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	×	×
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	×
	Cam mozaik(BTB)	-	-	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	-	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	×	-	-
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	-
Konut	 		 	
	13		14	15

Çizelge 4.51. Mustafa Kemal Mahallesi, 16, 17, 18 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	-	-	-
	Eğrisel balkon	×	-	-
	Gömme balkon	-	-	-
	Dış balkon	×	×	×
	Köşe balkonu	×	×	-
	Çekme kat	×	×	-
	Dekoratif kolon	×	×	-
	Dairesel pencere	-	-	-
	Salonda geniş pencere	×	×	-
	Yatay bant	-	-	-
	Söve	-	×	×
	Kademe	×	×	-
	Köşelerde vurgu	-	-	-
	Kapalı çıkma	×	-	×
Konut				
	16		17	
			18	

Çizelge 4.52. Mustafa Kemal Mahallesi, 16, 17, 18 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	×	×	×		
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	-	×		
Kaplama malzemeleri	PVC	-	×	-		
	Seramik	-	-	-		
	Cam mozaik(BTB)	-	-	-		
	Yapay taş	-	-	-		
	Prese tuğla	×	×	×		
	Akdeniz taşı	-	-	-		
	Andezit	×	-	-		
	Mermer	-	-	-		
	Granit	-	-	-		
Konut						
	16		17		18	

Mustafa Kemal Mahallesi değerlendirmesi

Mustafa Kemal Mahallesi'nde yapılaşma 2000'li yıllar sonrasında ivme kazanmıştır. Bu bölgede de Çukurambar Mahallesi'nde olduğu gibi bir çeşitlilik yaşanmaktadır. Gerek cephe hareketleri gerekse de kaplama malzemeleri ve renk kullanımında gözlenen bu durum satış hedefli kaygılar olarak değerlendirilebilir.

Bölgede incelenen 18 apartman tipi konutun tamamında dış balkon bulunmaktadır. Yoğun olarak kullanılan diğer bir eleman ise %89 oranında kullanımla kapalı çıkmadır. Bunları %78 oranıyla köşe balkon ve salona vurgu sağlayan geniş pencere kullanımı takip etmekte, imar planı notlarında yapımına izin verilen çekme kat uygulaması %67, farklı katlar arasında kademe kullanımı %56, üçgen alınlık %45, pencere etrafında söve ve gömme balkon kullanımı %39, dekoratif kolon %34, yatay bant %17 ve dairesel pencere kullanımı ise %11 oranında gözlenmiştir (izelge 4.53.).

Çalışma yapılan konutlardan %45'inde prese tuğla kaplama malzemesinin kullanıldığı görülmüştür. Çukurambar bölgesinde sıklıkla kullanılan andezit bu bölgede de tercih edilmektedir. Andezit kullanımı %34, mermer kullanılan %28, karo seramik %11, granit ve PVC kaplama malzemesi kullanılan %5 oranında bulunmaktadır (izelge 4.53).

Mustafa Kemal Mahallesi'nde renk kullanımı Çukurambar bölgesiyle benzerlik göstermektedir. Her iki gruptan renk kullanımı %56, pastel renk ve tonlarının kullanımı %27, parlak renk ve tonlarının kullanımı ise %17 oranında görülmüştür. Kullanılan renklerde uyum gözetken örnekler olduğu kadar fark edilmek adına zıt ve uyumsuz renklerin kullanımı da gözlenmiştir (izelge 4.53).

Çizelge 4.53. Mustafa Kemal Mahallesi değerlendirme çizelgesi

Konut	Cephe hareketi													
18	Kapalı çıkma	Köşelerde vurgu	Kademe	Söve	Yatay bant	Salonda geniş pencere	Dairesel pencere	Dekoratif kolon	Çekme kat	Köşe balkonu	Dış balkon	Gömme balkon	Eğrisel balkon	Üçgen alınlık
Adet	16	0	10	7	3	14	2	6	12	14	18	7	8	8
%	89	0	56	39	17	78	11	34	67	78	100	39	45	45
	Kaplama malzemeleri									Renk Kullanımı				
	Granit	Mermer	Andezit	Akdeniz taşı	Prese tuğla	Yapay taş	Cam mozaik(BTB)	Seramik	PVC	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor)	Pastel ve parlak renk kullanımı		
Adet	1	5	6	0	8	1	0	2	1	5	3	10		
%	5	28	34	0	45	5	0	11	5	27	17	56		

4.4. Bölüm Değerlendirmesi

Ekonomik yapının değişmesiyle talep edilenin ‘farklılık’ üzerine kurgulanması, birbirine benzerliğin ‘bir gruba dahil olmak’ yerine ‘sıradan olmak’ anlamına gelmesi konut yapılarında da yenilik arayışını doğurmuştur. Bu arayış belli sınırlar dahilinde yapılmadığı takdirde yapılaşmada bir dil birliği sağlanamamaktadır. Bu tez çerçevesinde ele alınan üç bölgede de böylesi bir durum, kütlelerde abartılı biçim ve renk arayışları gözlenmektedir.

Bölgeler arasında cephe hareketi anlamında bir karşılaştırma yapmak gerekirse Mustafa Kemal Mahallesi’nde kütleyle bütün olarak hakim hareket

gözlenmediği, dış balkon, kapalı çıkma ve salonda geniş pencere kullanımları bulunduğu (Resim 4.15), Çiğdem ve Çukurambar mahallelerinde hem kütleye heykelsi ifade veren bütünsel hareketlerin, hem de çeşitli, kısmi cephe hareketlerinin kullanıldığı görülmüştür (Resim 4.16, 4.17). Sınıflandırmada kullanılan bazı cephe hareketleri (kapalı çıkma yapılması, çekme kat kullanımı, dış veya gömme balkon kullanımı gibi) bölgelere ait imar yönetmelikleriyle sınırlandırılmıştır. Bu cephe hareketleri, bölgeye ait yönetmelikler izin verdiği ölçüde uygulanabilmekte, dolayısıyla bölgeler arasında farklılıklar oluşmakta, örneğin; Çiğdem Mahallesi ile Çukurambar ve Mustafa Kemal mahalleleri arasında, çekme kat uygulaması gözlenen konut oranının farklı olmasına sebep olmaktadır. İmar durumunun belirleyicisi durumundaki yerel yönetimler, kimi zaman aktif olarak bölgede üretilen yapıların cephe düzeninde de karar mekanizması (Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin oluşturduğu 'estetik kurul', Keçiören Belediyesi'nde belediye başkanı gibi) olarak çalışmaktadır. Yerel yönetimlerin bu yaptırımları, benzerliklerin yakalanmasını sağlayarak bir 'dil birliği' oluşturabileceği gibi, yine bu benzerlikler ve tekrarlar sebebiyle bıktıran bir monotonluğa da sebep olabilir. Tez kapsamında incelenen konutlar için böylesi bir kontrol mekanizmasının olmaması, tasarım anlamında serbest bir ortam sağlasa da, bu serbestlik uyumsuz bir çoksesliliği beraberinde getirmiştir.

Bunların dışında, tasarımcı ve(veya) işverenin tercihiyle uygulanan elemanlar; cephelerde kademe uygulamaları, kat seviyelerinde yatay bantlar, salon mekanını vurgulayan geniş pencereler, eğrisel balkon biçimlenmesi ve üçgen alınlık kullanımı farklı kompozisyonlarla karşımıza çıkmaktadır (Resim 4.18). Çiğdem ve Çukurambar mahallelerinde gözlenen cephe hareketlerinden, köşelerde vurgu sağlayan kule biçimli yükselmeler Mustafa Kemal Mahallesi'nde karşımıza çıkmamaktadır. Bu durum, bölgede kat adedinin diğer bölgelere kıyasla az olması nedeniyle, bahsedilen cephe hareketinin kütlelerde istenilen etkiyi sağlayamayacak olmasına bağlanabilir.

Resim 4.15. Mustafa Kemal Mahallesi'nde kapalı çıkma ve kademe uygulaması

Resim 4.16. Çiğdem ve Çukurambar mahallelerinde kısmi hareketler

Resim 4.17. Çiğdem ve Çukurambar mahallelerinde kütleye hakim biçimsel hareketler

Resim 4.18. Cephede kademe, yatay bant, geniş pencere, dekoratif kolon eğrisel balkon, üçgen alınlık gibi eleman kullanımı

Kaplama malzemesi kullanımında ise en büyük çeşitlilik Çukurambar bölgesinde (granit, mermer, andezit, yapay taş, prese tuğla, BTB, PVC) gözlenmektedir. Her üç bölgede de kaplama malzemesi seçiminde yerel bir malzeme olan andezit (Ankara Taşı) ve prese tuğla çokça tercih edilmektedir.

Her üç bölgede de pastel (beyaz, krem, somon, toprak rengi ve kahve tonları) ve parlak renk (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor) tonlarının bir arada kullanımı yoğun olarak gözlenmiştir. Kullanılan renklerde çoğunlukla uyum gözetilmiş olsa da, zıt renk kullanımı da yaygın bir uygulamadır.

2000'li yıllara ait Ankara apartman konutları 1920'ler ile kıyaslandığında gözlenen çeşitlenme; yapı üretim tekniklerinin değişmesine, gelişen teknolojiyle birlikte malzeme çeşidinin artmasına ve renk kullanımında daha özgür davranılmasına bağlanabilir. Başlarda mimar sayısının azlığı nedeniyle çoğu projenin tek elden çıkması, günümüzde ise mimar sayısının artışı, bireyselliğin öne çıkması ve dolayısıyla farklı tasarım yaklaşımlarının uygulama şansı bulması da bahsedilen çeşitlenme eğilimi içinde önemli bir yere sahiptir. Kaplama malzemesi ve renk kullanımında oldukça fazla seçeneğe sahip günümüz konut mimarlığında karşımıza çıkan önemli bir sorun ise üretim aşamasının mimar dışında gelişmesi ve üreticinin projede çeşitli değişiklikleri yapma hakkı olduğu düşüncesiyle hareket etmesidir (14, 55, 67, 71, 73). Dolayısıyla mimari değerlendirme kaygısı olmayan bu kişilerce verilen ve konutun çevresiyle beraber oluşturduğu bütünü etkileyecek kaplama malzemesi, renk gibi kullanımlar, inceleme yapılan Çiğdem, Çukurambar ve Mustafa Kemal mahalleleri gibi bölgelerde çeşitliliğin içinde karmaşık bir ortama sebep olmaktadır.

5. SONUÇ

Tüketim toplumunun bir sonucu olarak ortaya çıkan popüler kültür, mimarlık alanında kendini fark edilebilirlik ve ticari değere dönüşebilirlik üzerinden tanımlamaktadır. Farklı olma kaygısı ise mimarlıkta cepheyi, kabuğu ve bütün olarak formu öne çıkarmış, mimarı biçimsel araştırmalar yapmaya, denenmemişi denemeye yöneltmiştir. Bu arayış ortamında sonuç olarak çıkan ürünler, kısa sürede, tekrarlarla tüketilmekte ve sıradanlaşmaktadır. Bir döngü halinde, kendini tekrarlayan bu sistemde ‘benzersiz’ olabilmek ise mümkün görünmemektedir.

İnşaat sektörünün en yoğun üretim yaptığı alan olan konut, aynı zamanda kişinin kendisini ifade etme, sosyal ve ekonomik statüsünü gösterme mekanıdır. Dolayısıyla, biçimsel kaygılar içindeki kişi, farklı olmanın statü göstergesi olduğu bir ortamda, sektördeki üreticiden, fonksiyonel ve kaliteli olmanın yanı sıra, etkileyici, güzel ve ‘farklı’ konut talep etmektedir. Fakat bu beklentiler apartman tipi konutlarda, tip kat planları, bu yönde yapılan farklı biçim çalışmalarının uygulama aşamasında ekonomik olmayışı ve en başta imar yönetmeliklerinin kısıtlayıcılığı gibi nedenlerle rahatlıkla karşılanamamakta, bu yönde yapılan çalışmalar sınırlı kalmaktadır.

Gelenekselden farklı olarak günümüz konutlarında, ister toplu konut, isterse blok konut olsun, imaj öncelikle mimar tarafından verilen kararlarla oluşturulur. Rapoport’un da belirttiği üzere çevresel kararlarda oldukça etkili bir rol oynayan mimarlar, çevreyi kendi kimlikleri çerçevesinde algılamak, kullanıcı bu çevreyi kullanım boyutuyla irdelemektedir (74). Gerek müstakil gerekse de apartman tipi konutlarda, biçimsel imgelerin kullanıcı için önceden tasarlanması ve kullanıcının bu imgeler arasından seçim yapması söz konusudur. Seçim aşamasında, ticari bir değere dönüşen konutun diğer örnekler arasında tercih edilebilirliğini artırmak ise mimara düşmektedir. Onun form anlamında alacağı kararlar, yapının ‘değerini’ arttıracak ve satışını kolaylaştıracaktır.

Mimari ürünün ortaya konma sürecinde, yapının kent içindeki konumu ve hitap ettiği sosyo-ekonomik grup, biçimlenişte etkili olmaktadır. Bunun yanı sıra yerel yönetimlerin tercihleri de zaman içerisinde o bölge ile özdeşleşen değerler haline gelebilir. Sözgelimi Ankara, Keçiören semtinde geçmişte yerel yönetimlerin ısrarı ile, bol renkli ve ‘kitsch’ sayılabilecek motiflerle uygulanan, cam mozaik cephe kaplama malzemesi o semt ile adeta bütünleşmiş olmasına rağmen, Çankaya, Yıldız semtinde tercih edilmemektedir.

Mimar Can Ersan, Ümitköy’de gözlediği durumu şu sözlerle ifade etmektedir:

“Ümitköy’de şu anda talep 4+1, çift banyo üzerine kurulu. Alanı aynı, oda sayısı aynı, hizmetleri aynı olan bir dizi konut arasından seçilen olabilmek için ‘farklı’ bir şeyler sunmak, örneğin cephede süsleme öğeleri kullanmak yada çarpıcı renkler kullanmak gibi uygulamalara gidiliyor. Dolayısıyla kalabalık içinde kendini göstermeye çalışan binalar ortaya çıkıyor. Kullanılan yöntemlerden biçimsel arayışın dışında, renk ve malzeme seçiminde mimar etkili olamamakta ve seçim çoğunlukla müteahhidin insafına kalmaktadır. Aslında problem daha imar planı hazırlanırken başlıyor. Binadan anlamayan adam ‘kentsel tasarım’ adı altında bir düzenleme yapıyor, sonrasında problemleri çözmek ise mimara kalıyor. Ortada bir pazarlama hali dolaşıyor: mimar kendini müteahhide, müteahhit ise sıradan insana yani müşterisine satıyor. Bu noktada sıradan insanı etkileyecek elemanların arayışına giriliyor.” (14)

Aslında incelemesi yapılan Çiğdem, Çukurambar ve Mustafa Kemal mahalleleri için de geçerli olan bu durum, Ankara’nın gecekondu dönüşen bu konut yerleşimlerinde kaçırılan bir fırsata işaret etmektedir. Daha önce kentsel planlama ve mimari tasarım anlamında yapılan yanlışların yerine yeni denemeler şansı bulunmuşken, böyle bir şansın değerlendirilemediği ve alışıldık yanlışların tekrarlandığı görülmektedir (14). Bir tür gösterişe dayalı bu durum sonucunda ‘en yeni cephe düzenini bulmak’ amacı dışında, bir dil birliği ortaya çıkarılamamıştır. Kooperatif tipi konut üretim sisteminde belirli olan mal sahiplerinin (kooperatif üyelerinin) aksine, arsa sahibi ve müteahhit dışında mal sahibi belli olmayan yap-sat sisteminde satış kaygısının öne çıkması, bu sistemle üretilen konutların cephelerinde farklılık arayışına ve dolayısıyla büyük bir çeşitliliğe sebep olmaktadır.

Genel olarak, görüşülen mimarların, bölgelerde konut yapılarının cephelerindeki kendini gösterme yarışından ve doğurduğu karmaşık ortamdan rahatsız oldukları anlaşılmıştır. Fakat tasarım sürecinde çeşitli etkenler (müteahhidin satış kaygısı kaynaklı baskısı, parsellerde çoklu hisseler, imar durumu gibi) mimarı zor durumda bırakabilmektedir. Bu durum karşısında aldıkları tutuma göre mimarları iki gruba ayırmak mümkündür. Birinci gruptaki mimarlar, karşısındakini işverenden çok eğitilmesi gereken, düşük zevklerinin yanlış olduğunun gösterilmesine ihtiyaç duyan bir kişi olarak değerlendirmektedir. Bu gruptaki mimarlarda gözlenen bir diğer özellik ise, proje talebiyle gelen işverenin kişisel taleplerinde ısrarcı olması durumunda, işi geri çevirebileceğini belirtmesidir (75). Diğer grup mimarlar ise müşteriyi 'patron' olarak görmekte ve daha çok onun taleplerini meslek değerleri içinde nasıl karşılayabileceğini düşünmektedir. Eğer müşterinin talebini karşılamayı reddederse, müşteri nasılsa gidip bir başka mimara dilediği gibi bir projeyi çizdirecektir (54).

Tasarlanan konutun, cephe hareketleri kararlarını vermek mimarın yaklaşımına, cephede kullanılacak kaplama malzemelerinin veya renklerin seçimi gibi kararlar ise çoğu zaman müteahhidin insafına kalmaktadır (57). Müteahhit, günü, modayı takip etmek, bir anlamda gelip geçicilik ortamında en yeniyi yakalamak niyetindeyken mimar, meslek ahlakının getirdiği titizlikle seçim yapmaya, en doğruyu bulmaya çalışmakta, eserini uzun zaman yaşatacak kararları almaya çalışmaktadır. Bu birbiriyle uyum gösteremeyen iki yaklaşımın sonuç ürünü ise, üretim sürecinde malzeme ve renk kararlarında daha etkin olan müteahhidin belirleyiciliğinde gerçekleşmektedir. Yapılan çalışma sonunda, 1990'lardan günümüze üretilen Ankara apartmanlarında gözlenen çeşitliliğin bölgelere ait birer kimlik ortaya koyamadığı görülmüştür. Tarihsel süreç içerisinde, belli dönemlerden yapılan alıntılarla, benzer seçmeci tavırlar gözlense de, 1990 sonrası Ankara'da herhangi bir mimari dönem veya tavır gözetmeksizin, çeşitli dönemlere ait mimarlık ürünü elemanların, gerçekçi veya değiştirilmiş ölçeklerle, ayrı veya birlikte kullanımı söz konusudur. 1920'li yılların köşe kuleleri, kemerli

pencereleri, 30'ların yatay bant pencere kullanımı, 50'lerin sonunda başlayan organik formlar ve 60'ların eğrisel balkonları, günümüzde, farklı ölçeklerde, farklı malzeme ve renk uygulamalarıyla bir araya getirilmektedir (Resim 5.1). Popüler denebilecek cephe elemanları, malzeme ve renk kullanımları görülse de bu kullanımlar bir tipolojinin getirisi olarak güçlü bir kompozisyon oluşturmamakta, tersine ortaya çıkan bu çeşitlilik içinde kaos gözlenmektedir.

Resim 5.1. Çeşitli dönemlerden alıntı yapılan mimari öğeler

Başlıca dayanağının “farklılık” olduğu popüler kültür, kendisine denenen her yaklaşımın kabul görmesini sağlayacak bir ortam oluşturmuştur. Görülen odur ki; tüketim toplumu bir dönem sonra bu yaklaşımları da tüketecek ve tekrar ‘yeni’, ‘farklı’ arayışlar peşinde koşacaktır.

KAYNAKLAR

1. Ural, S., "Mimari Yüzeyin İfadesinde Renk", **Yüzey Sempozyumu**, Ankara, 120-125 (1999).
2. Ustaömeroğlu, A. A., "Yüzeyin Biçimlenişi ve Görsel Etkileri", **Yüzey Sempozyumu**, Ankara, 72-80 (1999).
3. Arıtan, Ö., "1950'lerden 80'lere Uzanan Süreçte Popüler/Postmodern Yönelim ve Dönüşen Mimari Kabuk/Yüzey", **Yüzey Sempozyumu**, Ankara, 27-29 (1999).
4. Taş, D. Ö., "Müstakil Toplu Konutta Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeye Bağlı Olarak Kazandırılan Cephe Kimliği", Yüksek Lisans Tezi, **Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, 1-29 (2005).
5. Akar, N., Başkaya, A., "Müstakil Toplu Konutta Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeye Bağlı Olarak Kazandırılan Cephe Kimlikleri", **2. Ulusal Çatı ve Cephe Kaplamalarında Çağdaş Malzeme ve Teknolojiler Sempozyumu**, İstanbul, 179-186 (1999).
6. Pamir, D., "Recent Design Trends in Turkey", Design in Islamic Cultures 2: Urban Housing, **MA: Aga Khan Program for Islamic Architecture**, Cambridge, 16-20 (1982).
7. Türkiye Ulusal Komitesi, "Habitat 2. Türkiye Ulusal Raporu ve Eylem Planı: Taslak", **TOKİ**, Ankara, 25-30 (1995).
8. Tekeli, İ., "Türkiye'de Yaşamda ve Yazında Konut Sorununun Gelişimi", TOKİ Konut Araştırmaları Dizisi, **ODTÜ Basım İşliği**, Ankara, 62-70 (1996).
9. Ersoy, D., "Mesleki Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar", Ed. Mine Kuban, **Mimarlık**, 11-12: 9-14 (1974).
10. Tan Erşahin, R. E., "Kentsel Mekanın Üretiminde Mimarlık ve Kentsel Tasarımın Rolünü Yeniden Tanımlamak: Çukurambar Örneği", **Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülten**, Ekim 2002: 22-29 (2002).
11. Lynch, K., "The Image of the City", **M.I.T. Press**, New York, 15-22 (1960).
12. Bademli, R., "Ankara'da Kent Planlama Deneyi ve Ulaşılan Sonuçlar", Ankara 1985'den 2015'e, Tekeli, İ., Türel, A., Altaban, Ö., Günay, B., Bademli, R., **Ankara Belediyesi EGO Genel Müdürlüğü Yayını**, Ajans İletim, Ankara, 105-114 (1987).

13. Kaya, Ö., “Ankara’nın Kentsel Gelişme Sürecinde Eskişehir ve İstanbul Eksenlerinde Konut Alanlarının Gelişimi”, Yüksek Lisans Tezi, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul, 60-73 (2001).
14. Ersan, C., sözlü görüşme, (2005).
15. Süer, D., Yılmaz Sayar, Y., “Küresel sermayenin yeni tüketim mekanları lüks konut siteleri”, Mimarlık ve Tüketim, Çağdaş Mimarlık Sorunları Dizisi 3, **Boyut Yayınları**, İstanbul, 39-41, 49 (2002).
16. Yırtıcı, H., “Tüketicinin mekansal örgütlenmesinin ideolojisi”, Mimarlık ve Tüketim, Çağdaş Mimarlık Sorunları Dizisi 3, **Boyut Yayınları**, İstanbul, 13 (2002).
17. Bursa, N., “Gelenek, işlev ve moda ortak düzleminde bir mimar: Sedad Hakkı Eldem”, **Gelenek, İşlev ve Moda Arasında Günümüz Konut Kültürü Semineri**, Ankara, 40 (2004).
18. İmamoğlu, O., İmamoğlu, V., “İnsan, Evi ve Çevresi: Ankara’da Bir Toplu Konut Araştırması”, Konut Araştırmaları Dizisi 15, **TOKİ**, Ankara, 1-9 (1996).
19. Altınışık, M. B., “A Critical Approach: The Correlation of Architecture and Commercial Image”, Yüksek lisans tezi, **ODTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü**, Ankara, 8-22 (1998).
20. Tavşan, C., Sağsöz, A., “Kültür-Biçim-Simge Kavramları Arasındaki Etkileşimlerin Mimari Yüzeyle Yansıması”, **Mimari Biçimlendirmede Yüzey Sempozyumu**, Ankara, 52-53 (2001).
21. Karaman, A., “Toplu Konut Alanlarının Tasarımında Sosyo-Kültürel Veriler: Bazı İlke ve Ölçütlerin İncelenmesi”, **Yapı Dergisi**, 118, (1991).
22. Krier, L., “Architectural Composition”, Elements of Architecture, **Rizzoli**, New York, 122 (1991).
23. Bilgin, İ., “Türkiye’de barınma kültürü ve konut mimarisinde yeni eğilimler”, **Gelenek, İşlev ve Moda Arasında Günümüz Konut Kültürü Semineri**, Ankara, 27 (2004).
24. Güzer, A., “Kültürel süreklilik ve dönüşüm alanı olarak konut”, **Gelenek, İşlev ve Moda Arasında Günümüz Konut Kültürü Semineri**, Ankara, 29-33 (2004).
25. Haug, W. F., “Critique of Commodity Aesthetics: Appearance, Sexuality and Advertising in Capitalist Society”, **University of Minnesota Press**, Minnesota, 23 (1986).

26. Hershberger, R. G., "Predicting the Meaning of Architecture", *Designing for Human Behavior Architecture and the Behavioral Sciences*, Lang, J., Burnette, C., Moleski, W., Vachon, D., **Dowden Hutchinson & Ross Inc.**, Pennsylvania, 147-148 (1990).
27. Yakan, Ş., "Mimari Form Oluşumuna Etki Eden Girdiler ve Tarihsel Süreç İçinde Form Olgusunun İrdelenmesi", **Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, İstanbul, 9, 18-25 (1999).
28. Sepkin, Y., **Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülten**, Ekim 2002: 17-19 (2002).
29. Kılıçkiran, D., "Mimarlık ve Kitsch: Ankara'daki Son Dönem Konut Yapılarında Kitsch Üzerine", **Ankara Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Ankara, 65-82 (1997).
30. Karaaslan, M., "Yapıtlar, Anılar", **Karaaslan Mimarlık Ltd. Şti.**, Ankara, 30-40 (2001).
31. Yürekli, K. F., "Çevre Görsel Değerlendirmesine İlişkin Bir Yöntem Araştırması", Doktora Tezi, **İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü**, İstanbul, 42-53 (1977).
32. Norberg-Schulz, C., "Genius Loci: Towards A Phenomenology of Architecture", **Academy Editions**, London, 46 (1974).
33. Çağıl, M., "Göstergebilimsel Yöntemle Mimari Yapı Okuması; 1980 Sonrası Kayseri Kamu Yapıları Örneği" Yüksek Lisans Tezi, **Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Ankara, 70 (2000).
34. Aydınli, S., "Mekansal Değerlendirmede Algısal Yargılara Dayalı Bir Model", Doktora Tezi, **İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü**, İstanbul, 43 (1986).
35. Onat, E., "Mimarlık, Form ve geometri", **YEM Yayın**, İstanbul, 2-5 (1995).
36. Bonta, J.P., "Architecture and Its Interpretation: A Study of Expressive Systems in Architecture" **London Humphries**, London, 92 (1979).
37. Başkaya, A., "Giriş", **Mimari Biçimlendirmede Yüzey Sempozyumu**, Ankara, 3-10 (2001).
38. Zevi, B., "Mimariyi Görmeyi Öğrenmek", Divanlıoğlu, D., **Birsen Yayınevi**, İstanbul, 11-12, 73 (1990).
39. Conway, H., "Understanding Architecture", **Routledge**, New York, 97-101 (1994).

40. Venturi, R., S. Brown, D., Izenour, S., "Las Vegas'ın Öğrettikleri", Tanyeli, U., **Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları**, Ankara, 104 (1993).
41. Güzer, A., "Mimarlıkta 'Orgy' Sonrası", **Mimarlık**, 258: 15-16 (1994).
42. Ö. Gür, Ş., "Milenyuma Çeyrek Kala", **Yapı Dergisi**, 218: 53-55 (2000).
43. Arıtan, Ö., "Realitions Between Massive Popular/Pop Culture and Architecture After the Second War", Yüksek Lisans Tezi, **İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, İzmir, 66-72 (1997).
44. Baudrillard, J., "The Tranparency of Evil", **Routledge**, New York, 3 (1993).
45. Aybar, U., Başkaya, A., "Müstakil Toplu Konut Cephelerinde Farklı Malzeme Kullanımı ve Farklı Yorumlarla Kimlik-Kimliksizlik ve Kişileştirme", **2. Ulusal Çatı ve Cephe Kaplamalarında Çağdaş Malzeme ve Teknolojiler Sempozyumu**, İstanbul, 165-172(1999).
46. Hesselgren S., "Language of Architecture", **Applied Secience Publishers Ltd.**, London, 113 (1969).
47. Karamağaralı, N. A., "Tarihsel Süreç İçerisinde Mimarlıkta Yüzeyi Etkileyen Faktörler", **Yüzey Sempozyumu**, Gazi Üniversitesi, Ankara, 170-175(1999).
48. Rapoport, A., "House form and culture", **Englewood Cliffs**, Prentice-Hall, 27 (1959).
49. Cooper, C., "The house as a symbol of self", J. Lang (ed.) **Architecture and human behavior**, Stroudsburg, PA: Dowden, Hutchinson, & Ross., 52 (1974).
50. Özdemir, E., "Kamu Yapısı Cephesinde Simetri; Ulus Sayıştay ve Ankara Ticaret Odası (ATO)", Yüksek Lisans Tezi, **Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Ankara, 55-90(2005).
51. Lang, J., "Creating Architectural Theory", **Van Nostrand Reinhold**, New York, 24-38 (1987).
52. Gifford, R., Hine, D., Clemm, W., Shaw, K., "Why Architects and Laypersons Judge Building Differently: Cognitive Properties and Physical Bases", **Journal Of Architectural and Planning Research**, 19: 2, 42 (2002).
53. Boulding, K., "The İmage", **University of Michigan Press**, Ann Arbor, 82 (1956).

54. Bloomer, K. C., "Body, Memory, and Architecture", **Yale University Pres.**, New Heaven and London, 32-35, 37, 70 (1977).
55. Ergül, A., sözlü görüşme, (2005).
56. Özmen, A., "1920 Sonrası Ankara'da Apartman Konut Gelişimi ve Sosyal Değişim ile Etkileşimi Üzerine Bir Araştırma", **Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Doktora Tezi, 47-181(1995).
57. Tekeli, İ., "Türkiye'de Kentleşme Yazıları", **Turhan Kitabevi**, Ankara, 57-71 (1982).
58. Göksu, S., "Ankara'da Bir İmar Öyküsü", Kent, Planlama, Politika, Sanat, Yenışehir, ODTÜ Yayını, Ankara, 22 (1994).
59. Aksu, A., "1950-1975 Dönemi Sosyal Yapı Değişiminin Konut Tasarımına Etkisi, Ankara-Kavaklıdere Örneği" Yüksek Lisans Tezi, **Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, 67-79(1987).
60. Eldem S. H., "50 Yıllık Cumhuriyet Mimarlığı", **Mimarlık**, 11-12: 5-7 (1973).
61. Gür, O. Ş., "1980'li Yıllarda Apartman Örnekleri", **Mimarlık**, 1989/1: 62(1989).
62. Türel, A., "Ankara Konut Yapım Süreçleri", Ankara 1985'den 2015'e, Tekeli, İ., Türel, A., Altaban, Ö., Günay, B., Bademli, R., **Ankara Belediyesi EGO Genel Müdürlüğü Yayını**, Ankara, 55-64 (1987).
63. AMANPB, "Ankara Nazım Plan Şeması Raporu 1970–1990", **AMANPB Yayını**, Ankara, 5 -34 (1977).
64. Tekeli, İ., "Yetmiş Yıl İçinde Türkiye'nin Konut Sorununa Nasıl Çözüm Arandı", **TOKİ Yayınları**, Ankara, 16 (1995).
65. Şenyapılı, T., "Ankara Kentinde Gecekondu Gelişimi (1923-1960)", **Kant Koop Yayınları**, Ankara, 35 (1985).
66. Çankaya Belediyesi, "1/1000 Ölçekli Karakusunlar I. Etap Nazım İmar Plan Notları", **İmar Şb. Md.**, Ankara (1998).
67. Summak, Ö. F., sözlü görüşme, (2005).
68. Çankaya Belediyesi, Karakusunlar, Çukurambar, Çevre Yolu Kuzeyi, II. Etap I. Aşama İmar Planı, **İmar Şb. Müdürlüğü**, Şehir Pl. Şb. Md. Raporu, Ankara (1991).

- 69.Çankaya Belediyesi, Karakusunlar, Çukurambar, Çevre Yolu Kuzeyi, II. Etap II. Aşama İmar Planı, **İmar Şb. Müdürlüğü**, Şehir Pl. Şb. Md. Raporu, Ankara (1991).
- 70.Çankaya Belediyesi, Karakusunlar, Çukurambar, Çevre Yolu Kuzeyi, II. Etap III. Aşama İmar Planı, **İmar Şb. Müdürlüğü**, Şehir Pl. Şb. Md. Raporu, Ankara (1991).
- 71.Şenel, F. A., sözlü görüşme, (2005).
- 72.Çankaya Belediyesi, "Mustafa Kemal Mahallesi İmar Durumu Değişikliği", **İmar Şb. Md.**, Ankara (1998).
- 73.Gökçen, H., sözlü görüşme, (2005).
- 74.Rapoport, A., "Identity and Environment: a Cross-cultural Perspective", Housing and Identity: Cross-cultural Perspectives, ed. Duncan, J. S., **Croom Helm Ltd.**, London, 10 (1981).
- 75.Erman, T., Altay, B., Altay, C., "Architects and the Architectural Profession in the Turkish Context", **Journal of Architectural Education**, 3: 46-53 (2004).

EKLER

EK-1: BÖLGELERDE PROJESİ BULUNAN MİMARLARLA YAPILAN GÖRÜŞME METİNLERİ

Ömer Faruk Summak/ Tek Mimarlık

Çiğdem Mahallesi'nin imar çalışmaları 1990'lı yıllarda tamamlanmış, o tarihten sonra müteahhit eliyle konut üretimi başlamıştır. Müteahhit bir yatırımcı olarak ona en az maliyetle en çok parayı kazandıracak proje talebiyle mimara gelmektedir. Bu tür konut üretiminde mimarın son sözü söylemek gibi bir lüksü bulunmuyor. Yani yapının çoğu kararını müteahhit ve onun talepleri belirliyor. Örneğin günümüzde kullanıcı tarafından çoğunlukla kiler veya depoya dönüştürülen alaturka tuvalet biriminin gereksizliğini müteahhide anlatamıyorsunuz. Aslında problem bu kişilerin herhangi bir eğitimden geçmemiş olmalarından kaynaklanıyor. Proje okumayı bilmeyen adam, inşaat bitip de kalitesiz işçilikler kendini göstermeye başladığı ve satış aşamasında beklediği talep oluşmadığı zaman anlıyor ki bir yerlerde hata yapmış. Yapıda kullanacağı malzemeler konusunda da “bunun parasını ben vereceğim” diyerek yine kararın belirleyiciliğinin kendisinde olduğunu ortaya koyuyor. Yasal bir koruması olmayan mimari eser, sonuçta projenin, mimarın kurgusunun dışında yapı olarak tamamlanıyor.

Bahsettiğim bu ortamda, benzer boyutlardaki parsellerde yerleşen bu konutlar, yüksek gelir grubuna hitap ederek tasarlanan, bu sebeple alıcının ilgisini çekebilmek amacıyla çeşitli cephe oyunlarının denendiği birimler haline gelmiştir. Farklı olmak adına kütle formunda bazı denemeler yapılabiliyor, mesela köşk mekanı olarak tanımlanılan Türk Evi'nden bir öge gibi alıntılar veya eğrisel formlu balkonlar, aranan farklılığı sağlayabiliyor. Gene de, yapının konumu ve yapılan yatırımın doğruluğu biçimsel farklılıktan önde gelmektedir.

Faik Ahmet Şenel/ Fon Mimarlık

Çukurambar bölgesinde yapılaşma 1996-97 senelerinde başladı denebilir. Bölgede yaptığım ilk projenin ruhsat tarihi 1998. Aplikasyonu için bölgeye gittiğimde gecekonduculardan ve ağaçlardan parseli bulmakta ve ölçüm yapmakta çok büyük sıkıntı yaşadım. Bölge imara açıldığında gecekonducular arasındaki dar yollar dışında yol yoktu. Çoğu farklı bölgede de olduğu gibi burada da altyapı hizmetleri yapılaşma sonrası sağlandı.

Bu hareketlenme sürecinde müteahhitlerin finans durumu, yapının yapılacağı parselin kaç ortaklı olduğu gibi etkenler konut bloklarının biçimlenişinde etkili oldu. Çukurambar'ın bir avantajı bölgeye gelen ilk müteahhit firmaların finans anlamında güçlü olmasıydı. Dezavantajı ise bu ilk yapıların yüksek meblağlarla satılabilmesi ve dolayısıyla Ankara'nın çeşitli bölgelerinde (Keçiören, Yenimahalle, Yıldız gibi) müteahhitlik yapan irili ufaklı firmaların buraya gelmesidir. Bu firmalar beraberlerinde, pratikleri doğrultusunda biçim, malzeme ve renk kullanımlarını da bölgeye taşıdılar. Dolayısıyla bölge sıfırdan başlamanın avantajını kaybederek böyle bir görüntüye büründü.

Bölgede böylesi bir çeşitliliğin oluşmasında bana göre en büyük etken, yapı üreticisinin satış kaygısı. Bu durum, müteahhidin farklılık veya popüler olanı talep etmesini doğuruyor. Eğer finans sıkıntısı yoksa yenilik arayışına girebiliyor fakat maliyet sıkıntı oluşturuyorsa daha önceki pratiklerini tekrarlamayı, satışının rahat olduğunu gördüğü konut tipini tercih ediyor.

Bölgede parsel boyutlarının benzerliği ve imar koşulları, eğer konutların programı da aynıysa (kaç adet daire olacağı ve katlara nasıl dağılacağı) da benzerse kütlelerin tekrarlanmasına sebep olur. Dolayısıyla işçilik, m² ve oda sayısının benzer olduğu durumlarda cephe önem kazanmaktadır. Müteahhit cephede hareketlilik sağlayacak diye iç mekan m²'sinden kaybetmek istemez ve bu yüzden farklılık için elinizde balkonlar, renk ve cephe kaplamaları kalmaktadır. Bu noktada diğer bölgelerden farklı olarak Çukurambar'da

balkon m²'lerinin emsal hesaba katılmaması oldukça büyük ve kütleye hakim olan balkonların planlanmasını sağladı.

Ayşe Ergül

Çukurambar'da yapılaşmanın başladığı yıllarda ilk proje yapanlardan biriyim. Mimari kimlik olarak özellikle blok tipi konutlarda sıklıkla kullandığım kütleyi saran, eğrisel balkonlar da benimle özdeşleşti. Bu bölgede de bu mantıkla projeler yaptım. Bu projeler, hem işçiliği zor hem de maliyeti yüksek olmasına rağmen ekonomik olarak güçlü müteahhit firmalarla çalışma şansım olduğu için uygulanabildi.

Zaman içinde, bölgede yapılan ilk konutların türevleri veya bunların dışında bir dil arayan projeler uygulandı. Sonuç olarak böyle bir çeşitlilik doğdu. Bu çeşitliliğin, arayışın arkasında daha çok müteahhidin yapısını öne çıkarma ve satış kaygısı var. Daha önce de belirttiğim gibi ekonomik durum gerek biçim, gerekse malzemeyi belirliyor. Ayrıca müteahhidin kültürel yapısı da daha önceki inşaat deneyimleri de etkili oluyor. Kendince 'güzel' bulduğu çözümleri, malzeme ve renkleri talep edebiliyor. Bense cephede malzeme kullanımında seçici değilimdir, müteahhit zaten ekonomisine göre davranıyor. Bende malzemeyi ve diğer planlama kriterlerini karşımdakinin durumuna göre ayarlıyorum.

Renk kullanımı konusunda uygulamayı takip etmeye çalışsam da bazen kontrol edemiyorsunuz. Müteahhit elindeki boyayı veya o dönem popüler olan rengi kullanarak cepheyi bir an önce boyamaya bakıyor. Çünkü müşteri boyanmış cepheyi görünce inşaatın bitmek üzere olduğunu düşünebiliyor.

Hüdaverdi Gökçen/ Gökçen Mimarlık

Mustafa Kemal Mahallesi taks ve kaks oranları 2000'li yılların başına kadar 2 katlı bir yapılaşmayı getirmekteydi. Fakat parsel ölçülerinin ve çekme

mesafelerinin sonucunda kalan inşaat alanı tasarım gereklerini yerine getirememekte ve hatta taks oranlarıyla belirlenen alanı bile sağlayamamaktaydı. Daha sonra alınan kararlarla parseller birleştirilmiş ve 4 katlı bir yapılaşma sağlayacak şekilde kaks oranı değiştirilmiştir. 2001 yılında yapılan bu değişiklik sonrasında bölgede yapılaşma hızlanmıştır.

Kişisel tercihim ve büromuzun yaklaşım tarzı olarak yapıda biçimsel kaygılar, fonksiyonel ve strüktürel kaygılarımızdan sonra gelir. Mustafa Kemal Mahallesi'nde bulunan iki konut projemizde de öncelik programın çözümlenmesinde ve strüktürün sağlıklı bir biçimde oluşturulmasındaydı. Bu yapıların çevre yapılar arasında 'farklı' olmasını çeşitlilik içinde sade bir tutum içinde olmalarına bağlayabiliriz. Bölgedeki bu çeşitliliği ise üslup sıkıntısı ve tüketim kültürünün bir getirisi olarak görüyorum. Bana göre farklı olarak öne çıkmaya çalışmak, mimari anlamda öncelikler sırasını değiştirerek ürünün değerinin düşmesine sebep olmaktadır. Başarılı mimari ürün kullanılan malzemenin gereğini bilmekten geçer. Estetik kaygıyla yapılan uygulamaların statik anlamda rijitliği bozması, biçim olarak etkileyici fakat dayanıklı olmayan bir yapıya sebep olacaktır. Dayanıklı olmayan yapının ise uzun seneler ayakta durması beklenemez. Fakat literatüre geçmiş yapıların değeri kalıcılıklarından kaynaklanmaktadır.

Bölgede tasarım yaparken çevre yapılaşmadan çok imar durumunu ve programı belirleyen olarak aldım çünkü daha önce belirttiğim kriterleri göz önünde tutan bir yapı yoktu. Genelde yaptığım işlerde sonraki yapılaşmaya örnek olmayı amaçlarım. Benim için kendine güvenen, sade ve oturaklı, kısacası 'efendi bina' yapmak öncelikli ve değerlidir.

Can Ersan

Ümitköy'de ilk yerleşim planı, düşük gelirliilerin konut ihtiyacını gidermek üzere hazırlanmıştır. Fakat bu ihtiyacın bu bölgede karşılanması için bir sosyal talep gerçekleşmemiş, belediye bölgeyi yapılaşmaya açmış ve zaman

içinde rant, bölgenin gelişimini sağlamıştır. Bu yönde yapılan ilk uygulama İşçi Mahallesi Kooperatifi'dir. Bunu takiben yapılan Binses Kooperatifi, bölgenin gelişiminde en önemli yeri tutmaktadır. Bölgede müstakil konutların yanı sıra blok tipi konutlar bulunmaktadır. İmar planına göre belirlenen bu durum, plan dışı olarak müstakil konut sahiplerinin, yükselen arsa değeri karşısında satmaya yönelmesiyle, yerlerine zamanla katlı konutlar inşa edilmiştir. Dolayısıyla villalar bölgesinde bir apartmanlaşma süreci izlenmiştir.

Bölgedeki çeşitlilik buraya özel bir durum değil. 1970-75'lerden beri Ankara'da böylesi bir satışa yönelik arayış söz konusudur. Ben bunu farklı olmak adına yapılan 'zıvalık' olarak görüyorum. Bu tip arayışların altında müteahhidin eğitim durumunun çok büyük etkisi var. Mimara düşen müteahhide talep ettiğinin yanlışlığını göstermek ve ona doğru olanı öğretmektir. Yoksa her iki taraf da para kazanmak amaçlı çalıştığında ortaya böyle bir 'yanlışlıklar kakofonisi' çıkıyor.

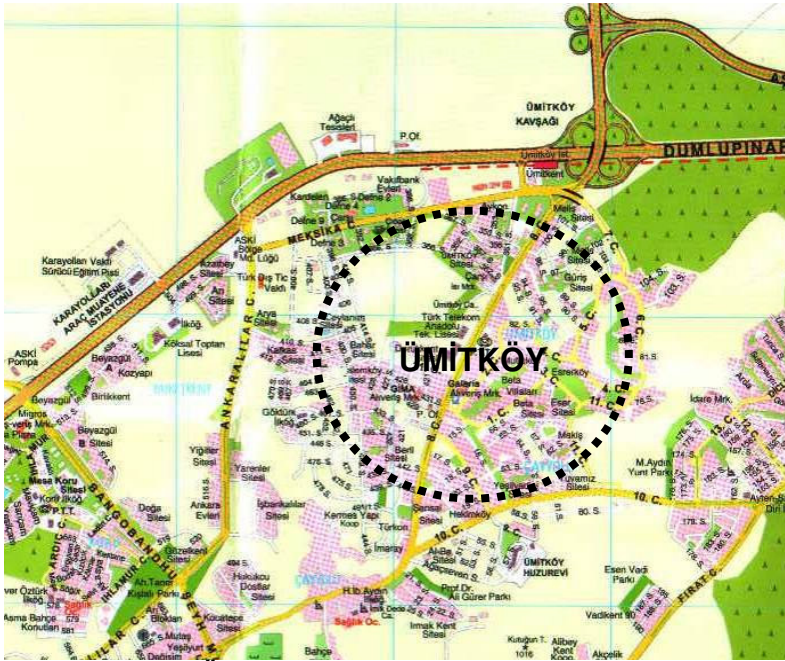
Aslında problem daha imar planı hazırlanırken başlıyor. Binadan anlamayan adam 'kentsel tasarım' adı altında bir düzenleme yapıyor, sonrasında problemleri çözmek ise mimara kalıyor. Ortada bir pazarlama hali dolaşıyor: mimar kendini müteahhide, müteahhit ise sıradan insana yani müşterisine satıyor. Bu noktada sıradan insanı etkileyecek elemanların arayışına giriliyor. Ümitköy'de şu anda talep 4+1, çift banyo üzerine kurulu. Alanı aynı, oda sayısı aynı hizmetleri aynı olan bir dizi konut arasından seçilen olabilmek için 'farklı' bir şeyler sunmak, örneğin cephede süsleme öğeleri kullanmak yada çarpıcı renkler kullanmak gibi uygulamalara gidiliyor. Dolayısıyla kalabalık içinde kendini göstermeye çalışan binalar ortaya çıkıyor. Kullanılan yöntemlerden biçimsel arayışın dışında, renk ve malzeme seçiminde mimar etkili olamamakta ve seçim çoğunlukla müteahhidin insafına kalmaktadır.

Dorukent sitesi, 1995 senesinde yaptığım bir projedir. Biçim, herhangi bir arayış içinde değil tamamen fonksiyonel kaygılarla oluşmuştur. Burada hedef her konuta kendine ait bir bahçe sağlarken diğer taraftan da mahremiyeti

korumaktı. Her konut, teraslarda yapılan düşük döşeme sayesinde dilediği gibi bitki yetiştirme şansına sahiptir ve bence bu önemli bir başarıdır. Her konut birimi kendi terası etrafında yerleşmiştir. Dört bloktan oluşan sitenin renk ve malzeme seçimleri bana ait değildir. Daha önce de söylediğim gibi bu konularda gerektiği kadar etkin olamıyoruz.

EK-2: ÜMITKÖY

Ümitköy Toplu Konut Yerleşim Alanı Eskişehir karayolunun hemen yanında kurulmuş olup yapılaşma içlere doğru genişlemektedir. Kuzeyinde Eskişehir karayolu, güneyinde Çayyolu, Doğusunda Karakusunlar, batısında ise Korukent bulunan Ümitköy, 1980'li yıllara kadar bir köy durumundadır (Harita Ek2.1).

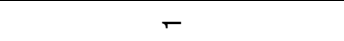
Harita Ek2.1. Ümitköy

Ümitköy'de ilk yerleşim planı, düşük gelirliilerin konut ihtiyacını gidermek üzere hazırlanmıştır. Fakat bu ihtiyacın bu bölgede karşılanması için bir sosyal talep gerçekleşmemiş, belediye bölgeyi yapılaşmaya açmış ve 90'lı yıllarda rant, bölgenin gelişimini sağlamıştır. Bu yönde yapılan ilk uygulama İşçi Mahallesi Kooperatifi'dir. Bunu takiben yapılan Binses Kooperatifi, bölgenin gelişiminde en önemli yeri tutmaktadır. Bölgede müstakil konutların yanı sıra blok tipi konutlar bulunmaktadır. İmar planına göre belirlenen bu durum, plan dışı olarak müstakil konut sahiplerinin, yükselen arsa değeri karşısında satmaya yönelmesiyle, yerlerine zamanla katlı konutlar inşa

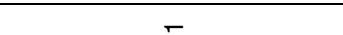
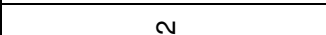
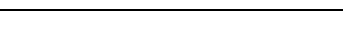
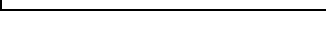
edilmiştir. Dolayısıyla villalar bölgesinde bir apartmanlaşma süreci izlenmiştir (13).

Ümitköy bölgesinden 18 konut bloğu, cephe hareketleri, kaplama malzemeleri ve renk kullanımlarına göre incelenmiştir. Çizelge Ek2.1-Ek2.12’de bu sınıflandırmalar altında yapılan araştırma görülmektedir.

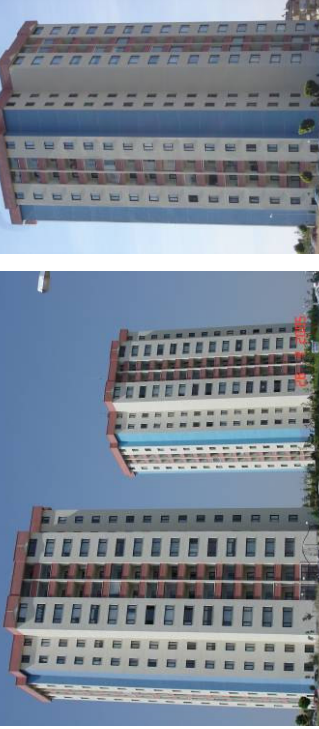
Çizelge Ek2.1. Ümitköy Mahallesi, 1,2,3 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	-	×	-
	Eğrisel balkon	×	-	-
	Gömme balkon	-	×	-
	Dış balkon	×	×	×
	Köşe balkonu	-	×	×
	Çekme kat	-	×	-
	Dekoratif kolon	-	-	-
	Dairesel pencere	-	-	-
	Salonda geniş pencere	×	-	×
	Yatay bant	×	-	×
	Söve	-	-	-
	Kademe	×	×	-
	Köşelerde vurgu	-	-	-
	Kapalı çıkma	-	×	-
Konut				
				
				
	1		2	
			3	

Çizelge Ek2.2. Ümitköy Mahallesi, 1,2,3 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	×	×	×
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	×	×
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	-	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	×	-	-
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	-
Konut				
				
				
				
1		2		3

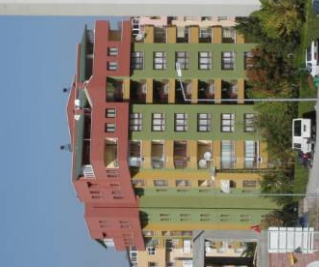
Çizelge Ek2.3. Ümitköy Mahallesi, 4, 5, 6 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	×	-	-
	Eğrisel balkon	×	-	-
	Gömme balkon	×	×	-
	Dış balkon	×	-	×
	Köşe balkonu	×	-	×
	Çekme kat	×	-	-
	Dekoratif kolon	-	-	-
	Dairesel pencere	-	-	-
	Salonda geniş pencere	×	×	×
	Yatay bant	-	-	×
	Söve	-	-	×
	Kademe	-	-	×
	Köşelerde vurgu	-	-	-
	Kapalı çıkma	-	-	-
Konut				
				
	4		5	
		6		

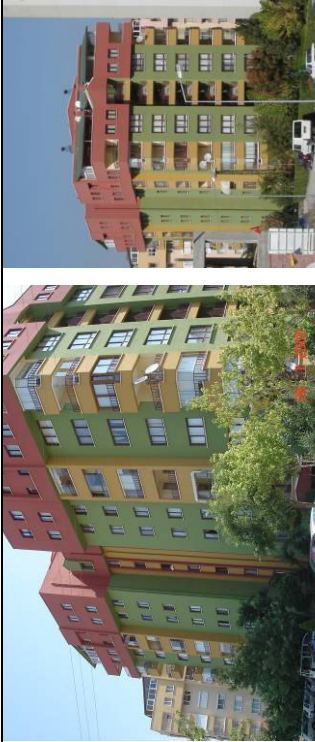
Çizelge Ek2.4. Ümitköy Mahallesi, 4, 5, 6 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	×	×	×
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	×	-
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	-	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	-	-	-
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	-
Konut				
				
	4		5	
			6	

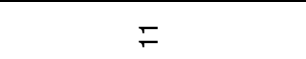
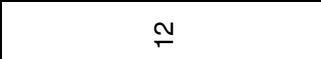
Çizelge Ek2.5. Ümitköy Mahallesi, 7, 8, 9 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	-	-	-
	Eğrisel balkon	-	-	-
	Gömme balkon	×	×	-
	Dış balkon	-	×	×
	Köşe balkonu	-	×	-
	Çekme kat	-	×	-
	Dekoratif kolon	-	-	-
	Dairesel pencere	-	-	-
	Salonda geniş pencere	×	-	-
	Yatay bant	-	-	×
	Söve	-	-	-
	Kademe	×	×	-
	Köşelerde vurgu	-	-	-
	Kapalı çıkma	-	×	-
Konut				
				
	7		8	9

Çizelge Ek2.6. Ümitköy Mahallesi, 7, 8, 9 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	×	×	×
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	-	-
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	-	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	-	-	-
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	-
Konut				
	7		8	9

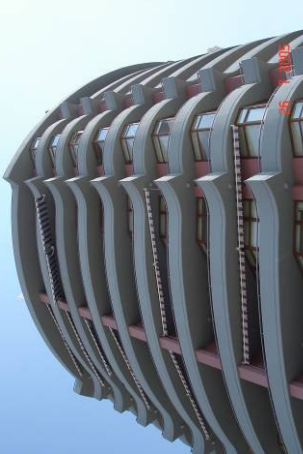
Çizelge Ek2.7. Ümitköy Mahallesi, 10, 11, 12 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	-	×	×
	Eğrisel balkon	-	-	×
	Gömme balkon	-	×	×
	Dış balkon	×	×	×
	Köşe balkonu	-	×	-
	Çekme kat	-	-	-
	Dekoratif kolon	-	-	-
	Dairesel pencere	-	×	-
	Salonda geniş pencere	-	×	×
	Yatay bant	×	-	-
	Söve	-	-	-
	Kademe	-	×	×
	Köşelerde vurgu	-	-	-
	Kapalı çıkma	-	×	-
Konut				
				
				
	10		11	
				
			12	

Çizelge Ek2.8. Ümitköy Mahallesi, 10, 11, 12 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	x	x	x
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	x	x	x
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	x	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	-	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	-	-	-
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	-
Konut				
				
10		11	12	

Çizelge Ek2.9. Ümitköy Mahallesi, 13, 14, 15 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	-	-	-
	Eğrisel balkon	x	x	-
	Gömme balkon	x	-	x
	Dış balkon	x	x	x
	Köşe balkonu	x	-	-
	Çekme kat	x	-	x
	Dekoratif kolon	-	-	-
	Dairesel pencere	x	-	-
	Salonda geniş pencere	x	x	x
	Yatay bant	x	x	-
	Söve	-	-	-
	Kademe	x	-	-
	Köşelerde vurgu	-	-	-
	Kapalı çıkma	-	-	x
Konut				
				
				
	13		14	
			15	

Çizelge Ek2.10. Ümitköy Mahallesi, 13, 14, 15 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	-	×	-
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	-	×
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	-	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	-	-	-
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	-
Konut				
	13		14	15

Çizelge Ek2.11. Ümitköy Mahallesi, 16, 17, 18 no.lu konutların cephe hareketleri analizi

Cephe hareketi	Üçgen alınlık	×	×	-
	Eğrisel balkon	-	-	×
	Gömme balkon	×	×	×
	Dış balkon	×	×	×
	Köşe balkonu	×	-	-
	Çekme kat	×	-	×
	Dekoratif kolon	-	-	-
	Dairesel pencere	×	-	-
	Salonda geniş pencere	×	×	×
	Yatay bant	-	×	×
	Söve	-	-	×
	Kademe	×	×	×
	Köşelerde vurgu	-	-	×
	Kapalı çıkma	-	-	-
Konut				
				
				
	16		17	18

Çizelge Ek2.12. Ümitköy Mahallesi, 16, 17, 18 no.lu konutların kaplama malzemesi ve renk kullanımı analizi

Renk Kullanımı	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor, pembe)	×	-	×
	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)	×	×	×
Kaplama malzemeleri	PVC	-	-	-
	Seramik	-	-	-
	Cam mozaik(BTB)	-	-	-
	Yapay taş	-	-	-
	Prese tuğla	-	-	-
	Akdeniz taşı	-	-	-
	Andezit	-	-	-
	Mermer	-	-	-
	Granit	-	-	-
Konut				
				
	16		17	18

Ümitköy Mahallesi değerlendirmesi

Ümitköy bölgesi incelenen diğer konut bölgelerine göre farklı bir konut dokusuna sahiptir. Bölgede, iki katlı müstakil konut siteleriyle birlikte çok katlı apartman tipi konutlar bulunmaktadır. Kendi içinde ticari, eğitim ve sosyal faaliyet ihtiyaçlarını karşılayabilen bir yerleşim olarak Ümitköy’de, çoğunlukla yüksek gelir grubu ikamet etmektedir.

Çalışma yapılan 18 apartman tipi konuttan 16’sında dış balkon kullanılmıştır. Salon mekanının vurgulanmasını sağlayan geniş pencere 14, gömme balkon 12, cephede farklı katlarda kademe 11, yatay bant 9, köşelerde yükselmeye vurgu sağlanan ve köşe balkonu kullanılan 8’er, imar durumunun izni ölçüsünde gerçekleştirilebilen çekme kat uygulaması 7, eğrisel balkon ve üçgen alınlık kullanımı 6’şar, kapalı çıkma 4, dairesel pencere 3 ve pencere etrafında söve kullanımına 2 örnekte rastlanmıştır (Çizelge Ek2.13).

Bölgede apartman konutlarda kaplama malzemesi kullanımı oldukça azdır. 18 örnekten 1’inde Andezit ve yine 1’inde cam mozaik kullanımı görülmüştür. Bu örneklerde kaplama malzemesinin kullanımının su basman veya zemin kat seviyesinde ve kısmi kaldığı görülmektedir (Çizelge Ek2.13).

Bölgede renk kullanımlarında ise pastel ve parlak renklerin beraber uygulamaları (11) daha yaygındır. Yalnızca pastel renk ve tonlarının kullanıldığı apartman sayısı 3, parlak renk ve tonlarının kullanıldığı apartman sayısı ise 4’tür (Çizelge Ek2.13).

Çizelge Ek2.13. Ümitköy Mahallesi değerlendirme çizelgesi

Konut		Cephe hareketi									
18	Kaplama malzemeleri	4	Kapalı çıkma	Renk Kullanımı	7	Çekme kat					
		1	Köşelerde vurgu		8	Köşe balkonu					
		11	Kademe		16	Dış balkon					
		2	Söve		12	Gömme balkon					
		9	Yatay bant		6	Eğrisel balkon					
		14	Salonda geniş pencere		6	Üçgen alınlık					
		3	Dairesel pencere								
		0	Dekoratif kolon								
		3	Pastel renkler (beyaz, krem, somon, toprak rengi, kahve)								
		4	Parlak renkler (sarı, yeşil, mavi, bordo, kiremit, mor)								
	11	Pastel ve parlak renk kullanımı									
	Granit	0	Mermer								
		1	Andezit								
		0	Akdeniz taşı								
		0	Prese tuğla								
		0	Yapay taş								
		1	Cam mozaik(BTB)								
		0	Seramik								
0		PVC									
3											
4											
11											

EK-3: ÇALIŞMADA YER ALAN APARTMAN KONUTLARIN ADRESLERİ

Çiğdem Mahallesi

1. Köşem Apt. 370. Sok. No:14
2. Pembe Köşk Apt. 369. Sok. No:9
3. Manolya Apt. 368. Sok. No:16
4. Orkide Apt. 368. Sok. No:12
5. Sönmez Apt. 368. Sok. No:10
6. Koçak Apt. 368. Sok. No:8
7. 368. Sok. No:6
8. Mina Apt. 368. Sok. No:24
9. Doruk Apt. 368. Sok. No:26
10. Barış Apt. 368. Sok. No:30
11. 370. sok. No:11
12. Başak Apt. 370. Sok. No:13
13. Evrim Apt. 374. Sok. No:3
14. 370. Sok. No:15
15. Açıksöz Apt. 370. Sok. No:17
16. Çınar apt. 370. Sok. No:19
17. Işık Apt. 370. Sok. No:26
18. Çağrı Apt. 337. Sok. No:44
19. Tuğba Apt. 337. Sok. No:5
20. Tunahan Apt. 337. Sok. No:7
21. Mine Apt. 340. Sok. No:11
22. Manolya Apt. 309. Sok. No:6
23. Açelya Apt. 309. Sok. No:4
24. Akasya Apt. 309. Sok. No:5

Çukurambar Mahallesi

1. Mustafa Çakır Apt. 38. Cad. No:1

2. Ayışığı Apt. 38. Cad. No:2
3. Eserler Apt. 41. Cad. No:2
4. İdeal Apt. 38. Cad. No:13
5. Pembe Köşk Apt. 39. Cad. No:1
6. Kuruçay Apt. 39. Cad. No:3
7. Doruk Apt. 449.Sok. No:17
8. Köşem Apt. 39. Cad. No:2
9. İpekçi Apt. 39. Cad. No:9
- 10.Erciyes Apt. 39. Cad. No:11
- 11.Sancak Apt. 42. Cad. No:11
- 12.İpekyolu Konutları B Blok 42. Cad. 451 Sok. No: 3
- 13.41. Cad. No10
- 14.Uğur Apt. 455. Sok. No:4
- 15.İpekyolu Konutları A Blok 42. Cad. 451. Sok. No:5
- 16.Papatya Apt. 453. Sok. No:1
- 17.Çağlayan 1 Apt. 42. Cad. No:21
- 18.Tuğut Apt. 455. Sok. No:2
- 19.Çağlayan 2 Apt. 42. Cad. No:23
- 20.Yeşilçay Evleri 467.Sok. No.2
- 21.Gençler Sitesi 42. Cad. No:83
- 22.Kar Apt. Öğretmenler Cad. No:13
- 23.Pelit Apt. Öğretmenler Cad. No:11
- 24.Yılmaz Apt. 470. Sok. No:2
- 25.Menteşe Apt. 455. Sok. No:3
- 26.Ufuk Sitesi Ufuk Üniversitesi Cad. No:28
- 27.Asena Apt. Ufuk Üniversitesi Cad. No:24
- 28.Ufuk Üniversitesi Cad. No:27
- 29.Çınar Apt. 467. Sok. No:14
- 30.Yakamoz Apt. 467. Sok. No:10
- 31.Usta Apt. 44. Cad. No:1
- 32.Arma Apt. 44. Cad. No:6

Mustafa Kemal Mahallesi

1. 50. Sok. No:2
2. 44. Sok. No:20
3. İrem Apt. 44. Sok. No:21
4. Karakaş Apt. 44. Sok. No:19
5. 44. Sok. No:17
6. 47. Sok. (28312 ada, 10 parsel)
7. Damla Apt. 46. Sok. No.1
8. 40. Sok. No:4
9. 47. Sok. No:7
- 10.47. Sok. No:5
- 11.47. Sok. No:3
- 12.47. Sok. No:1
- 13.40. Sok. No:50
- 14.Azmibey Apt. 27. Sok. No:42
- 15.Özgeç Apt. 33. Sok. No:25
- 16.33. Sok. No:22
- 17.22. Sok. No:15
- 18.22. Sok. No:14

Ümitköy Mahallesi

1. Dorukent Sitesi 31. Cad. No:1
2. Çağlayan Evler Sitesi 31. Cad. 414. Sok. No:4
3. Doğa Apt. 400. Sok. No:12
4. Ceylanım Sitesi 410. Sok. No:17
5. Kermes Sitesi 449. Sok. No:48
6. Sarı Konak Apt. 444. Sok. No:12
7. Mimosalar Sitesi 8. Cad. No:86
8. Çamlıca Evleri 8. Cad. No: 82
9. Şansal Sitesi 8. Cad. No:123

10. Mercan Sitesi 8. Cad. No:117
11. 2000 Apt. 10. Cad. No:83
12. Alba Apt. 10. Cad. No:85
13. Bulvar Residence 10. Cad. No:81
14. Ümitköy Residence Ağaçseven Sok. No:1
15. Elit Blok Ağaçseven Sok. No:3
16. Dilem Apt. 51. Sok. No:4
17. İrem Apt. 51. Sok. No:6
18. 8. Cad. No:23

ÖZGEÇMİŞ

17.11.1978. tarihinde Ankara’da doğdu. Farklı illerde gördüğü ilk, orta ve lise öğrenimini takiben, 1996 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümüne girdi. 2002 yılında mezun olarak ‘mimar’ unvanını aldı ve aynı sene Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı’nda yüksek lisans programına başladı. 2002 senesinden bu yana, ortağı Emin Şengül ile birlikte kurduğu Metis Mimarlık Bürosu’nun sahibidir.